

ปัญหาระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์
สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตร
เนื่องจากความไม่สมบูรณ์

วิชุดา บุรพาศิริวัฒน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2554

**Legal Problems Concerning Period for Cancellation of Invention,
Product Design, and Petty Patents Found Invalid**

WICHUDA BURAPASIRIWAT

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2011

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีก็เพราะความกรุณาจากท่าน รองศาสตราจารย์ ดร.เจษฎ์ โทณะวณิก ที่กรุณาสละเวลารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้กรุณาให้ข้อมูล คำแนะนำ ข้อคิดต่างๆ ตลอดจนแนวทางการศึกษาค้นคว้า และวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ด้วยดีตลอดมา ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์สัตยะพล สัจจะเดชะ เป็นอย่างสูงที่กรุณาสละเวลารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รวมทั้งให้คำชี้แนะในการศึกษาข้อมูล การวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ เพื่อรวบรวมจัดทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนกรุณาตรวจแก้ไขจนวิทยานิพนธ์สำเร็จลงได้ด้วยดี

ในการนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของท่าน ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ที่กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ตลอดจนคณะกรรมการสอบ ท่านอาจารย์ไมตรี สุเทพากุล และท่านอาจารย์ ดร.ชนิด ชังถาวร ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าเข้ามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งคณะกรรมการการสอบทุกท่านได้กรุณาให้ข้อคิดและคำแนะนำต่างๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ บุคลากรส่วนวิทยานิพนธ์ ที่ได้ช่วยให้คำแนะนำ ดำเนินการต่างๆ แก่ผู้เขียนอย่างดียิ่ง และขอขอบคุณคุณวิฑูรย์ ตลอดจนพี่ๆ ที่คอยให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจแก่ผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ดังนั้น หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีคุณประโยชน์แก่บุคคลหรือหน่วยงานใดๆ ผู้เขียนขอมอบบุญกุศลนี้ให้แก่บิดาและมารดาของผู้เขียน ตลอดจนผู้มีพระคุณทั้งหมดข้างต้น แต่หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีข้อผิดพลาด บกพร่องประการใด ผู้เขียนกราบขออภัยมา ณ โอกาสนี้ และขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

วิชุดา บุรพาศิริวัฒน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	7
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	7
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2. สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตร ที่ไม่สมบูรณ์ และเหตุที่ทำให้สิทธิบัตรการประดิษฐ์สิทธิบัตรการออกแบบ ผลิตภัณฑ์หรืออนุสิทธิบัตรถูกเพิกถอนเนื่องจากความไม่สมบูรณ์.....	9
2.1 ความหมายของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และ อนุสิทธิบัตร.....	9
2.2 แนวคิดการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตร.....	10
2.3 แนวคิดความไม่สมบูรณ์.....	14
2.4 ความหมายของความไม่สมบูรณ์.....	16
2.5 สาเหตุและความจำเป็นในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์.....	22
3. ระยะเวลาและหรืออายุความการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์สิทธิบัตร การออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ.....	24
3.1 หลักกฎหมายไทย.....	24

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.1.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	24
3.1.1.1 หลักเกณฑ์ของระยะเวลาทางแพ่ง	24
3.1.1.2 หลักเกณฑ์ของอายุความทางแพ่ง	29
3.1.1.3 การแบ่งแยกระหว่างระยะเวลากับอายุความ	38
3.1.2 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติ สิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542	39
3.1.2.1 ความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตร	39
3.1.2.2 ระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตร เนื่องจากความไม่สมบูรณ์	46
3.1.2.3 การนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยระยะเวลาและ อายุความมาใช้โดยอนุโลมกับ ระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตร เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542	49
3.2 หลักกฎหมายต่างประเทศ.....	55
3.2.1 กฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักร	55
3.2.1.1 ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ พ.ศ. 2520 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2546 (Patents Act 1977, as amended in 2004)	55

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.2.1.2	ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่ได้รับการจดทะเบียนเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ ตามกฎหมายการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดทะเบียน พ.ศ. 2492 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2549 (Registered Designs Act 1949, as amended in 2006)	58
3.2.2	กฎหมายของประเทศนิวซีแลนด์	59
3.2.2.1	ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ พ.ศ. 2496 (Patent Act 1953).....	59
3.2.2.2	ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ พ.ศ. 2496 (Design Act 1953)	63
3.2.3	กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น	64
3.2.3.1	ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ พ.ศ. 2502 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2549 (Patent Law 1959, as amended in 2006)	65
3.2.3.2	ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ พ.ศ. 2502 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2549 (Design Law 1959, as amended in 2006)	66
3.2.3.3	ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนอนุสิทธิบัตรเนื่องจาก ความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายอนุสิทธิบัตร พ.ศ. 2502 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2549 (Utility Model Law 1959, as amended in 2006)	67
3.2.4	กฎหมายของประเทศออสเตรเลีย	69

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.2.4.1 ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ พ.ศ. 2533 (Patent Act 1990).....	69
3.2.4.2 ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ พ.ศ. 2546 (Design Act 2003)	70
3.2.4.3 ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรนวัตกรรมเนื่องจาก ความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ พ.ศ. 2533 (Patent Act 1990).....	71
3.3 เปรียบเทียบระหว่างระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์หรืออนุสิทธิบัตรในกฎหมายสิทธิบัตรไทย กับระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรในกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น.....	73
3.4 เปรียบเทียบระหว่างระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความ ไม่สมบูรณ์ กับระยะเวลาการขอเพิกถอนเครื่องหมายการค้าอันเนื่องมาจาก ความไม่สมบูรณ์.....	76
3.4.1 ความสำคัญของการเปรียบเทียบระยะเวลาฟ้องเพิกถอน สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และ อนุสิทธิบัตร อันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ กับระยะเวลาการ ขอเพิกถอนเครื่องหมายการค้าอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์	76
3.4.2 ระยะเวลาเพิกถอนเครื่องหมายการค้าตามหลักกฎหมายไทย และ ตามหลักกฎหมายต่างประเทศ.....	77
3.4.2.1 ระยะเวลาเพิกถอนเครื่องหมายการค้าตามพระราชบัญญัติ เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม โดย พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543.....	77

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.4.2.2 ระยะเวลาการฟ้องคดีแพ่งคดีอาญา ตามกฎหมายคดีอาญาของประเทศไทย.....	81
3.4.2.3 ระยะเวลาการฟ้องคดีแพ่งคดีอาญา ตามกฎหมายคดีอาญาของประเทศไทย.....	83
3.4.2.4 ระยะเวลาการฟ้องคดีแพ่งคดีอาญา ตามกฎหมายคดีอาญาของประเทศไทย.....	86
3.4.3 เปรียบเทียบระหว่างระยะเวลาการฟ้องคดีแพ่งคดีอาญา คดีอาญาและคดีแพ่งคดีอาญาและอนุสัญญาอื่น ความไม่สมบูรณ์ กับระยะเวลาการฟ้องคดีแพ่งคดีอาญา อันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์.....	88
4. ปัญหาและผลกระทบจากความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติในส่วนระยะเวลา ฟ้องคดีแพ่งคดีอาญา คดีอาญา คดีแพ่งคดีอาญา หรือ อนุสัญญาอื่นเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายคดีอาญาไทย.....	94
4.1 ปัญหาความเหมาะสมในการใช้หลักกฎหมายทั่วไปทางแพ่งระยะเวลา และอายุความมาปรับกับระยะเวลาฟ้องคดีแพ่งคดีอาญา คดีอาญาและคดีแพ่งคดีอาญาหรืออนุสัญญาอื่นเนื่องจากความไม่สมบูรณ์.....	94
4.2 ปัญหาของการกำหนดจุดสิ้นสุดของระยะเวลาในการฟ้องคดีแพ่งคดีอาญา คดีอาญา คดีแพ่งคดีอาญา และอนุสัญญาอื่น อันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์.....	98
4.3 ผลกระทบจากความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติในส่วนระยะเวลาฟ้องคดีแพ่งคดีอาญา คดีอาญา คดีแพ่งคดีอาญา หรืออนุสัญญาอื่น เนื่องจากความไม่สมบูรณ์.....	99
4.3.1 ผลกระทบจากการที่ศาลปรับบทกฎหมายว่าด้วยอายุความกับการฟ้อง คดีแพ่งคดีอาญา คดีอาญา คดีแพ่งคดีอาญา หรือ อนุสัญญาอื่นเนื่องจากความไม่สมบูรณ์.....	99
4.3.2 ผลกระทบอันเนื่องมาจากหลักสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ทรงสิทธิบัตร.....	101
4.3.3 ผลกระทบต่อการบังคับใช้กฎหมายคดีอาญา.....	102

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	105
5.1 บทสรุป.....	105
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	111
บรรณานุกรม.....	114
ภาคผนวก.....	119
ประวัติผู้เขียน.....	121

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1	73

เปรียบเทียบระหว่างระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์สิทธิบัตร
การออกแบบผลิตภัณฑ์หรืออนุสิทธิบัตรในกฎหมายสิทธิบัตรไทย
กับระยะเวลาฟ้อง เพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์
หรืออนุสิทธิบัตร ในกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักร
ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น.....

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือ อนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์
ชื่อผู้เขียน	วิหุตา บุรพาศิริวัฒน์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.เจษฎ์ โทณะวณิก
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	สตีละพล สัจจะเดชะ
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2554

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหาของระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ โดยศึกษาเฉพาะกระบวนการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ภายหลังที่ได้รับจดทะเบียนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ทรงสิทธิไปแล้ว เนื่องจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ในมาตรา 54 มาตรา 64 และมาตรา 65 ไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นจึงต้องนำบทบัญญัติเรื่องอายุความทางแพ่งตามมาตรา 193/30 อันเป็นบทกฎหมายที่มีความใกล้เคียงอย่างยิ่งมาใช้บังคับประกอบกับมาตรา 4 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อนำบทบัญญัติในมาตราข้างต้นมาใช้บังคับ จึงทำให้เกิดปัญหาการตีความ และปัญหาความเหมาะสมของการนำเรื่องอายุความมาใช้บังคับ เนื่องจากสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรตามกฎหมายสิทธิบัตรได้กำหนดอายุการคุ้มครองไว้แตกต่างกัน ซึ่งหากนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/30 ซึ่งกำหนดอายุความ 10 ปี มาใช้บังคับแล้ว จะมีผลกระทบหากว่า อายุความ 10 ปี ได้สิ้นสุดลงแล้ว แต่อายุการคุ้มครองของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ยังอยู่ในอายุการคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร หรือกรณีอายุการคุ้มครองอนุสิทธิบัตรสิ้นสุดแล้วแต่อายุความทางแพ่งยังไม่ครบกำหนด

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศไทยและต่างประเทศ อาทิเช่น สหราชอาณาจักร นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น พบว่ากฎหมายสิทธิบัตรของแต่ละประเทศ มีการกำหนดระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตร ไว้อย่างชัดเจน คือ ให้กระทำได้ตลอดเวลา นับแต่สิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรนั้น ได้รับการจดทะเบียนไปจนกว่าจะสิ้นอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์และอนุสิทธิบัตรนั้น

ผู้เขียนจึงมีความเห็นเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ในมาตรา 54 มาตรา 64 และมาตรา 65 นว ให้มีการกำหนดกรอบระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ให้มีความชัดเจนดังเช่นกฎหมายสิทธิบัตรของต่างประเทศ เพื่อการบังคับใช้กฎหมายสิทธิบัตรไทยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

Thesis Title	Legal Problems Concerning Period for Cancellation of Invention, Product Design, and Petty Patents Found Invalid
Author	Wichuda Burapasiriwat
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Jade Donavanik
Co-Thesis Advisor	Satyapon Sachdecha
Department	Law
Academic Year	2011

ABSTRACT

This thesis is aimed at studying legal problems concerning to case for cancellation of invention or product design or petty patents found to be invalid focusing on the procedures for such cancellation after invention, product design, or petty patents has been granted to the patentee as the provisions of the Patent Act B.E. 2522 as amended by the Patent Act (No.3) B.E. 2542 Section 54, Section 64 and Section 65 novies do not expressly set out the time for bringing an action to challenge such invalid patent. As a result, prescription in civil matter under Section 193/30 of the Civil and Commercial Code as the most comparable provision shall be applied in conjunction with Section 4 of the same Code. However, upon the application of such provisions mentioned above, problems relating to construction and appropriateness of such prescription period arise as invention, product design, or petty patents has different term of protection under patent law while Section 193/30 the Civil and Commercial prescribes that the prescription is 10 years. The initial problem is that when such 10 years period expires but invention patents term, for instance, has not expired yet pursuant to the patent law or on the other hand, the petty patents term has expired while the civil prescription is still active.

From the comparative study approach where Thai and other jurisdictions patent laws are explored e.g. in the UK, New Zealand, Australia and Japan, it appeared that patent law of such other jurisdictions clearly set out the period of time for challenging invalid invention, product design, or petty patents, that is, at anytime upon such patent has been granted to until its term expires.

The author therefore suggests that the Patent Act B.E. 2522 as amended by the Patent Act (No.3) B.E. 2542 Section 54, Section 64 and Section 65novies be amended by clearly specifying the period of time for challenging invalidity of invention, product design, or petty patents in the same manner as those of provisions of patent laws in certain jurisdictions in order that enforceability of the Thai patent law will be carried out efficiently.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรเป็นหนังสือสำคัญที่รัฐออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์และอนุสิทธิบัตร เป็นสิทธิพิเศษที่กฎหมายบัญญัติให้เจ้าของสิทธิบัตรหรือเจ้าของอนุสิทธิบัตรมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวหรือสิทธิเด็ดขาด (Exclusive rights) โดยสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรมีความสำคัญต่อธุรกิจการค้าเป็นอย่างมาก เนื่องจากผลตอบแทนที่ได้รับจากการใช้ประโยชน์จากสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรมีมูลค่าสูง ดังนั้นสถิติคดีแพ่งที่มาสู่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางที่ฟ้องขอเพิกถอนสิทธิบัตรและขอเพิกถอนอนุสิทธิบัตรโดยตรงจึงมีปริมาณมากและคดีที่ฟ้องมีทุนทรัพย์สูง รวมทั้งคดีที่ฟ้องขอหาละเมิดสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรซึ่งเป็นคดีส่วนใหญ่ นั้น ก็มักจะยกประเด็นว่าสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรที่ออกให้ผู้ที่ทรงสิทธินั้นไม่สมบูรณ์อันอาจถูกเพิกถอนได้ขึ้นต่อผู้เสมอ¹ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในประเด็นของระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์

สิทธิบัตรตามกฎหมายไทยมี 3 ประเภท ได้แก่

- 1) สิทธิบัตรการประดิษฐ์ (Invention patents)
- 2) สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Product design patents)
- 3) อนุสิทธิบัตร (Petty patents)

การออกสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ขอรับสิทธิบัตรและผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรได้นั้นต้องผ่านการตรวจสอบจากพนักงานเจ้าหน้าที่โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายสิทธิบัตร ดังนั้นสิ่งใดที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรได้นั้นต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์การขอรับสิทธิบัตรเท่านั้น ซึ่งหลักเกณฑ์การขอรับสิทธิบัตรในแต่ละประเภทข้างต้นจะบัญญัติไว้แตกต่างกัน เมื่อมีการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบคำขอเบื้องต้นว่าคำขอนั้นมีรายการหรือรายละเอียดครบถ้วนหรือไม่ ถ้ามีรายการครบถ้วนก็จะให้ชำระค่าธรรมเนียม และจะมีการประกาศโฆษณาคำขอเพื่อให้สาธารณชนทราบว่ามีการยื่นขอรับสิทธิบัตร ให้ผู้มีส่วนได้เสีย

¹ รายงานสรุปคดีแพ่งที่มาสู่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางในภาคผนวก

หรือประชาชนผู้ที่เห็นว่าการยื่นคำขอนั้น ไม่ถูกต้องหรือเห็นว่าตนมีสิทธิขอรับสิทธิบัตรดีกว่าผู้ขอ หรือเห็นว่าการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้น ไม่มีลักษณะตามที่กฎหมายกำหนดหรือ เป็นสิ่งที่กฎหมายห้ามมิให้ขอรับสิทธิบัตรมีสิทธิยื่นคำคัดค้านต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ จากนั้น เจ้าหน้าที่จะตรวจสอบว่าการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์การ ขอรับสิทธิบัตรตามที่กฎหมายสิทธิบัตรกำหนดไว้ในแต่ละประเภทหรือไม่ หากอธิบดี กรมทรัพย์สินทางปัญญาเห็นว่าผู้ขอรับสิทธิบัตรมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายสิทธิบัตรกำหนด ก็จะรับจดทะเบียนและออกสิทธิบัตรให้ และผู้นั้นจะกลายเป็นผู้ทรงสิทธิบัตรอันมีสิทธิหน้าที่ของ การใช้ประโยชน์จากสิทธิบัตรต่อไป

หากภายหลังที่ได้ออกสิทธิบัตรให้แก่ผู้ใดแล้วและปรากฏภายหลังว่าสิทธิบัตรนั้นได้ ออกไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์การขอรับสิทธิบัตรแล้ว บุคคลใด หรือผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้ศาลเพิกถอนสิทธิบัตรนั้นก็ได้

เหตุแห่งการเพิกถอนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร ตามกฎหมายสิทธิบัตรมีอยู่ 2 กรณี คือ

- 1) การเพิกถอนสิทธิบัตรอันเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ (ตามมาตรา 54) สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ (ตามมาตรา 64) และอนุสิทธิบัตร (ตามมาตรา 65นว)
- 2) การเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องจากผู้ทรงสิทธิบัตร การประดิษฐ์หรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรไม่ใช้การประดิษฐ์ให้เกิดประโยชน์ในประเทศ (ตามมาตรา 55 และมาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 55 ตามลำดับ)

ในการวิจัยฉบับนี้จะกล่าวเฉพาะในเรื่องของการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องจากความไม่สมบูรณ์เท่านั้น เนื่องจาก บทบัญญัติกฎหมายในส่วนนี้ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอในเรื่องระยะเวลาฟ้องคดี ทำให้เมื่อนำ บทบัญญัติในส่วนนี้มาปรับใช้กับคดีอาจก่อให้เกิดปัญหาการตีความได้ว่า บุคคลที่จะยก ความไม่ความสมบูรณ์ของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือ อนุสิทธิบัตรขึ้นมาฟ้องเป็นคดีเพื่อให้ศาลเพิกถอนสิทธิบัตรที่ออกไปแล้วนั้นจะต้องฟ้องคดีภายใน กำหนดอายุความหรือกำหนดระยะเวลาใด ซึ่งความไม่ชัดเจนในเรื่องของช่วงระยะเวลาที่ผู้มิสิทธิ ยกความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรขึ้นกล่าวอ้างได้นี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมี ความชัดเจนเพราะเป็นส่วนสำคัญที่จะกระทบต่อสิทธิในการดำเนินคดีของผู้กล่าวอ้างอย่างมาก หากมีการนำหลักกฎหมายทั่วไปในทางแพ่งในเรื่องระยะเวลาที่อายุความมาปรับใช้อย่างไม่เหมาะสมกับลักษณะพิเศษของกฎหมายสิทธิบัตร

การเพิกถอนสิทธิบัตรที่ออกโดยไม่ชอบมีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ปรากฏในมาตราต่อไปนี

กรณีการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ (มาตรา 54) บัญญัติว่า

“สิทธิบัตรใดได้ออกโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 5 มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 14 ให้ถือว่าสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์

ความไม่สมบูรณ์ตามวรรคหนึ่ง บุคคลใดจะกล่าวอ้างขึ้นก็ได้หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรนั้นก็ได้”

กรณีการเพิกถอนสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ (มาตรา 64) บัญญัติว่า

“สิทธิบัตรใดได้ออกโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 56 มาตรา 58 มาตรา 65 ประกอบด้วย มาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 14 ให้ถือว่าสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์

ความไม่สมบูรณ์ตามวรรคหนึ่ง บุคคลใดจะกล่าวอ้างขึ้นก็ได้หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรนั้นก็ได้”

กรณีการเพิกถอนอนุสิทธิบัตร (มาตรา 65นว) บัญญัติว่า

“อนุสิทธิบัตรใดได้ออกโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 65ทวิ มาตรา 65ทศ ประกอบด้วย มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 หรือมาตรา 14 ให้ถือว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์

ความไม่สมบูรณ์ตามวรรคหนึ่ง บุคคลใดจะกล่าวอ้างขึ้นก็ได้หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรนั้นก็ได้”

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการบัญญัติไว้ในทำนองเดียวกัน กล่าวคือ หากสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรใดที่ออกโดยไม่ชอบด้วยหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ในเรื่องดังต่อไปนี้ จะถือว่าสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรนั้นออกโดยไม่ชอบและให้ถือว่าสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์อันจะถูกเพิกถอนโดยศาลได้ในภายหลัง ซึ่งได้แก่

1) กรณีที่การประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรนั้น มีลักษณะไม่ครบตามหลักเกณฑ์การขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรนั้น เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์จะต้องเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่ออุตสาหกรรมรวมทั้งหัตถกรรม เป็นต้น

2) กรณีที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์หรือการประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรใด ไม่สามารถจะขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรได้

3) การโอนสิทธิขอรับสิทธิบัตรต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน จึงจะมีผลสมบูรณ์

4) เรื่องว่าผู้ใดเป็นผู้มีสิทธิขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรได้ และเรื่องคุณสมบัติของผู้มีสิทธิขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายสิทธิบัตรกำหนดเท่านั้น

จะเห็นได้ว่ากฎหมายสิทธิบัตรได้กำหนดไว้แต่เฉพาะเหตุการณ์เพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ที่อาจฟ้องเพื่อให้ศาลเพิกถอนได้ในภายหลังเท่านั้น แต่กฎหมายสิทธิบัตรไม่ได้กำหนดในเรื่องของระยะเวลาหรืออายุความในการที่บุคคลใดหรือผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการจะฟ้องคดีเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์นั้นว่าจะต้องฟ้องภายในกำหนดระยะเวลาใด จึงเกิดปัญหาว่าระยะเวลาในการฟ้องขอเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรที่ออกให้โดยไม่ชอบตามที่กฎหมายสิทธิบัตรกำหนดนี้ควรตีความว่าเป็นระยะเวลาหรือเป็นอายุความตามความหมายของหลักทั่วไปของกฎหมายแพ่ง และกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดในการฟ้องคดีจะสิ้นสุดในเวลาใด

ดังปรากฏในคำพิพากษาฎีกาที่ 475/2537

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยทั้งสี่กระทำความผิดต่อสิทธิบัตรของโจทก์ จำเลยทั้งสี่ให้การปฏิเสธต่อสู้ว่า สิทธิบัตรของโจทก์ไม่สมบูรณ์พร้อมกับฟ้องแย้งขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรของโจทก์ จึงเป็นเรื่องที่จำเลยทั้งสี่ยกความไม่สมบูรณ์ในสิทธิบัตรของโจทก์ขึ้นอ้าง ตามมาตรา 64 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ภาระการพิสูจน์ว่าสิทธิบัตรของโจทก์สมบูรณ์หรือไม่ย่อมตกอยู่กับจำเลยทั้งสี่ จำเลยทั้งสี่ฟ้องแย้งว่า ผลิตภัณฑ์ที่จะได้รับสิทธิบัตรจะต้องเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ แต่ผลิตภัณฑ์ที่โจทก์ได้รับสิทธิบัตรมีการใช้กันแพร่หลายในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ของโจทก์จึงไม่ใช่ผลิตภัณฑ์ใหม่ไม่สามารถขอรับสิทธิบัตรได้ สิทธิบัตรของโจทก์จึงไม่สมบูรณ์ ฟ้องแย้งของจำเลยทั้งสี่บรรยายแจ้งชัดแล้วว่าสิทธิบัตรของโจทก์จึงไม่สมบูรณ์เพราะเหตุใด จึงไม่เป็นฟ้องเคลือบคลุม การฟ้องขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรเพราะเป็นสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์เป็นการฟ้องโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 64 วรรคสอง ไม่ใช่การฟ้องเนื่องจากมูลละเมิด ไม่มีกฎหมายบัญญัติเรื่องอายุความไว้โดยเฉพาะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 164 (ปัจจุบันมาตรา 193/30) ซึ่งมีกำหนดไว้ 10 ปี ฟ้องแย้งของจำเลยทั้งสี่จึงไม่ขาดอายุความ แบบผลิตภัณฑ์เครื่องตัดกระแสไฟฟ้าของโจทก์

ไม่ใช่เป็นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่จะนำไปยื่นรับคำขอสิทธิบัตรจากพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ ตามมาตรา 56 และ 57 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 สิทธิบัตรของโจทก์ที่กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์รับจดทะเบียนไว้จึงไม่สมบูรณ์ จำเลยทั้งสี่ซึ่งเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เช่นเดียวกับกับ โจทก์จึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียมีอำนาจฟ้องและขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรได้

จากคำพิพากษาฎีกาข้างต้น ศาลได้วินิจฉัยว่า กำหนดระยะเวลาในการนำคดีมาฟ้อง ขอให้เพิกถอนการออกสิทธิบัตร โดยไม่ชอบตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดนี้เป็นอายุความ ซึ่งเมื่อกฎหมายสิทธิบัตรไม่ได้บัญญัติไว้ว่าให้ฟ้องภายในอายุความใด ศาลจึงได้นำมาตรา 4 ประกอบกับ มาตรา 193/30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาปรับใช้บังคับแก่คดี เมื่อพิจารณาถึงผลของการนำเรื่องอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับกับคดีฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรแล้วอาจก่อให้เกิดข้อความคิดได้ ดังต่อไปนี้

ข้อหนึ่ง ปัญหาความเหมาะสมในการตีความว่าระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตร การประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ เป็นเรื่องของอายุความนั้นมีความสอดคล้องกับความหมายและวัตถุประสงค์ของเรื่องอายุความหรือไม่

ข้อสอง เนื่องจากกฎหมายสิทธิบัตรได้กำหนดอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์และอนุสิทธิบัตรไว้ ซึ่งหากต้องนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/30 ซึ่งกำหนดอายุความ 10 ปีมาใช้บังคับแล้ว จะมีผลกระทบหากว่า อายุความ 10 ปีได้สิ้นสุดลงแล้วแต่อายุการคุ้มครองของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรยังไม่สิ้นสุดลง ดังนั้น การกำหนดจุดสิ้นสุดของระยะเวลาที่ผู้มีส่วนได้เสียสามารถยื่นฟ้องคดีเพิกถอนสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ ควรได้รับการพิจารณาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ต่อไปเพราะหากเกิดความไม่ชัดเจนของกฎหมายเช่นนี้จะส่งผลกระทบต่อความได้เปรียบเสียเปรียบแก่คู่ความในคดีเป็นอย่างมาก หรือในกรณีของอนุสิทธิบัตรที่มีอายุการคุ้มครอง 6 ปี หากนำอายุความแพ่ง 10 ปี มาใช้บังคับ จะเห็นได้ว่าอายุการคุ้มครองอนุสิทธิบัตรได้สิ้นสุดลงแล้วแต่ยังอยู่ในอายุความการฟ้องเพิกถอนอนุสิทธิบัตรอันเนื่องจากความไม่สมบูรณ์อยู่

ข้อสาม ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่าได้มีการฟ้องคดีเมื่อล่วงเลยระยะเวลา 10 ปี ตามมาตรา 193/30 แห่ง ป.พ.พ. แต่สิทธิบัตรการประดิษฐ์ยังไม่สิ้นอายุการคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร หากจำเลยยกประเด็นว่าฟ้องโจทก์ขาดอายุความขึ้นต่อสู้และศาลเห็นว่าคดีโจทก์ขาดอายุความจริง จึงยกฟ้อง อาจเกิดคำถามว่าการนำหลักกฎหมายเรื่องอายุความมาปรับใช้กับคดีฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์อันเนื่องจากความไม่สมบูรณ์นั้นขัดแย้งกับหลักการของกฎหมายสิทธิบัตรหรือไม่ หรือในกรณีของอนุสิทธิบัตรซึ่งมีอายุการคุ้มครอง 6 ปี หากอายุการคุ้มครองได้สิ้นสุดลง

แล้วและมีการฟ้องเพิกถอนอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ขึ้นจะเห็นได้ว่าการฟ้องคดีไม่มีประโยชน์อันใดที่จะขอให้ศาลพิจารณาเพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์นั้นอีก

ด้วยเหตุผลดังได้กล่าวมานี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การที่กฎหมายสิทธิบัตรไม่กำหนดในเรื่องระยะเวลาในการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ไว้อย่างชัดเจนจะทำให้เกิดการตีความและปรับใช้กฎหมายอย่างไม่เป็นธรรม ไม่เหมาะสม และไม่สอดคล้องแก่กรณีได้ จะส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียหรือบุคคลใดๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการออกสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ทรงสิทธิโดยไม่ชอบนั้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาเรื่องระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตร เพื่อจะได้นำผลการศึกษาวินิจฉัยมาเป็นแนวทางในการจัดทำข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายสิทธิบัตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของกฎหมายสิทธิบัตร และเพื่อความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงแนวคิดการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์และอนุสิทธิบัตร และความจำเป็นในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์และอนุสิทธิบัตรเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์

1.2.2 เพื่อศึกษาให้เห็นถึงปัญหาและผลกระทบของการนำหลักทั่วไปเรื่องอายุความตามมาตรา 193/30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้กับระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พุทธศักราช 2522 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พุทธศักราช 2542 มาตรา 54 มาตรา 64 และมาตรา 65 นว

1.2.3 เพื่อศึกษากฎหมายสิทธิบัตรของต่างประเทศในส่วนของการกำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์

1.2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขและสร้างความชัดเจนในการใช้พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พุทธศักราช 2522 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พุทธศักราช 2542 ในมาตรา 54 มาตรา 64 และมาตรา 65 นว ต่อไป

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

เนื่องจากกฎหมายสิทธิบัตรไม่ได้กำหนดระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ไว้ จึงต้องนำ บทบัญญัติในเรื่องระยะเวลาและอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อันเป็นบท กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งไม่เหมาะกับลักษณะพิเศษของกฎหมาย สิทธิบัตรจึงก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบตามมา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ในมาตรา 54 มาตรา 64 และมาตรา 65 นว เพื่อให้มีความชัดเจนถูกต้องต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษานี้มุ่งที่จะศึกษาถึงกระบวนการภายหลังที่มีการจดทะเบียนสิทธิบัตรและ อนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ทรงสิทธิไปแล้ว โดยจะเจาะลึกเฉพาะในส่วนของระยะเวลาฟ้องเพิกถอน สิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายสิทธิบัตรกำหนด เนื่องจากในส่วนนี้กฎหมายสิทธิบัตรของไทยไม่ได้เขียนไว้อย่างชัดเจน โดยจะศึกษาปัญหาและ ผลกระทบของการนำหลักทั่วไปในเรื่องอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ โดยอนุโลมกับกำหนดระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรที่ออกโดย ไม่สมบูรณ์ โดยเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศซึ่งได้กำหนดในเรื่องระยะเวลาในการเพิกถอน สิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ไว้อย่างชัดเจน

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การศึกษาวิจัยกระทำ โดยค้นคว้ารวบรวมและวิเคราะห์วิจัยจากบรรดาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร และบทความทางกฎหมายรวมทั้งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต (Internet) แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และเปรียบเทียบเพื่อนำมาเสนอแนวคิดที่สามารถนำมาปรับใช้ ในประเทศไทยได้อย่างเหมาะสม

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงแนวความคิดการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตร และความจำเป็นในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์

1.6.2 ทำให้ทราบถึงปัญหาและผลกระทบของการนำหลักทั่วไปเรื่องอายุความ ตามมาตรา 193/30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้กับระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 มาตรา 54 มาตรา 64 และมาตรา 65 นว

1.6.3 ทำให้ทราบถึงกฎหมายสิทธิบัตรของต่างประเทศในส่วนของการกำหนดระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์

1.6.4 เป็นแนวทางในการแก้ไขและสร้างความชัดเจนในการใช้พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ในมาตรา 54 มาตรา 64 และมาตรา 65 นว ต่อไป

บทที่ 2

สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือ อนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ และเหตุที่ทำให้สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์หรืออนุสิทธิบัตร ถูกเพิกถอนเนื่องจากความไม่สมบูรณ์

2.1 ความหมายของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตร

สิทธิบัตร (Patent) หมายถึง หนังสือสำคัญที่รัฐออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ (Invention) หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Product Design) ที่มีลักษณะตามที่กฎหมายกำหนด เป็นสิทธิพิเศษ ที่ให้ผู้ประดิษฐ์คิดค้นหรือผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ มีสิทธิที่จะผลิตสินค้า จำหน่าย สินค้าแต่เพียงผู้เดียว ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งการประดิษฐ์ (Invention) หมายถึง ความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับ ลักษณะองค์ประกอบ โครงสร้างหรือกลไกของผลิตภัณฑ์ รวมทั้งกรรมวิธี ในการผลิตการรักษ หรือปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น หรือทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ชิ้นใหม่ ที่แตกต่างไปจากเดิม เช่น กลไกของเครื่องยนต์ ยารักษาโรค วิธีการในการเก็บรักษาพืชผักผลไม้ ไม่ให้เน่าเสียเร็วเกินไป เป็นต้น ส่วนการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Product Design) หมายถึง ความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะภายนอกของผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างไปจากเดิม เช่น การออกแบบ แก้วน้ำให้รูปร่างเหมือนรองเท้า เป็นต้น²

อนุสิทธิบัตร (Petty Patents) คือ หนังสือสำคัญที่รัฐออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ จะมีลักษณะคล้ายกันกับการประดิษฐ์ แต่เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่มีระดับการพัฒนาเทคโนโลยี ไม่สูงมาก หรือเป็นการประดิษฐ์คิดค้นเพียงเล็กน้อย และมีประโยชน์ใช้สอยมากขึ้น³

สนธิสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตร (Patent Cooperation Treaty หรือ PCT) อันความตกลงระหว่างประเทศสำหรับการขอรับความคุ้มครองการประดิษฐ์ในประเทศที่

² กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (ม.ป.ป.). สนธิสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตร. สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2553, จาก www.ipthailand.go.th

³ แหล่งเดิม.

เป็นสมาชิก ซึ่งประเทศไทยสมัครเข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตร เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2552 ถือเป็นสมาชิกลำดับที่ 142⁴ ได้นิยามคำจำกัดความของสิทธิบัตรไว้ว่า

คำว่า “สิทธิบัตร”⁵ ให้มีความหมายถึง สิทธิบัตรการประดิษฐ์ เอกสารสิทธิของผู้ประดิษฐ์ เอกสารสิทธิในอนุสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร สิทธิบัตรหรือเอกสารสิทธิการต่อเติม การประดิษฐ์และเอกสารสิทธิการต่อเติมการประดิษฐ์ และเอกสารสิทธิการต่อเติมอนุสิทธิบัตร

“สิทธิบัตรระดับชาติ”⁶ หมายถึง สิทธิบัตรที่ออกโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นๆ

“สิทธิบัตรระดับภูมิภาค”⁷ หมายถึง สิทธิบัตรที่ออกโดยรัฐ หรือออกโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ระดับระหว่างรัฐที่มีอำนาจในออกสิทธิบัตรมากกว่าหนึ่งรัฐ

2.2 แนวคิดการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และ อนุสิทธิบัตร

แนวความคิดการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร ได้เริ่มมาจาก 2 แนวความคิด คือ

1) ทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Right Theory)

เหตุผลที่รัฐคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา คือ เพื่อให้การรับรองสิทธิตามธรรมชาติของเจ้าของผลงานทางปัญญา ทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติเป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากการปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศส⁸ ภายใต้ทฤษฎีนี้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเกิดขึ้นจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่า การให้ความคุ้มครองโดยรัฐเป็นการรับรู้ถึงสิทธิทางศีลธรรมที่เจ้าของงานมีอยู่เหนือผลงานทางปัญญาของตน เมื่อบุคคลใดได้สร้างสรรค์งานหรือทำการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใดขึ้นมา ผลิตผลทางความคิดดังกล่าวก็ควรจะเป็นทรัพย์สินของบุคคลนั้น ด้วยเหตุนี้การที่บุคคลใดนำเอาความคิดของผู้ประดิษฐ์ไปแสวงหาประโยชน์โดยไม่มีอำนาจจึงถือว่าเป็นการทำละเมิดอย่างร้ายแรง เทียบได้กับการลักทรัพย์ของผู้อื่น นักวิชาการบางกลุ่มและบุคคลที่ส่งเสริมการคุ้มครองทรัพย์สิน

⁴ แหล่งเดิม

⁵ Patent Cooperation Treaty Article 2 (ii) references to a “patent” shall be construed as references to patents for inventions, inventors’ certificates, utility certificates, utility models, patents or certificates of addition, inventors’ certificates of addition, and utility certificates of addition.

⁶ Patent Cooperation Treaty Article 2 (iii) “national patent” means a patent granted by a national authority;

⁷ Patent Cooperation Treaty Article 2 (iv) “regional patent” means a patent granted by a national or an intergovernmental authority having the power to grant patents effective in more than one State;

⁸ จักรกฤษณ์ ควรวจน์. (2544). แนวความคิดและบทวิเคราะห์กฎหมายสิทธิบัตร. หน้า 26.

ทางปัญญามักจะเรียกขานการทำละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาว่าเป็นการขโมยหรือการเป็นโจรสลัด⁹

2) ทฤษฎีนโยบายทางเศรษฐกิจ (Public Policy)¹⁰

ทฤษฎีนโยบายทางเศรษฐกิจเป็นการมองในแง่เศรษฐศาสตร์ที่มุ่งเน้นถึงผลประโยชน์ที่สังคมเป็นสำคัญ ผู้ประดิษฐ์จะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายก็ต่อเมื่อสิ่งประดิษฐ์หรือผลงานของเขาก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม โดยจะพิจารณาว่าสังคมได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างคุ้มค่าจากการให้ความคุ้มครองสิทธิเหล่านั้น ดังนั้นรัฐจะพิจารณาคูณค่าของงานประดิษฐ์ว่าก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมมากน้อยแค่ไหน กฎหมายสิทธิบัตรที่ก่อตั้งและพัฒนามาจากแนวความคิดนี้จะมีเงื่อนไขและการคุ้มครองมากน้อยต่างกันไป เนื่องจากสภาพและลักษณะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศแตกต่างกันด้วย ดังนั้นรัฐซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจจึงต้องพิจารณาผลประโยชน์ หรือผลตอบแทนที่ได้จากการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาด้วยว่าคุ้มค่ากับการให้ความคุ้มครองหรือไม่ เพราะการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการให้สิทธิพิเศษ ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้ทรงสิทธิบัตรมีอำนาจการผูกขาดในระยะเวลาการให้ความคุ้มครองเอาไว้ แนวความคิดนี้จึงเป็นการมองถึงผลประโยชน์ของสังคมมากกว่าจะพิจารณาถึงสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้คิดค้นหรือผู้ทรงสิทธิเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ ในการบัญญัติกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศต่างๆ จึงมักอ้างทฤษฎีทั้งสองนี้เพื่อใช้เป็นเหตุผลในการบัญญัติกฎหมาย ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การที่รัฐให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร มีเหตุผลดังต่อไปนี้¹¹

1) เพื่อคุ้มครองสิทธิอันชอบธรรมของนักประดิษฐ์ เนื่องจากนักประดิษฐ์ได้ใช้ความพยายามและสติปัญญา ความสามารถเป็นพิเศษในการประดิษฐ์คิดค้น รวมทั้งยังทำให้นักประดิษฐ์เสียเวลาและค่าใช้จ่ายอีกด้วย ดังนั้น หากการประดิษฐ์ที่ได้คิดค้นขึ้นก่อให้เกิดผลตอบแทนในทางเศรษฐกิจ ย่อมจัดได้ว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติ (Natural rights) ของนักประดิษฐ์ ซึ่งรัฐควรจะต้องให้ความคุ้มครองแก่สิทธิเช่นนั้น

2) เพื่อให้รางวัลตอบแทนแก่นักประดิษฐ์ เนื่องจากผลงานของนักประดิษฐ์มีส่วนช่วยทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์มีความสะดวกสบายและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น นักประดิษฐ์จึง

⁹ แหล่งเดิม.

¹⁰ จริฎ ภัคศิรนากุล และ วัชรียา โตสงวน. (2532, มีนาคม). “กฎหมายสิทธิบัตร.” *บทบัญญัติ*. หน้า 29-30.

¹¹ ชรรยง พวงราช ก (2533). *สิทธิบัตรว่าด้วยกฎหมายและวิธีปฏิบัติ*. หน้า 8-9.

สมควรที่จะได้รับรางวัลตอบแทนจากสังคม โดยการให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์ เพื่อป้องกันมิให้บุคคลอื่นซึ่งไม่มีสิทธิโดยชอบแสวงหาประโยชน์จากสิ่งประดิษฐ์ดังกล่าว

3) เพื่อจูงใจให้มีการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ขึ้น ตามที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า นักประดิษฐ์จะต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการประดิษฐ์คิดค้น อีกทั้งนักประดิษฐ์ยังจะต้องใช้สติปัญญาความสามารถเป็นพิเศษด้วย และถ้าหากความคิดนั้นได้ถูกเปิดเผยให้บุคคลอื่นรู้ไม่ว่าจะเป็นการเปิดเผยรายละเอียดในเอกสารหรือโดยการผลิตสินค้าออกจำหน่ายในท้องตลาดก็ตามย่อมเป็นเหตุทำให้บุคคลอื่นสามารถลอกเลียนแบบได้ง่าย ดังนั้น ถ้ารัฐไม่มีระบบให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์ ย่อมไม่มีผู้ใดเต็มใจที่จะลงทุนเพื่อทำการประดิษฐ์คิดค้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องจัดให้มีระบบสิทธิบัตรขึ้น เพราะหากรัฐมีนโยบายในการส่งเสริมเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ขึ้นในประเทศแล้ว ระบบสิทธิบัตรจะเป็นระบบที่ทำให้นักประดิษฐ์มีความมั่นใจว่า หากเขาสามารถประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ได้สำเร็จ และเป็นที่ยอมรับของสาธารณชนผู้บริโภคแล้วเขาจะต้องได้รับการปกป้องจากรัฐโดยมิให้ผู้ใดลอกเลียนแบบเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบยิ่งไปกว่านั้น การให้ความคุ้มครองแก่นักประดิษฐ์ยังก่อให้เกิดแรงจูงใจให้บุคคลอื่นๆ ใช้สติปัญญาและความสามารถในการพัฒนาเทคโนโลยีต่อไปอีกขั้นหนึ่ง เนื่องจากได้เห็นตัวอย่างของนักประดิษฐ์ที่ได้รับผลตอบแทนจากความสำเร็จของเขา

4) เพื่อกระตุ้นให้มีการเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับการประดิษฐ์คิดค้นใหม่ๆ เนื่องจากกฎหมายสิทธิบัตรได้กำหนดให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรต้องเปิดเผยรายละเอียดการประดิษฐ์นั้นโดยสมบูรณ์ รัดกุม และชัดเจน รวมทั้งวิธีการประดิษฐ์ที่ดีที่สุดด้วย การเปิดเผยดังกล่าวจะทำให้บุคคลอื่นสามารถศึกษาหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประดิษฐ์นั้นได้ และสามารถนำการประดิษฐ์นั้นไปแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาต่อไป อีกทั้งจะก่อให้เกิดการพัฒนาการประดิษฐ์คิดค้นที่ใหม่ๆ ต่อไปไม่หยุดนิ่ง ซึ่งจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของประเทศ

5) เพื่อจูงใจให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการลงทุนจากต่างประเทศ การจัดให้มีระบบกฎหมายสิทธิบัตรเพื่อให้ความคุ้มครองแก่นักประดิษฐ์คิดค้น ย่อมทำให้เจ้าของเทคโนโลยีที่อยู่ต่างประเทศมีความมั่นใจและเต็มใจที่จะถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่ผู้ร่วมลงทุนหรือผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิในประเทศอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การให้ความคุ้มครองดังกล่าว ยังเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการลงทุน เพราะทำให้นักลงทุนต่างประเทศมีความมั่นใจในการลงทุนของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนในการผลิตสินค้าหรือบริการที่ใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

เหตุผลหรือนโยบายในการให้ความคุ้มครองด้านสิทธิบัตรทั้งห้าประการดังกล่าวข้างต้นได้มีการกล่าวอ้างถึงในการประกาศใช้และแก้ไขปรับปรุงกฎหมายสิทธิบัตรในประเทศ

ต่างๆ เพียงแต่อาจเน้นความสำคัญของเหตุผลดังกล่าวแตกต่างกันไป ในปัจจุบันประเทศส่วนใหญ่ได้เน้นให้ความสำคัญแก่วัตถุประสงค์ในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยการกระตุ้นให้มีการเปิดเผยรายละเอียดการประดิษฐ์ และจงใจให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยี รวมทั้งการลงทุนจากต่างประเทศมิได้เน้นถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิอันชอบธรรมและการให้รางวัลตอบแทนแก่ผู้ประดิษฐ์คิดค้นมากนัก

จากเหตุผลหรือวัตถุประสงค์ในการบัญญัติกฎหมายสิทธิบัตรดังที่ได้กล่าวในข้างต้น จึงกล่าวได้ว่า กฎหมายสิทธิบัตรได้มีขึ้นเพื่อมุ่งสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการประดิษฐ์ คิดค้น ทดลอง สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ ตลอดจนส่งเสริมที่จะให้มีการเผยแพร่ผลงานดังกล่าวให้เป็นที่แพร่หลายเป็นประโยชน์แก่สังคม โดยมีการถ่วงดุลระหว่างการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้สร้างสรรค์ผลงาน กับ ประโยชน์ของมหาชน กล่าวคือ ผู้ประดิษฐ์คิดค้นผลงานจะได้รับความคุ้มครองโดยได้รับสิทธิแต่เพียงผู้เดียวหรือสิทธิเด็ดขาดในการควบคุม การใช้ และแสวงหาประโยชน์ทางการพาณิชย์จากการใช้ผลงานประดิษฐ์ของผู้สร้างสรรค์ผลงานนั้นๆ ในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ แลกเปลี่ยนกับการที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานนั้นต้องเปิดเผยสิ่งประดิษฐ์ ความรู้จากงานประดิษฐ์คิดค้นของผู้นั้น โดยการเปิดเผยข้อมูลในการขอรับการจดทะเบียน ทำให้สังคมโดยรวมได้มีโอกาสเข้าถึง หรือได้รับความรู้ ผลงานการประดิษฐ์นั้น นอกจากนั้นการเปิดเผยข้อมูลแห่งความรู้ดังกล่าวนี้ ทำให้บุคคลอื่นสามารถที่จะศึกษาต่อยอดจากความรู้เดิมที่เปิดเผยนั้น ทำให้มีการประดิษฐ์ คิดค้นในขั้นสูงขึ้นไป โดยวิธีนี้ทำให้สังคมมนุษย์มีวิวัฒนาการ ก้าวหน้า และมีการสร้างความรู้ใหม่ๆ ขึ้นไป¹²

เมื่อผู้สร้างสรรค์ผลงาน ได้ยอมเปิดเผยข้อมูลแห่งความรู้นั้นๆ แล้ว รัฐก็ต้องให้ความคุ้มครองแก่ผู้สร้างสรรค์ผลงานนั้นเป็นการต่างตอบแทน กล่าวคือ รัฐต้องให้ความคุ้มครองแก่ผู้ทรงสิทธิบัตรการประดิษฐ์ ผู้ทรงสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนั้นเพื่อมิให้ผู้อื่นเข้ามาแอบอ้างทำประโยชน์จากการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้น โดยการที่รัฐจะสร้างระบบคุ้มครองให้โดยการจดทะเบียนให้แก่ผู้สร้างสรรค์ผลงานที่เปิดเผยผลงานนั้นๆ

การสร้างสมดุลระหว่างการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้สร้างสรรค์ผลงานกับประโยชน์ของมหาชนหลักการนี้มีขึ้นเพื่อไม่ให้มีฝ่ายใดได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์แก่กันมากเกินไปจนเกินควรด้วยเหตุนี้ในการบัญญัติกฎหมายสิทธิบัตรส่วนใหญ่มักจะกำหนดมาตรการป้องกันผลกระทบต่อสังคมไว้ด้วย ซึ่งจะอยู่ในบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการเพิกถอนและการจำกัดสิทธิ

¹² ลาวินซ์ ถนัดศิลป์กุล. (2552, มีนาคม). ปัญหากฎหมายสิทธิบัตรกับผลกระทบต่อสิทธิความเป็นมนุษย์และการพัฒนา. สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม 2552, จาก www.measwatch.org/autopage/file/FriMarch2009-15-51-52-5_IP_Law_Human_develop.pdf

ของผู้ทรงสิทธิบัตรการประดิษฐ์ ผู้ทรงสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตร อาทิเช่น การบังคับให้ผู้ทรงสิทธิบัตรอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิ และการเพิกถอนสิทธิบัตร เป็นต้น

ซึ่งในส่วนของ การเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรนั้น จะมีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับความสมบูรณ์ของการรับจดทะเบียน สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพราะหากปรากฏว่าสิ่งที่ขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ หรือเงื่อนไขการขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรแล้ว หรือทางกฎหมายสิทธิบัตร เรียกว่า ความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตร อันมีผลทางกฎหมายทำให้สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรที่รัฐได้ออกไปแล้วนั้นจะถูกเพิกถอนได้ในภายหลัง เพราะถือว่ารัฐได้ออกสิทธิบัตร การประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ด้วยเหตุนี้การศึกษาในส่วนของความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรจึงมีความจำเป็นอย่างมากในการวิจัยฉบับนี้ที่จะกล่าวต่อไป

2.3 แนวคิดความไม่สมบูรณ์

เนื่องจากแนวความคิดเรื่องความไม่สมบูรณ์ไม่มีการอธิบายจำกัดความไว้เป็นการ เฉพาะในตำราทางวิชาการ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาโดยภาพรวมของทั้งกฎหมายเอกชนและ กฎหมายมหาชนแล้วสามารถสรุปเป็นหลักทางวิชานิติศาสตร์ โดยผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า

ความไม่สมบูรณ์มีความเกี่ยวข้องหรือมีบัญญัติอยู่ในทุกกฎหมายไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย เอกชน หรือกฎหมายมหาชน แต่ผลการบังคับทางกฎหมายอาจแตกต่างกัน กล่าวคือ หากการใด ๆ ที่ได้กระทำไปแล้วมีความไม่สมบูรณ์ในสายตาของกฎหมาย ในแต่ละกฎหมายอาจบัญญัติให้มี ผลบังคับในทางกฎหมายแตกต่างกันเนื่องจากเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายแต่ละระบบนั้น มีวัตถุประสงค์ต่างกันว่ากฎหมายนั้นๆ ต้องการคุ้มครองใคร หรือคุ้มครองสิ่งใดเป็นหลัก แต่โดย หลักแล้วหากเกิดความไม่สมบูรณ์ขึ้นไม่ว่าในระบบกฎหมายเอกชนหรือระบบกฎหมายมหาชนแล้ว กฎหมายจะกำหนดผลบังคับในทางกฎหมายว่าให้การนั้นๆ ที่ทำขึ้นโดยไม่สมบูรณ์นั้นจะให้ เสียเปล่าแก่ใหนอย่างไร ซึ่งเป็นวิธีการขจัดความไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นให้สิ้นไป

ในระบบกฎหมายเอกชนหรือกฎหมายแพ่ง อันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับ เอกชนด้วยกัน ซึ่งกฎหมายหลัก ก็คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งในการอธิบายถึงแนวคิด ความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายแพ่งให้ได้อย่างชัดเจนต้องอธิบายโดยผ่านในเรื่องของนิติกรรม

เนื่องจากนิติกรรมนั้นเป็นเครื่องมือซึ่งกฎหมายมอบให้แก่บุคคล เพื่อใช้สร้างสิทธิและหน้าที่ผูกพันกันได้ตามความสมัครใจขอบเขตของกฎหมาย บทบัญญัติว่าด้วยนิติกรรมเป็นหลักทั่วไป มีผู้เปรียบเทียบว่านิติกรรมนั้นเปรียบเสมือนหัวใจของกฎหมายแพ่ง ซึ่งก็คงไม่ห่างไกลจากความจริง เพราะบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีทั้งหมดครบถ้วน ไม่มีบรรพใดเลยที่ไม่มีเรื่องของนิติกรรมเกี่ยวข้องอยู่ด้วย¹³

ซึ่งในมาตรา 149 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติว่า

“นิติกรรม หมายความว่า การใดๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัคร มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ”

การใดที่ถือว่าเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายอันมีผลทำให้นิติกรรมที่สร้างขึ้นมีความไม่สมบูรณ์ ต้องมีเหตุใดเหตุหนึ่งใน 4 เหตุ ได้แก่

เหตุที่หนึ่ง คือ ความบกพร่องเรื่องความสามารถในการทำนิติกรรม

เหตุที่สอง คือ ความบกพร่องเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นการพ้นวิสัยหรือขัด ต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

เหตุที่สาม คือ ความบกพร่องเกี่ยวกับแบบแห่งนิติกรรม

เหตุที่สี่ คือ ความบกพร่องของการแสดงเจตนา

นิติกรรมที่ไม่สมบูรณ์นั้น กฎหมายต้องขจัดออกไปโดยการกำหนดใ้ให้นิติกรรมนั้นๆ มีผลทางกฎหมายเป็นโมฆะบ้าง หรือเป็นโมฆียะบ้าง แล้วแต่กรณี ซึ่งจะขึ้นอยู่กับว่าผลของความไม่สมบูรณ์ของนิติกรรมที่เกิดขึ้นนั้นจะส่งผลร้ายแรงหรือรุนแรงแค่ไหน หากส่งผลเสื่อมเสียรุนแรงก็จะมีผลเป็นโมฆะ หากส่งผลเสื่อมเสียไม่รุนแรงก็จะมีผลเป็นโมฆียะ

ในระบบกฎหมายมหาชน หลักการสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ หลักนิติรัฐเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน เพื่อที่ราษฎรจะได้ใช้สิทธิเสรีภาพเช่นว่านั้นพัฒนาบุคลิกภาพของตนได้ตามแต่ละคนจะเห็นสมควร¹⁴ จากหลักนิติรัฐ จึงก่อให้เกิดหลักกฎหมายมหาชน คือ หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองตามหลักนี้การกระทำทั้งหลายขององค์กรฝ่ายบริหารจะต้องชอบด้วยกฎหมายซึ่งตราขึ้นโดยองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ หมายความว่า ในความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีอำนาจสั่งการให้ราษฎรกระทำการหรือละเว้นไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดได้ต่อเมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้อำนาจ

¹³ ศักดิ์ สอนงชาติ. (2545). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา. หน้า 239-240.

¹⁴ สมยศ เชื้อไทย. (2549). หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น. หน้า 159.

ไว้อย่างชัดเจน และจะต้องใช้อำนาจนั้นภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง¹⁵

การกระทำทางปกครองในทางกฎหมายสามารถแยกได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะแรก คือการกระทำในลักษณะที่เป็นปฏิบัติการหรือการกระทำทางข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นการใช้กำลังกายภาพเข้าดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามสิทธิและหน้าที่ และ

ลักษณะที่สอง คือ การกระทำในลักษณะที่เป็นนิติกรรมซึ่งเฉพาะการกระทำที่เป็นนิติกรรมเท่านั้นที่จะก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องความสมบูรณ์หรือในเรื่องโมฆะหรือโมฆียะขึ้นได้¹⁶ (ซึ่งก็คือความไม่สมบูรณ์นั่นเอง)

ดังนั้นนิติกรรมทางปกครองใดๆ ที่ไม่ได้อยู่ภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนดให้อำนาจไว้ การนั้นๆ จะไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเมื่อเกิดความไม่ชอบด้วยกฎหมายขึ้นแล้ว กฎหมายจะกำหนดมาตรการในการจัดความไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยการกำหนดกฎหมายให้นิติกรรมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นมีผลเป็น โมฆะหรือ โมฆียะแล้วแต่กรณีไป

2.4 ความหมายของความไม่สมบูรณ์

ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ไม่ได้ให้ความหมายของคำว่า “ไม่สมบูรณ์” ไว้ แต่ได้กำหนดความหมายของคำว่า “สมบูรณ์” ไว้ซึ่งหมายความว่า บริบูรณ์ (เช่น สมบูรณ์ด้วย โภคสมบัติ สมบูรณ์ด้วยข้าทาสบริวาร) ครบถ้วน (เช่น หลักฐานยังไม่สมบูรณ์) อ้วนท้วน แข็งแรง (เช่น เขาสมบูรณ์ขึ้น เดี่ยวนี้สุขภาพเขาสมบูรณ์ดีแล้ว หรือมีร่างกายสมบูรณ์ สุขภาพสมบูรณ์) มีคุณสมบัติหรือคุณลักษณะครบถ้วน (เช่น มีคุณสมบัติสมบูรณ์ตามกำหนด)

ดังนั้น “ไม่สมบูรณ์” จึงหมายความว่า ไม่บริบูรณ์ ไม่ครบถ้วน หรือไม่มีคุณสมบัติ หรือ คุณลักษณะครบถ้วนตามที่กำหนด

ความหมายตามกฎหมายแพ่ง

ความหมายของความไม่สมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้มีคำจำกัดความไว้ให้เห็นได้อย่างเด่นชัด แต่เมื่อศึกษาจากในเนื้อหาของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะเห็นได้ว่าเรื่องความไม่สมบูรณ์ได้บรรจุอยู่ในทุกบรรพของบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งในการอธิบายถึงความหมายของความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายแพ่งให้ได้อย่างชัดเจนต้องอธิบายโดยผ่านในเรื่องของนิติกรรม เนื่องจากนิติกรรมนั้นเป็นเครื่องมือ

¹⁵ แหล่งเดิม.

¹⁶ แหล่งเดิม.

ซึ่งกฎหมายมอบให้แก่บุคคล เพื่อใช้สร้างสิทธิและหน้าที่ผูกพันกันได้ตามความสมัครใจภายในขอบเขตของกฎหมาย บทบัญญัติว่าด้วยนิติกรรมเป็นหลักทั่วไป มีผู้เปรียบเทียบว่านิติกรรมนั้นเปรียบเสมือนหัวใจของกฎหมายแพ่ง ซึ่งก็คงไม่ห่างไกลจากความจริง เพราะบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีทั้งหมดครบถ้วน ไม่มีบรรพใดเลยที่ไม่มีเรื่องของนิติกรรมเกี่ยวข้องอยู่ด้วย¹⁷

“นิติกรรม” ก็คือ การกระทำของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมาย และมุ่งประสงค์ให้เกิดผลในกฎหมายผูกพันกันในการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับสิทธิ ซึ่งรวมเรียกว่า การเคลื่อนไหวในสิทธิ

นิติกรรมที่ไม่สมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้หลายลักษณะด้วยกัน คือ

1) นิติกรรมที่เป็นโมฆะ

โมฆะกรรม คือ นิติกรรมใดหรือการกระทำใดที่กระทำลงไปนั้นเป็นการเสียเปล่า ไม่มีผลทางกฎหมาย ในสายตาของกฎหมายเท่ากับว่าไม่ได้ทำกิจการนั้นเลย แม้จะแสดงเจตนาผูกพันกันประการใดก็ตาม สิทธิและหน้าที่ที่ผู้กระทำนิติกรรมหรือการดังกล่าวประสงค์ให้เกิดผลก็หาเกิดความผูกพันตามกฎหมายไม่ การเสียเปล่านี้นี้มีมาแต่เริ่มแรกกระทำนิติกรรมต่อกัน สิทธิและหน้าที่อย่างใดๆ คงเป็นหรือมีอยู่เช่นเดียวกับในขณะที่ยังก่อนมีการกระทำนิติกรรมนั้น นิติกรรมใดที่ไม่สมบูรณ์เป็นโมฆะ โดยหลักแล้วมักมีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้โดยตรง หรือต้องด้วยเหตุที่กฎหมายบัญญัติไว้และไม่อาจให้สัตยาบันให้สมบูรณ์ได้ นิติกรรมอันเป็นโมฆะนี้อาจเกิดขึ้นได้ทั้งนิติกรรมฝ่ายเดียวและนิติกรรมหลายฝ่ายสุดแต่เหตุที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นกรณีๆ ไป¹⁸

หรือก็คือ การกระทำที่เสียเปล่าไม่เกิดผลอย่างไรในกฎหมายและไม่อาจให้สัตยาบันให้สมบูรณ์ได้ อันถือว่าเป็นนิติกรรมที่ไม่มีผลตามกฎหมายอย่างหนึ่ง บางทีก็เรียกว่านิติกรรมที่เป็นโมฆะ การกระทำอย่างใดที่จะเป็นโมฆะกรรมนั้นต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ หรือต้องด้วยเหตุที่กฎหมายบัญญัติไว้ มิฉะนั้นก็อาจเป็นเพียงนิติกรรมที่ไม่มีผลตามกฎหมาย ซึ่งผลก็อาจใช้ไม่ได้เช่นเดียวกัน แต่ก็ไม่ใช่โมฆะกรรม โมฆะกรรมนั้นอาจเกิดขึ้นได้ในนิติกรรมทุกชนิด ทั้งนิติกรรมฝ่ายเดียวและนิติกรรมหลายฝ่ายสุดแต่เหตุที่กฎหมายบัญญัติไว้¹⁹

¹⁷ ศักดิ์ สนองชาติ. เล่มเดิม. หน้า 239-240.

¹⁸ ไชยยศ เหมะรัชตะ ก (2549). ย่อหลักกฎหมายนิติกรรม. หน้า 187-188.

¹⁹ ศักดิ์ สนองชาติ. เล่มเดิม. หน้า 218.

2) นิติกรรมที่เป็นโมฆียะ

โมฆียะกรรม คือ นิติกรรมที่สมบูรณ์ใช้ได้จนกว่าจะถูกบอกล้างโดยผู้มีสิทธิบอกล้างตามกฎหมาย ถ้าไม่มีการบอกล้างภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด หรือมีการให้สัตยาบันโดยผู้มีสิทธิให้สัตยาบัน สิทธิบอกล้างย่อมเป็นอันระงับ ถ้ามีการบอกล้างภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดนิติกรรมย่อมตกเป็นโมฆะมาแต่เริ่มแรก คู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิมเสมือนไม่มีการทำนิติกรรม โมฆียกรรม ที่ถูกบอกล้างจึงเป็นนิติกรรมที่ไม่มีผลตามกฎหมายอย่างหนึ่ง แต่นิติกรรมใดที่จะเป็น โมฆียะหรือ โมฆียะกรรมต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ หรือต้องด้วยเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า การกระทำนั้นๆ เป็นโมฆียะหรือโมฆียกรรม โมฆียกรรมนั้นอาจเกิดขึ้นได้ในนิติกรรมทุกชนิด ทั้งนิติกรรมฝ่ายเดียวและนิติกรรมหลายฝ่ายสุดแท้แต่เหตุที่กฎหมายบัญญัติไว้ ครอบด้วยโมฆียะกรรมยังไม่ถูกบอกล้าง นิติกรรมนั้นก็ยังคงสมบูรณ์ การครอบครองทรัพย์สินอันได้มาโดยโมฆียะกรรมก่อนถูกบอกล้าง ไม่เป็นการละเมิดเพราะเป็นการครอบครองโดยมีสิทธิ มิใช่โดยผิดกฎหมายหรือโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

3) นิติกรรมที่ไม่มีผลตามกฎหมาย²⁰

นิติกรรมที่ไม่มีผลตามกฎหมายนั้นมีอยู่มากมายหลายชนิด โมฆะกรรมและโมฆียะกรรมที่ถูกบอกล้างก็ไม่มีผลตามกฎหมายเช่นเดียวกัน แต่การกระทำอย่างใดที่เป็นโมฆะกรรมหรือโมฆียะกรรมนั้น จะต้องมียกกฎหมายบัญญัติไว้ ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าให้เป็นโมฆะกรรมหรือโมฆียะกรรม แม้จะเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ก็อาจจะเป็นเพียงนิติกรรมที่ไม่มีผลตามกฎหมายเท่านั้นเอง เช่นนิติกรรมดังต่อไปนี้

(1) นิติกรรมที่ไม่เกิดขึ้น กล่าวคือ นิติกรรมที่ผู้กระทำขาดเจตนากระทำถือว่าไม่มีนิติกรรมเกิดขึ้นเลย ดังอุทาหรณ์ เช่น คำจับมือเขียวซึ่งกำลังป่วยหนักใกล้จะตายและไม่ได้สติพิมพ์ลายนิ้วมือในพินัยกรรม

(2) นิติกรรมที่ไม่ผูกพัน

ก. ผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของกรรมสิทธิ์ทำสัญญาขายทรัพย์สินของผู้อื่นโดยไม่มีอำนาจนิติกรรมนั้น ไม่ผูกพันผู้เป็นเจ้าของ (มาตรา 1336)

ข. ตัวแทนทำการแทนตัวการโดยปราศจากอำนาจหรือทำนอกขอบอำนาจนิติกรรมนั้น ไม่ผูกพันตัวการ เว้นแต่ตัวการจะให้สัตยาบัน (มาตรา 823)

ค. ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลทำหน้าที่ผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถจะต้องทำเองโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถ นิติกรรมนั้นไม่ผูกพันผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถ (มาตรา 1572 มาตรา 1598/3 และมาตรา 1598/18)

²⁰ แหล่งเดิม. หน้า 269 – 272.

ง. ผู้พิทักษ์ทำนิติกรรมแทนคนเสมือนไร้ความสามารถ นิติกรรมนั้นไม่ผูกพันคนเสมือนไร้ความสามารถ (มาตรา 32 และมาตรา 34)

(3) นิติกรรมที่ไม่สมบูรณ์

ก. ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลทำนิติกรรมบางประเภทเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล นิติกรรมไม่สมบูรณ์หรือไม่มีผลบังคับ (มาตรา 1574, 1598/3, 1598/18)

ข. การให้สิทธิอันมีหนังสือตราสารเป็นสำคัญนั้น ถ้ามิได้ส่งมอบตราสารให้แก่ผู้รับ และมีได้มีหนังสือบอกกล่าวแก่ลูกหนี้แห่งสิทธินั้น การให้หนี้ไม่สมบูรณ์ (มาตรา 524)

ค. บุคคลผู้มีอายุไม่ครบ 25 ปี จดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมนิติกรรมย่อมไม่สมบูรณ์ (มาตรา 1598/19)

ง. นิติกรรมที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งทำโดยไม่ได้รับความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งไม่ให้สัตยาบันยอมไม่สมบูรณ์แต่ใช้ได้จนกว่าศาลจะเพิกถอน (มาตรา 1480)

(4) นิติกรรมที่ใช้ไม่ได้ กล่าวคือ นิติกรรมที่ไม่ถูกต้องตามพิธีการในกฎหมายซึ่งมิใช่แบบของนิติกรรม เช่น การขายที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีพระบรมราชโองการอนุมัติให้ขายได้ แต่รัฐมนตรีมิได้ลงนามสนองพระบรมราชโองการตามรัฐธรรมนูญ นิติกรรมซื้อขายที่ดินนั้นใช้ไม่ได้หรือไม่มีผล (คำพิพากษาฎีกาที่ 784/2516)

(5) นิติกรรมที่ถูกยกเลิกเพิกถอน

ก. นิติกรรมที่ลูกหนี้กระทำอันเป็นการฉ้อฉลเจ้าหนี้ ซึ่งเจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องให้เพิกถอนเสียได้ (มาตรา 237) เมื่อศาลพิพากษาให้เพิกถอน นิติกรรมนั้นย่อมไม่มีผล

ข. เมื่อผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมสมรสกัน การรับบุตรบุญธรรมเป็นอันยกเลิก (มาตรา 1598/32)

(6) นิติกรรมที่ไม่บริบูรณ์ กล่าวคือ การได้มาโดยนิติกรรมซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ถ้าไม่ได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนการได้มาต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ย่อมไม่บริบูรณ์ (ตามมาตรา 1299 วรรคหนึ่ง) รวมตลอดถึงการเปลี่ยนแปลงระงับ กลับคืนมาแห่งทรัพย์สินอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์นั้นด้วย (มาตรา 1301)

ผลของนิติกรรมที่ไม่มีผลตามกฎหมาย แม้ไม่ใช่โมฆะกรรมหรือโมฆียกรรมที่ถูกบอกล้างให้เป็นโมฆะ โดยทั่วไปผลก็คงเป็นไปในทำนองเดียวกับโมฆะกรรม เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ (เช่น มาตรา 1299 วรรคหนึ่งและมาตรา 1301 นั้น เพียงแต่ไม่บริบูรณ์เป็นทรัพย์สินเท่านั้น แต่ยังไม่บังคับได้ในฐานะบุคคลสิทธิ เป็นต้น) นอกเหนือจากผลที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษแล้ว เมื่อไม่มีผลก็ต้องถือว่าเสียเปล่าๆเดียวกับโมฆะกรรม ซึ่งผู้มีส่วนได้เสีย

คนหนึ่งคนใดก็ย่อมกล่าวอ้างได้ และไม่อาจให้สัตยาบันให้กลับฟื้นคืนได้ เพราะเมื่อนิติกรรม ไม่มีผลตามกฎหมายเสียแล้ว บุคคลหนึ่งบุคคลใดย่อมจะอ้างสิทธิหรือถือเอาประโยชน์จากนิติกรรม นั้นไม่ได้

กรณีต่างๆ ที่ได้กล่าวในข้างต้นเป็นเรื่องความไม่สมบูรณ์ของนิติกรรม ซึ่งมีรากฐาน มาจากแนวคิดของความไม่สมบูรณ์ตามหลักทั่วไปของกฎหมายแพ่ง ซึ่งก็คือ การกระทำใดๆ ของ บุคคลที่ได้กระทำไปอันส่งผลให้มีการเคลื่อนไหวในสิทธิและก่อให้เกิดหน้าที่ระหว่างกันได้นั้น การนั้นๆ ต้องมีความสมบูรณ์ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด หากไม่เป็นไปตามที่ กฎหมายกำหนดหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว การนั้นเรียกได้ว่ามีความไม่สมบูรณ์ อันส่งผล ทางกฎหมายคือเสมือนหนึ่งว่าไม่มีการกระทำนั้นๆ เกิดขึ้นแต่อย่างใด หรือเสียเปล่าตั้งแต่แรกเริ่ม หรือไม่มีผลก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวในสิทธิและหน้าที่ต่อกัน แต่ผลทางกฎหมายของ ความไม่สมบูรณ์นั้นกฎหมายได้บัญญัติไว้ต่างกันไปแล้วแต่เหตุว่าเหตุอันทำให้เกิดความ ไม่สมบูรณ์นั้น มีความร้ายแรงหรือรุนแรง หรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบแก่ไหน หากเหตุที่ทำให้ เกิดความไม่สมบูรณ์นั้นไม่ร้ายแรงสามารถแก้ไขได้ ก็อาจทำให้เกิดผลแค่เป็น โมฆียกรรม ซึ่งมิ ความสมบูรณ์อยู่ตลอดเวลาจนกว่านิติกรรมนั้นจะถูกบอกล้าง โดยผู้มีสิทธิในการบอกล้าง ในภายหลังภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด แต่หากอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลอื่นกฎหมายอาจ กำหนดให้ความไม่สมบูรณ์นั้นถึงขั้น โมฆะกรรม คือเสียเปล่ามาแต่แรกเริ่ม เช่น การกระทำ นิติกรรมที่ขัดต่อกฎหมายอย่างชัดแจ้ง เป็นต้น แต่บทบัญญัติในบางมาตราอาจใช้คำว่า ไม่มีผล ทางกฎหมาย ไม่มีผลบังคับ ไม่สมบูรณ์ ไม่บริบูรณ์ เหล่านี้หากกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้มีผล ต่างออกไปเป็นพิเศษแล้ว ผลทางกฎหมายของความไม่สมบูรณ์เหล่านี้จะมีผลเช่นเดียวกับ โมฆะ กรรมคือเสียเปล่าตั้งแต่แรกไม่ผูกพันทางกฎหมาย ซึ่งอาจถูกยกเลิก เพิกถอนความไม่สมบูรณ์นั้น ได้ในภายหลัง

กล่าวคือ ในทางวิชานิติศาสตร์นั้น โดยหลักแล้ว (เว้นแต่กฎหมายจะกำหนดเป็น อย่างอื่น) การใดๆ ที่กระทำขึ้นอันจะก่อให้เกิดสิทธิหรือหน้าที่ใดๆ ขึ้นนั้นการนั้นต้องชอบ ด้วยกฎหมาย หรือสมบูรณ์ตามกฎหมายจึงจะส่งผลให้เกิดสิทธิหน้าที่ระหว่างกันต่อไป

ความหมายตามกฎหมายสิทธิบัตร

เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรเป็นกฎหมายเฉพาะดังนั้นจึงไม่อาจ นำความหมายของความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายแพ่งทั่วไปมาใช้ได้ ด้วยเหตุผลเพราะทรัพย์สินทาง ปัญญาเป็นสิทธิที่เป็นนามธรรม ต่างกับสิทธิในตัวทรัพย์สินซึ่งก็คือทรัพย์สิน หรือสิทธิเหนือบุคคล ดังนั้นจึงไม่อาจนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับได้เนื่องจาก ไม่มีความเหมาะสม

เมื่อสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรที่รัฐได้ออกให้แก่ผู้ทรงสิทธินั้นมีความไม่สมบูรณ์เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของเหตุแห่งการเพิกถอน สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรแล้ว ความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรนี้ก็ไม่ได้มีผลทางกฎหมายดังเช่นนิติกรรมที่เป็น โฆษะและนิติกรรมที่เป็น โฆษยะและไม่ได้มีผลทางกฎหมายดังเช่นนิติกรรมที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่บริบูรณ์ตามกฎหมายแพ่ง เพราะผลของโฆษะกรรมนั้นหลักคือเสียเปล่าตั้งแต่แรก กฎหมายกำหนดว่าให้คู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิมโดยไม่ต้องฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนนิติกรรมอันเป็น โฆษะนั้นก่อนแต่อย่างใด ส่วนนิติกรรมที่มีผลเป็น โฆษยะสามารถกระทำได้สองทาง คือ การบอกล้างนิติกรรมที่เป็น โฆษยะนั้นเพื่อให้กลายเป็น โฆษะซึ่งผู้มีสิทธิบอกล้างนั้นต้องกระทำภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น มิฉะนั้นแล้ว จะสิ้นสิทธิบอกล้างผลคือนิติกรรมนั้นจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายไม่อาจถูกบอกล้างได้อีกต่อไป และอีกทางคือการทำที่ผู้มีสิทธิที่จะบอกล้างนิติกรรมที่เป็น โฆษยะนั้นได้ให้สัตยาบันอันมีผลทำให้นิติกรรมที่เป็น โฆษยะนั้นสมบูรณ์มาแต่ต้น ส่วนนิติกรรมที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่บริบูรณ์ตามกฎหมายแพ่งนั้น ผลทางกฎหมายในแต่ละกรณีอาจแตกต่างกันไปแล้วแต่ว่ากรณีนั้นกฎหมายจะกำหนดให้มีผลทางกฎหมายเพียงใด อาทิเช่น กรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลทำนิติกรรมบางประเภทเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล นิติกรรมไม่สมบูรณ์ (มาตรา 1574, 1598/3, 1598/18) ซึ่งความไม่สมบูรณ์ในเรื่องนี้มีผลทางกฎหมายคือนิติกรรมนั้นไม่มีผลบังคับทางกฎหมายเลยนั่นเอง แต่หากเป็นกรณีของนิติกรรมที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งทำโดยไม่ได้รับความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งไม่ให้สัตยาบันยอมไม่สมบูรณ์แต่ใช้ได้จนกว่าศาลจะเพิกถอน (มาตรา 1480) กรณีนี้ผลทางกฎหมายคือนิติกรรมยังมีผลใช้บังคับกันได้หากตราบใดที่ไม่ฟ้องศาลเพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอนนิติกรรมนั้น เป็นต้น จะเห็นได้ว่าแม้เป็นนิติกรรมที่ไม่สมบูรณ์ทางกฎหมายเช่นเดียวกันแต่ผลบังคับทางกฎหมายก็ต่างกัน

จากที่ได้กล่าวในข้างต้นจะเห็นได้ว่าหลักการในเรื่อง โฆษะกรรม เรื่อง โฆษยะกรรม และเรื่องความไม่สมบูรณ์หรือไม่บริบูรณ์ตามกฎหมายแพ่งนี้ไม่อาจนำมาใช้ได้กับเรื่องความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรตามกฎหมายสิทธิบัตร เพราะเหตุแห่งความไม่สมบูรณ์อันทำให้สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอาจถูกยื่นฟ้องเพิกถอนต่อศาลได้นั้นต้องมีความไม่สมบูรณ์อันเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของเหตุแห่งความไม่สมบูรณ์ตามที่กฎหมายสิทธิบัตรกำหนดไว้เท่านั้น อีกทั้งผลทางกฎหมายของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ ก็คือ ตราบใดที่ศาลยังไม่มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรแล้วตราบนั้นสิทธิบัตรหรือ

อนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์นั้นก็ยังมีผลบังคับสมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรอยู่นั่นเอง และ ความไม่สมบูรณ์นี้หากยังไม่มีการฟ้องเพิกถอนโดยศาลความไม่สมบูรณ์ก็ยังคงอยู่ตลอดเวลาที่ สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรนั้นยังไม่สิ้นอายุ การคุ้มครอง

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าไม่อาจนำความหมายของความไม่สมบูรณ์ในกฎหมายแพ่งมาใช้ กับความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตร ตามกฎหมายสิทธิบัตรซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะ

2.5 สาเหตุและความจำเป็นในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์

เนื่องจากสิทธิบัตรไม่ว่าจะเป็นสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรก็ตาม จะเกิดขึ้นได้ต้องเกิดจากการที่รัฐออกเอกสารหรือหนังสือสิทธิบัตร การประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ขอรับสิทธิบัตรหรือ อนุสิทธิบัตรเท่านั้น เมื่อมีการจดทะเบียนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ขอรับสิทธิบัตรหรือ อนุสิทธิบัตรแล้วจึงจะเกิดสิทธิที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือ อนุสิทธิบัตรนั้น ซึ่งในทางกฎหมายสิทธิบัตรเรียก สิทธิเด็ดขาดหรือสิทธิแต่ผู้เดียว อันมีลักษณะ เป็นการปกป้องผู้ทรงสิทธิจากการแข่งขันของบุคคลอื่น หรือของผู้ประกอบธุรกิจรายอื่น โดยมีต้อง คำนึงว่า ผู้กระทำละเมิดจะมีเจตนาที่จะกระทำละเมิดสิทธิบัตรหรือไม่²¹ ถึงแม้ว่ากฎหมายสิทธิบัตร จำกัดระยะเวลาโดยการกำหนดอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรไว้ในแต่ละประเภทก็ตาม ถึงกระนั้นก็ตามหากปรากฏว่าสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือ อนุสิทธิบัตรที่รัฐได้จดทะเบียนให้แก่ผู้ทรงสิทธินั้นไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายแล้วถ้าหากไม่มีการ กำหนดมาตรการการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือ อนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์นั้นให้มีประสิทธิภาพก็จะเกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ประดิษฐ์รายอื่นอยู่ นั้นเอง ด้วยเหตุนี้กฎหมายสิทธิบัตรจึงต้องมีมาตรการการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตร การออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นมาตรการหรือกลไกที่อาจจะกล่าวได้ ว่าเกิดขึ้นพร้อมๆ กับระบบสิทธิบัตรนั่นเอง เพราะขณะที่ระบบสิทธิบัตรนั้นได้ให้สิทธิเด็ดขาดแก่ ผู้ประดิษฐ์คิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เป็นแรงจูงใจเพื่อผู้มีการลงทุนในการค้นคว้าวิจัย สร้างนวัตกรรม ใหม่ๆ สิทธิเด็ดขาดจะทำให้ผู้ได้รับสิทธิบัตรสามารถแสวงหารายได้ และกำไรคืนกลับมา ได้อย่างไรก็ตามสิทธิเด็ดขาดนั้นก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสังคมได้ เพราะ

²¹ จักรกฤษณ์ ควรวจน์. เล่มเดิม. หน้า 11.

ผู้ทรงสิทธิอาจจะใช้สิทธินั้น ในการตั้งราคาที่สูงมากเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผลิตภัณฑ์ที่มีความจำเป็นต่อชีวิตและไม่มีผลิตภัณฑ์อื่นที่สามารถทดแทนกันได้ ผู้ทรงสิทธิอาจจะมีพฤติกรรมในการกีดกันการแข่งขัน ซึ่งส่งผลเสียต่อการพัฒนาโดยรวมของประเทศได้ ดังนั้นมาตรการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ จึงเป็นกลไกที่เกิดขึ้นควบคู่กันไปเพื่อถ่วงดุลและลดผลกระทบที่อาจเกิดกับสังคมที่เกิดจากการใช้สิทธิเด็ดขาดของผู้ทรงสิทธิ

จะเห็นได้ว่า แม้สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรได้ออกโดยสมบูรณ์ก็ยังคงมีมาตรการป้องกันผลกระทบต่อสังคมที่เป็นการถ่วงดุลเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสังคม เช่น มาตรการการบังคับใช้สิทธิ หรือ มาตรการการเพิกถอนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรที่ไม่ได้ใช้หรือที่ออกโดยไม่สมบูรณ์ เป็นต้น ดังนั้นถ้าหากว่าสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรที่ออกโดยไม่สมบูรณ์ก็ยังไม่ควรละเลยให้สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรนั้นมีผลบังคับใช้ได้ทางกฎหมายอันจะทำให้กระทบต่อสังคมได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดให้มีกระบวนการตรวจสอบภายหลังจากที่ได้ออกสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ทรงสิทธิไปแล้วซึ่งหากพบความไม่สมบูรณ์ก็ให้มีการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ได้

บทที่ 3

ระยะเวลาและหรืออายุความการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตร เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

ในบทนี้จะกล่าวถึงในส่วนของระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรไทย และกล่าวถึงระยะเวลาการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรของกฎหมายต่างประเทศ อันได้แก่ สหราชอาณาจักร ประเทศออสเตรเลีย ประเทศนิวซีแลนด์ และประเทศญี่ปุ่น

3.1 หลักกฎหมายไทย

3.1.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เนื่องจากในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับกำหนดเวลาไว้สองเรื่องด้วยกัน คือ เรื่องระยะเวลา และเรื่องอายุความ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการอธิบายให้ทราบถึงรายละเอียดโดยสังเขปของเรื่องระยะเวลาและอายุความทางแพ่ง เพื่อสร้างความเข้าใจเมื่อนำเรื่องดังกล่าวมาปรับใช้โดยอนุโลมกับระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์

3.1.1.1 หลักเกณฑ์ของระยะเวลาทางแพ่ง

1) ความหมายของระยะเวลาทางแพ่ง

ความหมายของระยะเวลาทางแพ่งตามความของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้มีการกำหนดความหมายไว้แต่ประการใด แต่เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติ มาตรา 193/2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า

“การคำนวณระยะเวลาให้คำนวณเป็นวัน แต่ถ้ากำหนดเป็นหน่วยเวลาที่สั้นกว่าวัน ก็ให้คำนวณตามหน่วยเวลาที่กำหนดนั้น”

ประกอบกับ มาตรา 193/3 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นหน่วยเวลาที่สั้นกว่าวัน ให้เริ่มต้นนับในขณะที่เริ่มการนั้น ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นวัน สัปดาห์ เดือนหรือปี มิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้น รวมเข้าด้วยกัน เว้นแต่จะเริ่มการในวันนั้นเองตั้งแต่เวลาที่ถือได้ว่าเป็นเวลาเริ่มต้นทำการงานกันตามประเพณี”

ทำให้เห็นถึงลักษณะของระยะเวลาได้ว่า ระยะเวลาจะมีการกำหนดเป็นวัน สัปดาห์ เดือน หรือปีก็ได้ โดยการคำนวณเป็นวันเป็นหลัก แต่ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นหน่วยที่สั้นกว่าวัน ก็ให้คำนวณตามหน่วยเวลาที่กำหนดนั้น

นอกจากนี้ยังมีนักนิติศาสตร์ได้ให้ความหมาย หรือคำจำกัดความของระยะเวลาไว้ ดังนี้

ไชยยศ เหมะรัชตะ²² กล่าวว่า ระยะเวลา หมายถึง กำหนดส่วนความยาวของเวลาซึ่งอาจเป็นเวลาที่ผ่านมาแล้วหรือที่จะกำหนดหรือจะผ่านไปในอนาคต

หม่อมหลวงสุพร อิศรเสนา²³ กล่าวว่า ระยะเวลา หมายถึง ช่วงต่างๆ ของเวลาที่ได้ผ่านพ้นไปหรือช่วงเวลาที่เข้ามาเป็นอดีตกาล ปัจจุบันกาลและอนาคตกาล

ประกอบ หุตะสิงห์²⁴ กล่าวว่า ระยะเวลา หมายถึง กำหนดความยาวของเวลา เช่นกำหนดเป็นปี เดือน หรือเป็นวัน

ปิ่น โนน สุขทรศณี²⁵ กล่าวว่า ระยะเวลา หมายถึง ส่วนของความยาวของเวลาที่ผ่านมาแล้ว หรือที่จะกำหนดต่อไปในอนาคต

ศนันท์กรณ (จำปี) โสทธิพันธ์²⁶ กล่าวว่า ระยะเวลา หมายถึง ช่วงเวลาที่อาจกำหนดเวลาเป็นวัน สัปดาห์ เดือน ปี หรือชั่วโมงก็ได้

กำชัย จงจักรพันธ์²⁷ กล่าวว่า ระยะเวลา หมายถึง ระยะเวลาหรือช่วงความยาวของเวลา (Periods of time) ซึ่งอาจจะกำหนดเป็นชั่วโมง วัน สัปดาห์ เดือน หรือปีก็ได้

²² ไชยยศ เหมะรัชตะ ข (2548). กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม. หน้า 641.

²³ สุพร อิศรเสนา, หม่อมหลวง. (2479). อายุความ. หน้า 11.

²⁴ ประกอบ หุตะสิงห์. (2518). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา. หน้า 109.

²⁵ ปิ่น โนน สุขทรศณี. (2514). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา. หน้า 210.

²⁶ ศนันท์กรณ (จำปี) โสทธิพันธ์. (2549). คำอธิบายหลักกฎหมายนิติกรรมสัญญา. หน้า 17.

²⁷ กำชัย จงจักรพันธ์. (2551). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ. หน้า 17.

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากที่นักนิติศาสตร์ได้ให้ความหมายไว้ข้างต้น อาจสรุปได้ว่า “ระยะเวลา” หมายถึง กำหนดความยาวของเวลาที่อาจกำหนดเวลาเป็นวัน สัปดาห์ เดือน ปี หรือชั่วโมงก็ได้ ซึ่งอาจเป็นความยาวของเวลาที่ล่วงมาแล้ว หรือที่จะกำหนดต่อไปในอนาคต ซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยคู่สัญญาตกลงกัน หรือเกิดขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมาย

2) วัตถุประสงค์ของการบัญญัติเรื่องระยะเวลา

ระยะเวลาคือช่วงความยาวของเวลาซึ่งความจริงแล้วระยะเวลานั้นโดยตัวของมันเองจะเป็นสิ่งที่แน่นอน แต่การนับระยะเวลาหรือการคำนวณระยะเวลานั้น บุคคลแต่ละคนอาจเข้าใจหรือมีวิธีการคำนวณแตกต่างกันได้ ตัวอย่างเช่น ก. ทำสัญญาเช่ารถยนต์จาก ข. ในวันที่ 1 มกราคม 2541 กำหนดเวลาเช่าไว้ 10 วัน บางคนอาจคำนวณแล้วสัญญาเช่าสิ้นสุดลงในวันที่ 10 มกราคม 2541 แต่บางคนอาจคำนวณแล้วสัญญาเช่าสิ้นสุดในวันที่ 11 มกราคม 2541 เป็นต้น ดังนั้นเพื่อตัดปัญหาข้อโต้แย้งในเรื่องนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงได้บัญญัติหลักทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องระยะเวลาและการนับระยะเวลาไว้ให้มีความชัดเจน ในบรรพ 1 ลักษณะ 5 ระยะเวลา²⁸

3) หลักเกณฑ์ของระยะเวลาทางแพ่ง²⁹

ระยะเวลาที่กำหนดเป็นชั่วโมง

ให้เริ่มต้นนับในขณะที่เริ่มตั้นการนั้น (มาตรา 193/3 วรรคแรก) และระยะเวลาให้สิ้นสุดลงเมื่อครบกำหนดระยะเวลาเป็นชั่วโมงนั้น

ระยะเวลาที่กำหนดเป็นวัน

ให้เริ่มต้นนับในวันรุ่งขึ้น (มาตรา 193/3 วรรคสอง) และระยะเวลาให้สิ้นสุดลงเมื่อครบกำหนดระยะเวลาเป็นวันนั้น

ระยะเวลาที่กำหนดเป็นสัปดาห์

ให้เริ่มต้นนับในวันรุ่งขึ้น (มาตรา 193/3 วรรคสอง) เว้นแต่จะเริ่มการในวันนั้นเอง (มาตรา 193/3 วรรคสองตอนท้าย) และถ้าหากเป็นระยะเวลาเริ่มต้นนับในวันต้นแห่งสัปดาห์ตามมาตรา 193/5 วรรคแรกแล้ว ระยะเวลาจะสิ้นสุดลงโดยคำนวณตามปฏิทิน ถ้าหากระยะเวลาไม่ได้เริ่มต้นนับวันต้นแห่งสัปดาห์ตามมาตรา 193/5 วรรคสองแล้ว ระยะเวลาจะสิ้นสุดในวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่งสัปดาห์สุดท้ายอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มนับระยะเวลานั้น

²⁸ แหล่งเดิม.

²⁹ แหล่งเดิม.

ระยะเวลาที่กำหนดเป็นเดือน

ให้เริ่มต้นนับในวันรุ่งขึ้น (มาตรา 193/3 วรรคสอง) เว้นแต่จะเริ่มการในวันนั้นเอง (มาตรา 193/3 วรรคสองตอนท้าย) และถ้าหากเป็นระยะเวลาเริ่มต้นนับในวันต้นแห่งเดือน ตามมาตรา 193/5 วรรคแรกแล้ว ระยะเวลาจะสิ้นสุดลงโดยคำนวณตามปีปฏิทิน ถ้าหากระยะเวลาไม่ได้เริ่มต้นนับวันต้นแห่งเดือน ตามมาตรา 193/5 วรรคสองแล้ว ระยะเวลาจะสิ้นสุดในวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่งเดือนสุดท้ายอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มนับระยะเวลานั้น แต่ถ้าในระบะเวลานับเป็นเดือนนั้นไม่มีวันตรงกันในเดือนสุดท้าย ให้ถือเอาวันสุดท้ายแห่งเดือนนั้นเป็นวันสิ้นแห่งระยะเวลา

ระยะเวลาที่กำหนดเป็นปี

ให้เริ่มต้นนับในวันรุ่งขึ้น (มาตรา 193/3 วรรคสอง) เว้นแต่จะเริ่มการในวันนั้นเอง (มาตรา 193/3 วรรคสองตอนท้าย) และถ้าหากเป็นระยะเวลาเริ่มต้นนับในวันต้นแห่งปี ตามมาตรา 193/5 วรรคแรกแล้ว ระยะเวลาจะสิ้นสุดลงโดยคำนวณตามปีปฏิทิน ถ้าหากระยะเวลาไม่ได้เริ่มต้นนับวันต้นแห่งเดือน ตามมาตรา 193/5 วรรคสองแล้ว ระยะเวลาจะสิ้นสุดในวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่งปีสุดท้ายอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มนับระยะเวลานั้น แต่ถ้าในระบะเวลานับเป็นเดือนนั้นไม่มีวันตรงกันในเดือนสุดท้าย ให้ถือเอาวันสุดท้ายแห่งเดือนนั้นเป็นวันสิ้นแห่งระยะเวลา

4) การบังคับใช้บทบัญญัติว่าด้วยระยะเวลา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/1 บัญญัติว่า

“การนับระยะเวลาทั้งปวงให้บังคับด้วยบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ เว้นแต่จะมีกฎหมาย คำสั่งศาล ระเบียบ ข้อบังคับ หรือนิติกรรมกำหนดเป็นอย่างอื่น”

มาตรานี้เป็นมาตราหลักในการวางขอบเขตการใช้บังคับบทบัญญัติเรื่องการไ้ระยะเวลาหรือการคำนวณระยะเวลา ซึ่งหมายความว่า วิธีการนับระยะเวลาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ลักษณะ 5 ระยะเวลา ตั้งแต่มาตรา 193/1 ถึง 193/8 ให้ใช้บังคับแก่การนับระยะเวลาในกิจการทั่วไป ไม่เลือกว่าจะเป็นการนับระยะเวลาที่เกี่ยวกับนิติกรรมหรือไม่เกี่ยวกับนิติกรรม ไม่ว่าจะเป็นการนับระยะเวลาในเรื่องอายุความ การนับระยะเวลาการบอกล้างโมฆะกรรมตามมาตรา 181 การนับระยะเวลาการครอบครองปรปักษ์ตามมาตรา 1382 การนับระยะเวลาที่เกี่ยวกับนิติเหตุ เช่น ละเมิด หรือการนับระยะเวลาตามกฎหมายอื่นๆ เช่น การนับระยะเวลาตามประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายที่ดิน ประมวลรัษฎากร พระราชบัญญัติต่างๆ

หรือแม้แต่การนับระยะเวลาตามประกาศหรือในกิจการอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับกฎหมายก็ต้องใช้หลักทั่วไปนี้บังคับด้วย³⁰

ข้อยกเว้นการบังคับใช้บทบัญญัติว่าด้วยระยะเวลา³¹

ความในตอนที่ห้าของบทบัญญัติในมาตรา 193/1 นี้แสดงให้เห็นว่า การนับระยะเวลาหรือการคำนวณระยะเวลานั้น แม้ว่าโดยหลักทั่วไปแล้วจะต้องอยู่ภายใต้บังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/1 ถึง 193/8 แต่มีข้อยกเว้นในบางกรณีที่อาจมีการนับหรือคำนวณระยะเวลาด้วยวิธีอื่นได้ ทั้งนี้ตามที่มาตรา 193/1 ได้กำหนดไว้ซึ่งมีด้วยกัน 4 ประการ คือ

(1) การกำหนดนับระยะเวลาโดยกฎหมาย

เป็นกรณีกฎหมายอื่นกำหนดนับให้มีการนับระยะเวลาเป็นการเฉพาะเป็นพิเศษแล้ว การนับระยะเวลาในกรณีนี้ต้องเป็นไปตามกฎหมายนั้นๆ เช่น ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 21 บัญญัติว่า “ในการคำนวณระยะเวลาจำคุก ให้นับวันเริ่มจำคุกเข้าด้วย...” เช่นนี้จะไม่นำการนับระยะเวลาตามมาตรา 193/1 มาใช้บังคับ เป็นต้น³²

(2) การกำหนดนับระยะเวลาโดยคำสั่งศาล

กรณีนี้เป็นเรื่องที่ศาลมีอำนาจในการสั่งกำหนดนับระยะเวลาเป็นอย่างอื่นที่แตกต่างไปจากที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 177 ได้กำหนดให้จำเลยยื่นคำให้การต่อศาลภายใน 15 วัน ซึ่งระยะเวลา 15 วันนี้ เมื่อไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น โดยหลักทั่วไปต้องเริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น (มาตรา 193/3 วรรคสอง) อย่างไรก็ตาม หากศาลเห็นสมควรขยายระยะเวลาให้จำเลยยื่นคำให้การ ศาลก็มีอำนาจที่จะกระทำได้และนอกจากนั้นศาลยังมีอำนาจที่จะสั่งให้มีการนับระยะเวลาเป็นประการอื่นแตกต่างจากหลักทั่วไปได้³³

(3) การกำหนดนับระยะเวลาโดยระเบียบข้อบังคับ

ระเบียบข้อบังคับที่ว่านี้ต้องเป็นกรณีที่ฝ่ายออกระเบียบข้อบังคับนั้นมีอำนาจตามกฎหมายในการออกระเบียบข้อบังคับให้มีผลทางกฎหมาย

³⁰ แหล่งเดิม.

³¹ แหล่งเดิม.

³² แหล่งเดิม.

³³ แหล่งเดิม.

(4) การกำหนดนับระยะเวลาโดยนิติกรรม

กฎหมายในเรื่องระยะเวลา เป็นเพียงบทบัญญัติที่สันนิษฐานเจตนาของบุคคล มิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนแต่อย่างใด ดังนั้นคู่กรณีจึงตกลงให้นับระยะเวลาเป็นอย่างอื่นได้³⁴

3.1.1.2 หลักเกณฑ์ของอายุความทางแพ่ง

มีแนวคิดตั้งแต่ยุคกฎหมายโรมันว่า ถ้าหากปล่อยให้ผู้มีสิทธิกระทำการเรียกร้องตามสิทธินั้นได้ตลอดไปไม่มีวันยุติลงก็อาจเป็นมูลเหตุทะเลาะวิวาทได้ และจะส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนที่จะบังคับให้การโต้เถียงเกี่ยวงอนในสิทธิที่มีสิ้นสุดยุติลงในเวลาใดเวลาหนึ่ง อีกทั้งสิทธิเรียกร้องใดๆ ถ้ายอมให้ปล่อยปละละเลยไม่ใช่สิทธิหรือปล่อยมีเวลาในการกล่าวอ้างนานเกินไป หลักฐานทั้งหลายอาจสูญหายหรือถูกทำลายไป เช่น พยานที่รู้เห็นตายลงหรือเอกสารทำลายสูญหายพิสูจน์ไม่ได้ แม้จะยังมีอยู่ถ้าเป็นพยานบุคคลความจำอาจลบเลือนไปตามกาลเวลา ไม่น่าเชื่อว่าจะแน่นอนตรงต่อความจริง ด้วยเหตุผลดังกล่าวกฎหมายของประเทศทั้งหลายจึงได้กำหนดเรื่องอายุความไว้

1) ความหมายของอายุความแพ่ง

อายุความในทางแพ่งไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ความหมายไว้โดยแจ้งชัดนักนิติศาสตร์หลายท่านจึงได้ให้ความหมาย หรือคำจำกัดความของอายุความไว้ ดังนี้

กำชัย จงจักรพันธ์³⁵ กล่าวว่า อายุความ คือ ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดบังคับไว้ให้ใช้ สิทธิเรียกร้องทางศาลภายในกำหนดเวลา ถ้าหากปล่อยทิ้งไว้นานจนเกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วจะทำให้เกิดผลเสียหายแก่เจ้าของสิทธิเรียกร้อง (เจ้าหนี้) นั้นได้ ซึ่งเรียกว่า สิทธิเรียกร้องขาดอายุความ หรือหนี้ขาดอายุความ

กนกศักดิ์ เวชยานนท์³⁶ กล่าวว่า อายุความ คือ ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดบังคับไว้ เพื่อใช้สิทธิเรียกร้องบังคับในทางศาล ดังคำพิพากษาฎีกาที่ 144/2441 ได้กล่าวว่า อายุความนั้น ท่านบัญญัติไว้เพื่อห้ามการฟ้องร้องเท่านั้น อีกทั้งท่านได้ให้ข้อสังเกตว่า กำหนดระยะเวลานั้นกฎหมายกำหนดให้ใช้สิทธิทางศาลหรือไม่ ถ้าหากเป็นเพียงบังคับให้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น ในเรื่องการบอกล้างโมฆียะกรรมตามมาตรา 181 แห่ง ป.พ.พ. นั้น ไม่ใช่

³⁴ แหล่งเดิม.

³⁵ แหล่งเดิม.

³⁶ กนกศักดิ์ เวชยานนท์. (2508). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยอายุความ.

อายุความ เพราะไม่ใช่การใช้สิทธิเรียกร้องแต่อย่างใด หากเป็นเพียงเมื่อสิ้นระยะเวลาที่กฎหมาย บังคับไว้แล้วก็บอกล้างไม่ได้เท่านั้น

ศันนัทกรณ์ (จำปี) โสคติพันธ์³⁷ ให้ความหมายว่า อายุความ คือ ความระงับ แห่งสิทธิเพราะผลของการที่ผู้ทรงสิทธิไม่ใช่สิทธิเรียกร้องของตนเป็นเวลานานกว่าที่กฎหมาย กำหนด

ไชยยศ เหมรัชตะ³⁸ กล่าวว่า อายุความ คือ การที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อให้ คู่กรณีดำเนินการเรียกร้องสิทธิต่อกันภายในกำหนดระยะเวลาตามกำหนดนั้น หากคู่กรณีไม่ใช่สิทธิ เรียกร้องภายในระยะเวลาอันกฎหมายกำหนดไว้แล้ว ย่อมเป็นผลให้คู่กรณีสูญเสียสิทธิเรียกร้องต่อกัน หรือที่เรียกว่า คดีขาดอายุความ

ปิ่นโน สุขทรศนีย์³⁹ กล่าวว่า อายุความ คือ กำหนดระยะเวลาที่กฎหมาย กำหนดไว้ว่าสิทธิเรียกร้องใดๆ จะต้องฟ้องร้องเสียภายในกำหนดเวลานั้นเท่านั้น ถ้าผู้มีสิทธินำคดี มาฟ้องเกินกว่าระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด คดีนั้นเป็นอันขาดอายุความ คู่กรณีมีสิทธิปฏิเสธ ความรับผิดชอบนั้นได้

จากความเห็นในการให้ความหมายของคำว่า อายุความ เห็นได้ว่าอายุความ เป็นเรื่องของการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้ทรงสิทธิซึ่งสิทธินั้นอาจเกิดขึ้น โดยนิติกรรม หรือ โดยผลของกฎหมายก็ได้ ดังนั้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า “อายุความ” คือ ระยะเวลาที่กฎหมาย กำหนดให้ผู้ทรงสิทธิเรียกร้องดำเนินการตามสิทธิเรียกร้องที่ตนมีอยู่ หากละเลยหรือไม่ดำเนินการ เรียกร้องตามสิทธิของตนภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ผู้นั้นจะสิ้นสิทธิในอันจะบังคับให้ เป็นไปตามสิทธิเรียกร้องนั้น เนื่องจากล่วงเลยระยะเวลาที่กฎหมายจะยอมรับบังคับให้เป็นไปตาม สิทธิเรียกร้องนั้นอีกต่อไปจะทำให้เกิดผลเสียหายแก่เจ้าของสิทธิเรียกร้อง (เจ้าหนี้) นั้นได้ ซึ่งเรียกว่า สิทธิเรียกร้องขาดอายุความ หรือ หนี้ขาดอายุความ

ทั้งนี้ตามที่มาตรา 193/9 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องใดๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอัน ขาดอายุความ”

ที่ว่าเกิดผลเสียหายแก่เจ้าของสิทธิเรียกร้องนั้น ก็คือ ลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้อง นั้นเกิดมี สิทธปฏิเสธที่จะไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ โดยอ้างเหตุหนี้ขาดอายุความ ทั้งนี้ตามที่

³⁷ ศันนัทกรณ์ (จำปี) โสคติพันธ์. เล่มเดิม. หน้า 217.

³⁸ ไชยยศ เหมรัชตะ ก เล่มเดิม. หน้า 268.

³⁹ ปิ่นโน สุขทรศนีย์. เล่มเดิม. หน้า 223.

มาตรา 193/10 บัญญัติไว้ว่า “สิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความ ลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้น”

ผลของการที่สิทธิเรียกร้องหรือหนี้ขาดอายุความ จึงมีแต่เพียงก่อให้เกิดสิทธิปฏิเสธที่จะไม่ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้เท่านั้น หนี้ขาดอายุความจึงไม่ทำให้เจ้าหนี้เสียสิทธิที่จะฟ้องร้องบังคับคดีและไม่เป็นเหตุทำให้หนี้นั้นระงับสิ้นไป เพียงแต่เมื่อเจ้าหนี้ฟ้องคดีอาจถูกศาลพิพากษายกฟ้องได้ถ้าลูกหนี้ได้ยกเหตุที่หนี้ขาดอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้เพื่อปฏิเสธการชำระหนี้ แต่ถ้าลูกหนี้ไม่ยกเหตุที่หนี้ขาดอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ไม่ว่าจะเพราะเหตุใดก็ตาม ศาลก็จะไม่เอาเหตุหนี้ขาดอายุความนี้มาเป็นเหตุยกฟ้องได้ (ตามมาตรา 193/29 แห่ง ป.พ.พ.)⁴⁰

2) วัตถุประสงค์ของบทบัญญัติเรื่องอายุความแพ่ง

เหตุผลที่กฎหมายกำหนดให้มีบทบัญญัติในเรื่องอายุความ มี 3 ประการ ดังนี้คือ⁴¹ พิจารณาในแง่ของรัฐ

การกำหนดเรื่องอายุความไว้เป็นนิตินโยบายของรัฐที่จะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงแน่นอนในสิทธิต่างๆ ของบุคคล อันเป็นการปรามไม่ให้นำเรื่องราวที่เกิดขึ้นมานานแล้วมาฟ้องร้องต่อกัน เพราะเรื่องที่เกิดขึ้นมานานแล้วนั้นย่อมเป็นการยุ่งยากมากสำหรับเจ้าหนี้ และหรือลูกหนี้ในการที่จะหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ต่อกัน แม้พยานหลักฐานที่มีอยู่ก็อาจจะสูญหาย หรือคลาดเคลื่อนไปได้ ซึ่งทำให้การวินิจฉัยคดีนั้นเกิดความเป็นธรรมได้ยากยิ่ง กฎหมายจึงกำหนดเรื่องอายุความไว้เพื่อตัดปัญหาเหล่านี้ พิจารณาในแง่ของเจ้าหนี้

เหตุผลที่กฎหมายกำหนดเรื่องอายุความไว้ก็เพื่อเป็นโทษสำหรับเจ้าหนี้ที่ปล่อยปละละเลยไม่ใช้สิทธิเรียกร้องของตนเสียที จนกระทั่งเลยกำหนดอายุความที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งทำให้ลูกหนี้เกิดสิทธิปฏิเสธขึ้น ดังนั้น กำหนดอายุความจึงเป็นเครื่องกระตุ้นให้เจ้าหนี้ต้องรีบใช้สิทธิเรียกร้องของตนภายในกำหนด

พิจารณาในแง่ของลูกหนี้ กำหนดอายุความจะช่วยปลดเปลื้องภาระของลูกหนี้ในอันที่จะต้องเก็บหลักฐานในการชำระหนี้ไว้ ทำให้ลูกหนี้ไม่ต้องเก็บหลักฐานเหล่านั้นไว้จนตลอดชีวิต เพราะเมื่อพ้นกำหนดอายุความตามกฎหมายแล้ว ลูกหนี้ก็สามารถปฏิเสธการชำระหนี้ได้ด้วยเพียงแต่ยกข้อต่อสู้ว่าหนี้ขาดอายุความเท่านั้น

⁴⁰ กำชัย จงจักรพันธ์. เล่มเดิม. หน้า 86 - 87.

⁴¹ แหล่งเดิม. หน้า 89.

3) หลักเกณฑ์และการบังคับใช้บทบัญญัติว่าด้วยของอายุความ

ประเภทของอายุความ อายุความแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

(1) อายุความได้สิทธิ คือ เป็นอายุความที่ทำให้ได้มาซึ่งสิทธิ เนื่องจากผู้ันได้ใช้สิทธิหรือกระทำการใดๆ ตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดเป็นเวลาติดต่อกันจนครบระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งเป็นการมองในแง่ของผู้ที่ได้รับประโยชน์จากระยะเวลา เช่น การครอบครองปรปักษ์ ทำให้ได้ทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นกรรมสิทธิ์ของตนตามที่บัญญัติในมาตรา 1382 แห่ง ป.พ.พ.

(2) อายุความเสียสิทธิ คือ อายุความที่ทำให้ผู้ที่มีสิทธิใดๆ อยู่ สูญเสียสิทธินั้นๆ ไปเนื่องจากการที่ผู้ันละทิ้งหรือปล่อยปละละเลยไม่ใช้สิทธิของตนภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น สิทธิเรียกร้องในหนี้กู้ยืมเงิน ต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายใน 10 ปี หากเจ้าหนี้ละเลยไม่ฟ้องร้องภายในเวลาดังกล่าวลูกหนี้สามารถยกข้อต่อสู้ว่าหนี้ขาดอายุความให้ศาลยกฟ้องได้กำหนดอายุความแพ่ง

อายุความที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในบรรพ 1 นั้นเป็นหลักทั่วไปให้นำมาใช้บังคับเมื่อไม่มีบทเฉพาะเรื่องอายุความในเรื่องนั้นๆ หรือในพระราชบัญญัติเฉพาะกำหนดไว้เป็นพิเศษ กำหนดอายุความแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ กำหนดอายุความทั่วไป และ กำหนดอายุความเฉพาะเรื่อง ดังต่อไปนี้

ประเภทที่หนึ่ง กำหนดอายุความทั่วไป

คือ กำหนดอายุความในกรณีที่ไม่มีการบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะให้มีกำหนด 10 ปี ซึ่งเป็นกำหนดอายุความทางแพ่งที่ยาวที่สุด กฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้ใช้สิทธิทางศาล หากไม่ใช้สิทธิภายในกำหนดนี้สิทธิเรียกร้อง หรือหนี้นั้นเป็นอันขาดอายุความ กำหนดอายุความ 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติในมาตรา 193/30 ว่า

“อายุความนั้น ถ้าประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นมิได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะให้มีกำหนดสิบปี”

อายุความ 10 ปี ตามมาตรานี้เป็นบททั่วไปในเรื่องกำหนดอายุความ กล่าวคือ⁴² หากไม่มีกฎหมายอื่นใดบัญญัติเรื่องอายุความไว้เป็นอย่างอื่น กำหนดอายุความในเรื่องนั้นๆ ก็จะมี 10 ปี ตาม มาตรา 193/30 ซึ่งขั้นตอนในการพิจารณามีดังนี้คือ

ขั้นตอนแรก คือ ให้พิจารณาว่ามีกฎหมายเฉพาะหรือกฎหมายพิเศษอื่นใดบัญญัติเรื่องกำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะหรือไม่ หากมี กำหนดอายุความก็เป็นไปตามกฎหมายนั้นๆ

⁴² แหล่งเดิม. หน้า 136.

ขั้นตอนที่สอง คือ หากไม่มีกฎหมายเฉพาะหรือกฎหมายพิเศษอื่นใดบัญญัติเรื่องกำหนดอายุความไว้ ก็ให้พิจารณากำหนดอายุความตามที่บัญญัติไว้ในบรรพ 1 ลักษณะ 6 หมวด 2 มาตรา 193/35 (สิทธิเรียกร้องจากการรับสภาพหนี้), 193/34 (สิทธิเรียกร้องที่มีกำหนดอายุความสองปี), 193/33 (สิทธิเรียกร้องที่มีกำหนดอายุความห้าปี), 193/32 (สิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาล หรือสัญญาประนีประนอมยอมความ) และ 193/31 (สิทธิเรียกร้องค่าภาษีอากรของรัฐ) ขั้นตอนสุดท้าย คือ หากพิจารณาตามมาตรา 193/31 ถึง 193/35 แล้ว กรณีไม่สามารถปรับได้กับกำหนดอายุความในมาตราดังกล่าว ก็ให้ใช้กำหนดอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/30 นี้

ประเภทที่สอง กำหนดอายุความเฉพาะเรื่อง

อายุความในบรรพ 1 ลักษณะ 6 บทเบ็ดเสร็จทั่วไปของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น มีกำหนดไว้ทั้งกำหนดอายุความทั่วไป ตามมาตรา 193/30 ดังได้กล่าวในข้างต้น และกำหนดอายุความเฉพาะ อาทิเช่น มาตรา 193/31 ถึง 193/35

อีกทั้งบทบัญญัติบรรพอื่นในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็อาจกำหนดอายุความไว้เป็นการเฉพาะซึ่งต้องนำบทบัญญัติเฉพาะนั้นมาใช้บังคับไม่นำหลักทั่วไปในเรื่องอายุความในบรรพ 1 ใช้บังคับ อาทิเช่น สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด (มาตรา 448 แห่ง ป.พ.พ.) ในเรื่องลาภมิควรได้นั้น ท่านห้ามมิให้ฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เวลาที่ฝ่ายผู้เสียหายรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้เกิดมีขึ้น (มาตรา 419 แห่ง ป.พ.พ.) เป็นต้น

ส่วนในพระราชบัญญัติพิเศษหรือกฎหมายอื่นๆ นั้นก็เช่นเดียวกัน คือ หากไม่มีการกำหนดอายุความไว้ให้ใช้สิทธิเรียกร้องในเวลาใด เริ่มนับตั้งแต่เวลาใดไว้อย่างชัดเจนแล้วให้นำบททั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้บังคับ แต่หากกำหนดไว้เฉพาะแล้วก็ต้องนำบทเฉพาะนั้นบังคับแก่กรณี เช่น กรณีข้าราชการฟ้องเรียกบำเหน็จบำนาญปกติ พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2494 กำหนดให้มีอายุความ 3 ปี ดังนั้นจะปรับกับการเรียกบำนาญตามมาตรา 193/33 (4) ซึ่งกำหนดอายุความ 5 ปีไม่ได้ เพราะมีกฎหมายพิเศษบัญญัติไว้แล้ว หรือ ผู้ที่ถูกสลากกินแบ่งรัฐบาล หากจะฟ้องเรียกร้องเงินรางวัลที่ถูกลูกนั้นต้องฟ้องภายในอายุความ 2 ปี ตามพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ. 2517 มาตรา 37 เป็นต้น

การนับอายุความ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ของการเริ่มนับอายุความไว้ใน มาตรา 193/12 และ 193/13 อันเป็นหลักทั่วไปซึ่งนำไปใช้กับอายุความทุกเรื่อง เพราะหากว่ารู้แต่กำหนดอายุความแต่ไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นนับตั้งแต่วันที่ใดแล้วก็อาจเกิดข้อโต้แย้งกันได้ว่าอายุความจะครบกำหนดในวันใดซึ่งเป็นส่วนสำคัญมากในการใช้สิทธิฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องนั้นๆ

เนื่องจากอายุความก็เป็นกำหนดระยะเวลาอย่างหนึ่ง⁴³ ฉะนั้นการเริ่มนับระยะเวลาต้องอยู่ภายใต้หลักของการนับระยะเวลาด้วย

หลักเกณฑ์การเริ่มนับอายุความ มีอยู่ 2 กรณี คือ

(1) การเริ่มนับอายุความตั้งแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้และการเริ่มนับอายุความตั้งแต่เวลาแรกที่ฝ่าฝืนกระทำการนั้น มาตรา 193/12 บัญญัติว่า

“อายุความให้เริ่มนับแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป ถ้าเป็นสิทธิ เรียกร้องให้งดเว้นกระทำการอย่างใดให้เริ่มนับแต่เวลาแรกที่ฝ่าฝืนกระทำการนั้น”

แยกพิจารณาได้ 2 กรณี ดังนี้

ก. การเริ่มนับอายุความตั้งแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้ “เวลาแรกที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้” คือ เวลาที่หนี้ถึงกำหนดชำระ⁴⁴ หากหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระอายุความจะยังไม่เริ่มนับเพราะยังไม่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้

วัตถุประสงค์ของอายุความประการหนึ่งคือต้องการลงโทษเจ้าหนี้หรือผู้มีสิทธิเรียกร้องที่ละเลยไม่บังคับสิทธิของตนจึงเป็นเหตุให้กฎหมายบัญญัติให้เริ่มนับอายุ

⁴³ คำพิพากษาฎีกาที่ 1871/2534.

⁴⁴ หนี้ถึงกำหนดชำระ กำหนดในมาตรา 203 แห่ง ป.พ.พ. บัญญัติว่า

“ถ้าเวลาอันจะพึงชำระหนี้หนี้มีได้กำหนดลงไว้หรือจะอนุมานจากพฤติการณ์ทั้งปวงก็ไม่ได้ไซ้รว่าท่านเจ้าหนี้ย่อมจะเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลัน และฝ่ายลูกหนี้ก็ย่อมจะชำระหนี้ของตนได้โดยพลันด้วยกัน

ถ้าได้กำหนดเวลาไว้แต่หากกรณีเป็นที่สงสัย ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้ก่อนถึงเวลานั้นหาได้ไม่ แต่ฝ่ายลูกหนี้จะชำระหนี้ก่อนกำหนดนั้นก็ได้อ”

ซึ่งเป็นได้ 2 กรณี คือ

1) หนี้ที่ไม่มีกำหนดชำระ เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลัน และฝ่ายลูกหนี้ก็ย่อมจะชำระหนี้ได้โดยพลันเช่นกัน

2) หนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระ การกำหนดเวลาอาจจะตกลงกำหนดเวลาไว้โดยชัดแจ้ง หรือโดยพฤติการณ์เป็นปริยายก็ได้ ถ้าเวลาเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ เจ้าหนี้อาจจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนถึงกำหนดเวลานั้นไม่ได้

ความขมขื่นที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้ ดังนั้นหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระเจ้าหนี้ยังไม่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จึงไม่ควรกำหนดให้อายุความเริ่มต้นนับแต่นั้น

ข. การเริ่มนับอายุความตั้งแต่เวลาแรกที่ฝ่าฝืนกระทำการนั้น

จำกัดเฉพาะสิทธิเรียกร้องหรือหนี้ที่มีวัตถุประสงค์แห่งหนี้เป็นการงดเว้นกระทำกรอย่างใดอย่างหนึ่ง トラバドที่ลูกหนี้งดเว้นกระทำกรโดยอายุความจะไม่เริ่มนับ แต่หากเมื่อใดก็ตามที่ลูกหนี้กระทำกรที่ต้องงดเว้นนั้นอายุความจะเริ่มนับตั้งแต่เวลาแรกที่มีการฝ่าฝืนไม่งดเว้นการกระทำนั้นๆ ทั้งนี้ อันที่จริงแล้วไม่จำเป็นต้องมีบทบัญญัติข้อความในส่วนนี้ไว้ เนื่องจากสามารถปรับกับกรณีข้อ ก. ได้อยู่แล้ว กล่าวคือ เวลาแรกที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้ก็คือ เวลาที่มีการฝ่าฝืนกระทำกรอันต้องงดเว้นมิให้กระทำนั้น อายุความจะเริ่มนับแต่เวลาที่มีการฝ่าฝืนเป็นต้นไป

(2) การเริ่มนับอายุความในกรณีที่จะต้องมีการทวงถาม (มาตรา 193/13) กรณีนี้ไม่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิทยานิพนธ์นี้จึงไม่ขอกล่าวในรายละเอียด

อายุความสะดุดหยุดลง

ปกติอายุความเมื่อเริ่มต้นนับแล้วจะนับต่อเนื่องไป ไม่มีการหยุดจนครบกำหนดอายุความที่กฎหมายกำหนดไว้ เมื่อล่วงพ้นกำหนดอายุความหนึ้นนั้นจะขาดอายุความผลคือลูกหนี้สามารถยกเหตุขาดอายุความขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้เพื่อให้ศาลยกฟ้องได้ แต่หากในระหว่างที่อายุความยังไม่สิ้นสุดได้มีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดไว้⁴⁵ ในระหว่างนั้นจะมีผลให้อายุความหยุดนับและเมื่อเหตุนั้นได้สิ้นสุดลง ณ เวลาใด อายุความจะเริ่มต้นนับหนึ่งใหม่นับแต่เวลานั้นเป็นต้น ไปจนกว่าจะครบกำหนดอายุความเดิม เรียกการที่อายุความหยุดนับและตั้งต้นนับใหม่นี้ว่า “อายุความสะดุดหยุดลง”

การขยายหรือยื่นหรืองดใช้อายุความ

อายุความกำหนดไว้เพื่อให้เจ้าหนี้บังคับตามสิทธิเรียกร้องของตนภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ และเพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้ในอันที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ที่ขาดอายุความแล้วนั้น กฎหมายบัญญัติให้ช่วงความยาวของอายุความแต่ละประเภทต่างกันไปตามความเหมาะสมกับสิทธิเรียกร้องแต่ละชนิด และเป็นไปตามลักษณะของผู้ทรงสิทธิเรียกร้อง

⁴⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/14 (1) บัญญัติว่า

“อายุความย่อมสะดุดหยุดลงในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ลูกหนี้รับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ตามสิทธิเรียกร้องโดยทำเป็นหนังสือรับสภาพหนี้ให้ ชำระหนี้ให้บางส่วน ชำระดอกเบี้ย ให้ประกัน หรือกระทำกรใดๆ อันปราศจากข้อสงสัยแสดงให้เห็นเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง...”

แต่ละประเภท อีกทั้งตามบทบัญญัติมาตรา 193/11 บัญญัติว่า “อายุความที่กฎหมายกำหนดไว้นี้ คู่กรณีจะตกลงกันให้งดใช้ขยายออก หรือยื่นเข้าไม่ได้”

จะเห็นได้ว่าบทกฎหมายว่าด้วยอายุความเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน คู่กรณีไม่อาจตกลงยกเว้น หรือกำหนดเป็นอย่างอื่นให้ต่างไปจากบทกฎหมายนี้ไม่ได้ หากฝ่าฝืนข้อตกลงหรือการกำหนดนั้นมีผลเป็นโมฆะตามมาตรา 150 แห่ง ป.พ.พ. ดังนั้นกำหนดอายุความจึงเป็นสิ่งที่แน่นอนตายตัวที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว คู่กรณีจึงไม่อาจตกลงให้งดใช้ขยาย หรือยื่นอายุความให้ต่างไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้ได้

แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นพิเศษให้สามารถขยายหรือยื่นอายุความได้ การขยายอายุความ หรือการยื่นอายุความนั้นจะไม่มีผลเป็นโมฆะ แต่การงดใช้อายุความนั้น ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ให้งดใช้ได้เลยจึงไม่อาจมีกรณีใดที่สามารถงดใช้อายุความได้

ผลของอายุความแพ่ง⁴⁶

เมื่ออายุความได้เริ่มต้นนับและครบกำหนดที่กฎหมายกำหนดไว้ หลังจากนั้นก็จะขาดอายุความ สิทธิเรียกร้องหรือหนี้ที่ขาดอายุความนี้ จะก่อให้เกิดผลตามกฎหมายหลายประการ ดังนี้คือ

ประการแรก ลูกหนี้มีสิทธิปฏิเสธไม่ชำระหนี้ที่ขาดอายุความแล้ว

จากบทบัญญัติ มาตรา 193/10 บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความ ลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้นได้”

การที่กฎหมายให้ “สิทธิปฏิเสธ” การชำระหนี้แก่ลูกหนี้นั้นไม่ได้หมายความว่าหนี้เป็นอันระงับสิ้นไปเนื่องจากการระงับสิ้นไปของหนี้มีแค่ 5 กรณีตามกฎหมายนี้กำหนดไว้เท่านั้น⁴⁷ แต่ประโยชน์ของบทกฎหมายมาตรานี้ คือ ลูกหนี้มีสิทธิปฏิเสธโดยลูกหนี้มีหน้าที่ยกข้อต่อสู้ว่าหนี้ได้ขาดอายุความแล้วขึ้นเอง หากเจ้าหนี้ฟ้องคดีบังคับตามสิทธิแล้วลูกหนี้ไม่ยกข้อต่อสู้ว่าคดีขาดอายุความไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตามศาลจะยกเหตุผลขาดอายุความขึ้นเองมาเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้ (มาตรา 193/29)

⁴⁶ คำชัย จงจักรพันธ์. เล่มเดิม. หน้า 255.

⁴⁷ ความระงับแห่งหนี้ มี 5 กรณี ได้แก่ การชำระหนี้ ปลดหนี้ การกบถหนี้ แปลงหนี้ใหม่ และหนี้เคลื่อนกลืนกัน.

ประการที่สอง หน้าขาดอายุความมีผลย้อนหลังขึ้นไปถึงวันที่เริ่มนับอายุความ จากบทบัญญัติมาตรา 193/25 บัญญัติว่า “...เมื่ออายุความครบกำหนดแล้ว ให้มีผลย้อนหลังขึ้นไปถึงวันที่เริ่มนับอายุความ”

คำว่า “ให้มีผลย้อนหลังขึ้นไปถึงวันที่เริ่มนับอายุความ” หมายความว่า ผลอย่างใด ๆ ที่เกิดขึ้นเพราะเหตุขาดอายุความนั้นมีผลย้อนหลังขึ้นไปถึงวันที่เริ่มนับอายุความ เรื่องผลย้อนหลังของอายุความนี้ หากปรับกับอายุความเสียสิทธิจะเห็นได้ไม่ชัดเจน แต่หากปรับกับอายุความได้สิทธิจะเห็นได้ชัดเจนกว่า กล่าวคือ สิทธิก่อนหน้าที่อายุความยังไม่ครบกำหนดนั้นจะมีผลย้อนหลังไปถึงวันเริ่มนับอายุความได้สิทธินั้น เช่น หากมีการครอบครองปรปักษ์ที่ดิน เมื่อครบกำหนด 10 ปี กรรมสิทธิ์ในที่ดินจะตกเป็นของผู้ครอบครองปรปักษ์นั้น สิทธิต่างๆ ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากที่ดินตั้งแต่วันแรกที่เข้าครอบครองปรปักษ์จะกลายเป็นของผู้ครอบครองปรปักษ์ทั้งสิ้น โดยผลของกฎหมายมาตรานี้

ประการที่สาม เมื่อหนี้ประธานขาดอายุความ หนี้อุปกรณ์เป็นอันขาดอายุความด้วย หากหนี้ประธานขาดอายุความแล้ว แม้หนี้หรือสิทธิเรียกร้องในส่วนของสัญญาหรือหนี้อุปกรณ์จะยังไม่ครบกำหนดอายุความก็ตาม หนี้อุปกรณ์นั้นต้องขาดอายุความด้วยเนื่องจากสิทธิตามหนี้อุปกรณ์นั้นได้เกิดขึ้นอิงกับหนี้ประธาน อีกทั้งเพื่อให้สอดคล้องกับหลักที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ของสัญญาประธานกับสัญญาอุปกรณ์ที่กำหนดให้ความมีอยู่หรือความสมบูรณ์ของสัญญาอุปกรณ์ ต้องขึ้นอยู่กับสัญญาประธานด้วย

ประการที่สี่ หน้าขาดอายุความไม่กระทบถึงเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่ได้ยึดถือไว้ผู้รับจำนอง ผู้รับจำนำ ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วง หรือผู้ทรงบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ของตนได้ยึดถือไว้ ยังคงมีสิทธิบังคับหนี้จากทรัพย์สินที่จำนอง จำนำ หรือที่ได้ยึดถือไว้ แม้ว่าสิทธิเรียกร้องในส่วนประธานจะขาดอายุความแล้วก็ตาม แต่จะใช้สิทธินั้นบังคับให้ชำระดอกเบี้ยที่ค้างชำระย้อนหลังไปเกินกว่าห้าปีไม่ได้ (มาตรา 193/27)

การไม่ยกอายุความขึ้นต่อสู้

มาตรา 193/29 บัญญัติว่า “... เมื่อไม่ได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ ศาลจะอ้างเอาอายุความเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้”

เป็นบทบัญญัติที่กำหนดไว้เพื่อมิให้ศาลก้าวล่วงยกประเด็นอายุความขึ้นวินิจฉัยได้เอง ถึงแม้ว่าศาลจะเห็นว่าคดีที่เจ้าหนี้นำมาฟ้องนั้นขาดอายุความไปแล้วก็ตาม ดังนั้น ประเด็นว่าคดีขาดอายุความในทางแพ่งนั้นลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องเท่านั้นที่ต้องยกขึ้นต่อสู้เพื่อปฏิเสธไม่ชำระหนี้ที่ขาดอายุความไปแล้วนั้น หากละเลยไม่ยกขึ้นต่อสู้ไม่ว่าเพราะเหตุใดก็ตาม ศาลจะยกเหตุขาดอายุความมาเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้

3.1.1.3 การแบ่งแยกระหว่างระยะเวลาที่อายุความ⁴⁸

เนื่องจากระยะเวลาอาจไม่ใช่อายุความเสมอไป และผลทางกฎหมายมีความต่างกัน บางกรณีกฎหมายไม่ได้บัญญัติชี้ว่ากำหนดเวลานั้นเป็นระยะเวลาหรืออายุความ อีกทั้งในหลักทางวิชาการก็ยังไม่มีความอธิบายอย่างแจ่มชัดในการแบ่งแยกให้เด็ดขาดไปว่า กำหนดเวลาใดคือระยะเวลาและกำหนดเวลาใดคืออายุความ ดังนั้น ในการพิจารณาจึงต้องอาศัยแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นหลักหรือเทียบเคียง ปกติกำหนดระยะเวลาตามกฎหมายอย่างใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ แม้ไม่ได้ระบุว่า เป็นอายุความ ก็ย่อมเป็นอายุความ

ตัวอย่างเช่น มาตรา 563 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “คดีอันผู้ให้เช่าจะฟ้องผู้เช่าเกี่ยวกับสัญญาเช่านั้น ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดหกเดือนนับแต่วันส่งคืนทรัพย์สินที่เช่า”

แสดงให้เห็นว่า อายุความเป็นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดขึ้น เพื่อให้ใช้สิทธิเรียกร้องของคู่กรณีที่มีต่อกัน

ส่วนกำหนดระยะเวลาตามกฎหมายที่ไม่ใช่อายุความ อาจพิจารณาได้ว่า ถ้าไม่ใช่การใช้สิทธิเรียกร้อง แต่เป็นเพียงกำหนดระยะเวลาใช้สิทธิฟ้องร้อง

ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2576/2517 วินิจฉัยว่า กำหนดระยะเวลาฟ้องหรือร้องขอเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่บริษัท ซึ่งต้องฟ้องหรือร้องขอภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันลงมติ (ตามมาตรา 1195 แห่ง ป.พ.พ.) มิใช่อายุความ โดยมาตรา 1195 เป็นบทบัญญัติจำกัดระยะเวลาของกรรมการหรือผู้ถือหุ้นที่จะขอให้ศาลเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบในระหว่างกันเองเท่านั้น ไม่ใช่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้สิทธิเรียกร้องอะไรต่อกันหรือเป็นกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดสิทธิ

ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1326/2493 วินิจฉัยว่า กำหนดระยะเวลาใช้สิทธิบอกล้างโมฆียะกรรม ตามมาตรา 181 แห่งป.พ.พ. มิใช่อายุความ โดยมาตรา 181 นี้ไม่ได้กำหนดเวลาให้ใช้สิทธิเรียกร้องไว้แต่ประการใด ระยะเวลาที่กำหนดไว้เป็นเรื่องการบอกล้างโมฆียะกรรมซึ่งเมื่อมีการบอกล้าง ผลของการบอกล้างสำเร็จผลได้เองในตัวโดยไม่ต้องฟ้องเรียกร้องอะไรต่อศาลอีก

ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 164/2502, 144/2491 และ 455/2512 วินิจฉัยว่า กำหนดระยะเวลาดังกล่าวไม่ใช่อายุความ เนื่องจากเป็นกำหนดระยะเวลาดำเนินการพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ รวมทั้งกำหนดระยะเวลาที่เกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล

⁴⁸ สักดิ์ สนองชาติ. เล่มเดิม. หน้า 569-571.

นอกจากนั้น กำหนดระยะเวลาใช้สิทธิตามกฎหมายต่างๆ

ตัวอย่างเช่น ตามประมวลรัษฎากร หรือพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ก็มีคำพิพากษาฎีกาที่ 2407/2529 และ 4084/2534 วินิจฉัยว่า กำหนดระยะเวลาดังกล่าวไม่ใช่อายุความ เพราะไม่ใช่กำหนดระยะเวลาการใช้สิทธิเรียกร้องด้วยการฟ้องร้องต่อศาลแต่อย่างใด

3.1.2 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542

ในการวิจัยฉบับนี้จะกล่าวเฉพาะในเรื่องของการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรตามกฎหมายสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์เท่านั้น เนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายในส่วนนี้ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ ทำให้เมื่อนำบทบัญญัติในส่วนนี้มาปรับใช้กับคดีอาจทำให้เกิดปัญหาและผลกระทบเนื่องจากการตีความเพื่อปรับใช้กฎหมายดังกล่าว

3.1.2.1 ความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตร

1) ความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรการประดิษฐ์

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 มาตรา 54 บัญญัติว่า

สิทธิบัตรใดได้ออกโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 5 มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 14 ให้ถือว่าสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์

ความไม่สมบูรณ์ตามวรรคหนึ่ง บุคคลใดจะกล่าวอ้างขึ้นก็ได้หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรนั้นก็ได้”

จากบทบัญญัติข้างต้นความจริงสิทธิบัตรนั้นเป็นสิทธิบัตรที่ทางการได้อนุญาตและให้ความคุ้มครองแล้ว แต่เพิ่งมาปรากฏภายหลังว่าสิทธิบัตรที่ได้ออกไปนั้นเป็นสิทธิบัตรที่ไม่ชอบด้วยมาตรา 5 มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 14 ทำให้สิทธิบัตรการประดิษฐ์นั้นไม่สมบูรณ์มาตั้งแต่ต้น

ซึ่งอาจแยกความไม่สมบูรณ์ได้ดังต่อไปนี้

(1) ไม่สมบูรณ์เพราะออกสิทธิบัตรการประดิษฐ์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย มาตรา 5 ในฐานะที่เป็นการประดิษฐ์ที่ไม่ครบองค์ประกอบ (คือ ขาดความใหม่ - ไม่มีขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น - ไม่สามารถประยุกต์ในอุตสาหกรรมได้) และมาตรา 9 ในฐานะที่เป็นการประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรไม่ได้

อธิบายได้ดังต่อไปนี้

— ความไม่สมบูรณ์เพราะได้ออกสิทธิบัตรการประดิษฐ์โดยไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายสิทธิบัตรตามมาตรา 5 คือ

(ก) การประดิษฐ์ที่ได้รับการจดทะเบียนสิทธิบัตรนั้นขาดความใหม่หรือไม่เป็นการประดิษฐ์ใหม่ เนื่องจากการประดิษฐ์นั้นเป็นงานที่ปรากฏอยู่แล้ว ซึ่งเป็นงานที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1. การประดิษฐ์ที่มีหรือใช้แพร่หลายอยู่แล้วในราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร กล่าวคือจะต้องไม่ใช่ผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีทุกอย่างที่มีอยู่หรือใช้อยู่อย่างแพร่หลายภายในประเทศอยู่ก่อนแล้วในวันขอรับสิทธิบัตร ส่วนจะมีจำนวนมากเพียงใดจึงจะถือว่าแพร่หลายเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาโดยคำนึงถึงลักษณะของผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีนั้นๆ เป็นรายกรณีไป ซึ่งที่สำคัญน่าจะอยู่ที่ว่าโดยลักษณะของการมีหรือใช้นั้นสาธารณชนมีโอกาสดูหรือได้รับประโยชน์จากการประดิษฐ์นั้นในวงกว้างพอสมควรหรือไม่⁴⁹

2. การประดิษฐ์ที่ได้มีการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ที่ได้เผยแพร่อยู่แล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร และไม่ว่าการเปิดเผยนั้นจะกระทำโดยเอกสาร สิ่งพิมพ์ การนำออกแสดงหรือการเปิดเผยต่อสาธารณชนด้วยประการใดๆ (ไม่จำกัดวิธีการเปิดเผย) อันเป็นการทำให้สาธารณชนรับความรู้ความเข้าใจถึงรายละเอียดหรือสาระสำคัญเกี่ยวกับการประดิษฐ์นั้น แต่มีข้อยกเว้นในกรณีที่มีการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดการประดิษฐ์ต่อสาธารณชนที่ไม่ทำให้การประดิษฐ์นั้นกลายเป็นงานที่ปรากฏอยู่แล้วสามประการ ได้แก่ ประการแรก คือ การเปิดเผยนั้นได้เกิดขึ้นหรือเป็นผลมาจากการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมาย ประการที่สอง คือ เป็นการเปิดเผยโดยผู้ประดิษฐ์เอง ประการสุดท้าย คือ การเปิดเผยนั้นเกิดขึ้นหรือเป็นผลจากการที่ผู้ประดิษฐ์แสดงผลงานในงานแสดงสินค้าระหว่างประเทศ หรือในงานแสดงต่อสาธารณชนของทางราชการ และการเปิดเผยสาระสำคัญดังกล่าวได้กระทำภายในสิบสองเดือนก่อนที่จะมีการขอรับสิทธิบัตร

3. เป็นการประดิษฐ์ที่ได้รับการสิทธิบัตรไว้แล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร เนื่องจากการประดิษฐ์ที่ได้มีการจดทะเบียนสิทธิบัตรหรือ อนุสิทธิบัตรไว้ในประเทศใดประเทศหนึ่งแล้ว จะไปขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรในประเทศอื่นอีกไม่ได้ เพราะเมื่อมีการจดทะเบียนและออกสิทธิบัตรให้สำหรับการประดิษฐ์ใดไปแล้วกฎหมายจะอนุญาตให้ประชาชนทั่วไปตรวจสอบรายละเอียดเกี่ยวกับการประดิษฐ์ที่ได้รับสิทธิบัตรออกเผยแพร่ให้สาธารณชนทราบด้วย หลักกฎหมายดังกล่าวเป็นหลักกฎหมายสากลของ

⁴⁹ ยรรยง พวงราช ข (2543). คำอธิบายกฎหมายสิทธิบัตร. หน้า 30.

ทุกประเทศ ดังนั้นผู้ประดิษฐ์ที่ต้องการได้รับความคุ้มครองในหลายๆ ประเทศจะต้องดำเนินการยื่นคำขอรับก่อนที่ประเทศใดประเทศหนึ่งจะรับจดทะเบียนและออกสิทธิบัตรให้⁵⁰

4. การประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรไว้ในต่างประเทศแล้วเป็นเวลาดึกสิบแปดเดือนก่อนวันขอรับสิทธิบัตรแต่ยังไม่ได้มีการออกสิทธิบัตรใด เพราะต้องการกระตุ้นให้ผู้ประดิษฐ์หรือเจ้าของเทคโนโลยีที่ได้ยื่นขอรับสิทธิบัตรในประเทศอื่นมายื่นขอรับในไทยโดยเร็ว

5. การประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรไว้แล้วและได้ประกาศโฆษณาไม่ว่าในประเทศหรือต่างประเทศแล้วก่อนวันขอรับสิทธิบัตรในประเทศ อันเป็นการเปิดเผยต่อสาธารณชนอย่างหนึ่งเช่นกัน

(ข) การประดิษฐ์ที่ได้รับการจดทะเบียนสิทธิบัตรนั้นไม่มีชั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น กล่าวอย่างง่าย ๆ คือ การประดิษฐ์นั้นเป็นผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีที่สามารถคิดหรือทำได้โดยง่าย (Obvious) โดยผู้มีความรู้พื้นฐานทั่วไปในเรื่องนั้น⁵¹

(ค) การประดิษฐ์ที่ได้รับการจดทะเบียนสิทธิบัตรนั้นไม่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้ซึ่งได้รวมทั้งไม่สามารถประยุกต์ในทางหัตถกรรม เกษตรกรรม และพาณิชย์กรรมด้วย กล่าวคือ การประดิษฐ์นั้นไม่สามารถนำไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้จริง และเป็นสิ่งที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม หรือเป็นเพียงทฤษฎีที่สมมติขึ้นอย่างเลื่อนลอยเท่านั้น

— ความไม่สมบูรณ์เพราะได้ออกสิทธิบัตรการประดิษฐ์โดยไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 9 คือ เป็นการประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรไม่ได้และไม่สามารถยื่นขอรับสิทธิบัตรได้ ได้แก่

ก. จุลชีพและส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของจุลชีพที่มีอยู่ตามธรรมชาติ สัตว์ พืช หรือสารสกัดจากสัตว์หรือพืช

ข. กฎเกณฑ์และทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

ค. ระบบข้อมูลสำหรับการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์

ง. วิธีการวินิจฉัย บำบัด หรือรักษาโรคนุษย์ หรือสัตว์

⁵⁰ แหล่งเดิม.

⁵¹ ลักษณะของชั้นการประดิษฐ์สูงขึ้นนี้กฎหมายให้ถือเอาความรู้ความสามารถของบุคคลที่มีความชำนาญในระดับสามัญหรือระดับปานกลางหรือระดับเฉลี่ยเป็นเครื่องวัด ซึ่งหมายถึงบุคคลที่ทำงานในด้านนั้นๆ (ในแต่ละสาขา) อยู่เป็นปกติ ข้อที่น่าสังเกตคือกฎหมายไม่ได้กำหนดให้ถือเอาความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในระดับสูงหรืออัจฉริยะบุคคลเท่านั้น

จ. การประดิษฐ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดี
อนามย์หรือสวัสดิภาพของประชาชน

(2) ไม่สมบูรณ์เพราะออกสิทธิบัตรการประดิษฐ์ให้แก่บุคคลไม่มีสิทธิรับ
สิทธิบัตรนั้น ได้แก่ ออกให้แก่ผู้ที่มีใจเป็นผู้ประดิษฐ์หรือผู้รับโอนหรือทายาทของผู้ประดิษฐ์
(มาตรา 10) ออกให้แก่ลูกจ้างผู้ประดิษฐ์ในขณะที่ตามกฎหมายจะต้องออกให้แก่นายจ้าง (มาตรา
11) หรือออกให้แก่บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยหรือสัญชาติของประเทศที่ยินยอมให้บุคคลสัญชาติ
ไทยขอรับสิทธิบัตรในประเทศนั้นได้ (มาตรา 14)

อธิบายได้ดังต่อไปนี้

กรณีนี้เป็นการออกสิทธิบัตรให้แก่บุคคลที่ไม่มีสิทธิขอรับสิทธิบัตร
อันได้แก่ บุคคล ประเภทใดประเภทหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ประเภทที่หนึ่ง ผู้ที่มีใจเป็นผู้ประดิษฐ์หรือผู้รับโอนหรือทายาทของ
ผู้ประดิษฐ์ (มาตรา 10) หรือออกให้แก่ลูกจ้างผู้ประดิษฐ์ในขณะที่ตามกฎหมายจะต้องออกให้แก่
นายจ้าง (มาตรา 11)

สิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ที่ประดิษฐ์ คือ ผู้ประดิษฐ์เป็นผู้มีสิทธิที่จะขอรับ
สิทธิบัตรและมีสิทธิที่จะระบุชื่อว่าเป็นผู้ประดิษฐ์ในสิทธิบัตร อย่างไรก็ตาม ผู้ประดิษฐ์จะต้องมีใจ
ลูกจ้างหรือผู้รับจ้างตามสัญญาจ้างที่มีวัตถุประสงค์ให้ทำการประดิษฐ์หรือออกแบบผลิตภัณฑ์
เพราะในกรณีดังกล่าว นายจ้างหรือผู้ว่าจ้างหน่วยราชการองค์การของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เป็นผู้
มีสิทธิขอรับสิทธิบัตรหรือนุสิทธิบัตรนั้น เว้นแต่ในสัญญาจ้างจะได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น หรือ
มีระเบียบกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

ในกรณีที่บุคคลหลายคนทำการประดิษฐ์หรือออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมกัน
บุคคลเหล่านั้นมีสิทธิขอรับสิทธิบัตรร่วมกัน ดังนั้น จึงต้องยื่นขอรับสิทธิบัตรร่วมกันทุกคน เว้นแต่
ผู้ประดิษฐ์หรือผู้ออกแบบร่วมบางคนจะไม่ยอมร่วมขอรับสิทธิบัตรหรือติดต่อไม่ได้หรือไม่มีสิทธิ
ขอรับสิทธิบัตร

สิทธิในการขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบ
ผลิตภัณฑ์ หรือนุสิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งจึงอาจโอนให้แก่บุคคลอื่นได้ ซึ่งในการโอนนี้
ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน ในกรณีที่มีผู้ประดิษฐ์ร่วมกันหลายคน
ผู้ประดิษฐ์ทุกคนต้องลงลายมือชื่อร่วมกัน หากไม่ทำตามแบบการโอน ย่อมตกเป็นโมฆะ

ประเภทที่สอง ออกให้แก่บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยหรือสัญชาติของ
ประเทศที่ยินยอมให้บุคคลสัญชาติไทยขอรับสิทธิบัตรในประเทศนั้นได้ (มาตรา 14)
พระราชบัญญัติสิทธิบัตร มาตรา 14 ได้กำหนดคุณสมบัติของบุคคลผู้มีสิทธิขอรับสิทธิบัตร

ในประเทศไทยไว้ อันเกี่ยวกับสัญชาติและภูมิลำเนาของบุคคล หรือนิติบุคคลผู้ขอรับสิทธิบัตรนั้น อันได้แก่บุคคลต่างๆ ดังต่อไปนี้

(1) มีสัญชาติไทย หรือเป็นนิติบุคคลที่มีสำนักงานแห่งใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศไทย

(2) มีสัญชาติของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญา หรือความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิบัตรซึ่งในประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย

(3) มีสัญชาติของประเทศที่ยินยอมให้บุคคลสัญชาติไทยหรือนิติบุคคลที่มีสำนักงานแห่งใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศไทยขอรับสิทธิบัตรในประเทศนั้นได้

(4) มีภูมิลำเนา หรืออยู่ในระหว่างการประกอบอุตสาหกรรมหรือพาณิชย์กรรมอย่างแท้จริงและจริงจังในประเทศไทยหรือประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับความคุ้มครองสิทธิบัตรซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย

2) ความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 มาตรา 64 บัญญัติว่า

“สิทธิบัตรใดได้ออกโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 56 มาตรา 58 มาตรา 65 ประกอบด้วยมาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 14 ให้ถือว่าสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์

ความไม่สมบูรณ์ตามวรรคหนึ่ง บุคคลใดจะกล่าวอ้างขึ้นก็ได้หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรนั้นก็ได้”

สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ไม่สมบูรณ์ มี 2 ประการ ซึ่งอาจแยกความไม่สมบูรณ์ได้ดังต่อไปนี้

(1) ไม่สมบูรณ์เพราะออกสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของมาตรา 56 (คือไม่เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ และไม่เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่ออุตสาหกรรมหรือหัตถกรรม) และมาตรา 58 (คือ ฐานเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่สามารถขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้)

อธิบายได้ดังต่อไปนี้

– สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่สมบูรณ์เนื่องจากไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของมาตรา 56 ดังนี้

(ก) ขาดความใหม่ หรือไม่เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่⁵²

กฎหมายสิทธิบัตรในมาตรา 57 ระบุว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ต่อไปนี้เป็นถือว่าเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่

1. แบบผลิตภัณฑ์ที่มีหรือใช้อยู่แพร่หลายอยู่แล้วในราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร ทั้งนี้แม้ว่าการแพร่หลายดังกล่าวจะเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้ออกแบบเองก็ตาม ก็ถือว่าไม่ใช่การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่

2. แบบผลิตภัณฑ์ที่ได้มีการเปิดเผยภาพ สารระสำคัญ หรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ที่ได้เผยแพร่อยู่แล้ว ไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร ไม่ว่าจะเปิดเผยโดยผู้ออกแบบเองหรือมีการเปิดเผยโดยมิชอบหรือเปิดเผยในงานแสดงสินค้าก็ตาม แต่จำกัดเฉพาะการเปิดเผยในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์เท่านั้น โดยไม่รวมถึงการเปิดเผยต่อสาธารณชนโดยวิธีหรือในลักษณะอื่น

3. แบบผลิตภัณฑ์ที่เคยมีการประกาศโฆษณามาก่อนวันขอรับสิทธิบัตร คือ การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้มีการยื่นขอรับสิทธิบัตรในประเทศไทย และได้มีการพิมพ์ประกาศโฆษณาเกี่ยวกับการขอรับสิทธิบัตรดังกล่าวแล้ว

4. แบบผลิตภัณฑ์ที่คล้ายกับแบบผลิตภัณฑ์ดังกล่าวใน (ก) (ข) หรือ (ค) จนเห็นได้ว่าเป็นการเลียนแบบ คือ แบบผลิตภัณฑ์ที่แม้จะไม่เหมือนกับแบบผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้วในรายละเอียดทุกประการ แต่มีสาระสำคัญเหมือนหรือคล้ายกันมาก โดยมีข้อแตกต่างเพียงรายละเอียดปลีกย่อยเล็กน้อยเท่านั้น

(ข) ไม่เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่ออุตสาหกรรมหรือหัตถกรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในด้านศิลปะมาใช้ประโยชน์ในด้านอุตสาหกรรม คือ การทำให้เกิดลักษณะพิเศษขึ้นแก่ผลิตภัณฑ์ซึ่งทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นมีคุณค่าในเชิงพาณิชย์เพิ่มขึ้น ข้อสำคัญคือลักษณะพิเศษของผลิตภัณฑ์ดังกล่าวต้องสามารถใช้เป็นแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหรือหัตถกรรมได้

— การออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นไม่สามารถขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ ตามมาตรา 58 คือ⁵³

1. แบบผลิตภัณฑ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

2. แบบผลิตภัณฑ์ที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

⁵² แหล่งเดิม.

⁵³ แหล่งเดิม.

การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ ไม่ได้ประเภทแรกเป็นไปตามหลักกฎหมายทั่วไปที่ไม่ประสงค์ที่จะคุ้มครองสิ่งที่ก่อให้เกิดอันตราย หรือผลเสียแก่สังคมโดยส่วนรวม ตัวอย่างเช่น แบบผลิตภัณฑ์ที่มีรูปร่างลักษณะลามกอนาจาร หรือ เป็นการแสดงความไม่เคารพหรือล้อเลียนวัตถุที่ประชาชนทั่วไปนับถือ เช่น ใช้พระพุทธรูป เป็นฐานที่เขียนหรี เป็นต้น

(2) ไม่สมบูรณ์เพราะออกสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้แก่บุคคล ผู้ไม่มีสิทธิรับสิทธิบัตรนั้น ได้แก่ ออกให้แก่ผู้ที่มีใจเป็นผู้ประดิษฐ์หรือผู้รับโอนหรือทายาทของ ผู้ประดิษฐ์ (มาตรา 10 ประกอบมาตรา 65) ออกให้แก่ลูกจ้างผู้ประดิษฐ์ในขณะที่ตามกฎหมาย จะต้องออกให้แก่นายจ้าง (มาตรา 11 ประกอบมาตรา 65) หรือออกให้แก่บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย หรือสัญชาติของประเทศที่ยินยอมให้บุคคลสัญชาติไทยขอรับสิทธิบัตรในประเทศนั้นได้ (มาตรา 14 ประกอบมาตรา 65) ดังได้อธิบายไว้ในส่วนของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ข้างต้น

3) ความไม่สมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตร

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ สิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 มาตรา 65 นว บัญญัติว่า

“อนุสิทธิบัตรใดได้ออกโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 65 ทวิ มาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 หรือมาตรา 14 ให้ถือว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์

ความไม่สมบูรณ์ตามวรรคหนึ่ง บุคคลใดจะกล่าวอ้างขึ้นก็ได้หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรนั้นก็ได้”

อนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ มี 2 ประการ ซึ่งอาจแยกความไม่สมบูรณ์ได้ ดังต่อไปนี้

(1) ไม่สมบูรณ์เพราะออกอนุสิทธิบัตรไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของมาตรา 65 ทวิ และมาตรา 9 ประกอบมาตรา 65 ทศ ในฐานะที่เป็นการประดิษฐ์ที่ไม่ครบองค์ประกอบ ถือเป็นความไม่สมบูรณ์ในตัวอนุสิทธิบัตรนั่นเองซึ่งต้องห้ามมาตั้งแต่ต้น (คือ การประดิษฐ์นั้นขาด ความใหม่/ไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ และเป็นการประดิษฐ์ที่ไม่สามารถประยุกต์ในทาง อุตสาหกรรมได้) และความไม่สมบูรณ์ในฐานะเป็นการประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรไม่ได้ (ตามมาตรา 9 ประกอบมาตรา 65ทศ)

— ความไม่สมบูรณ์เพราะได้ออกอนุสิทธิบัตรโดยไม่เป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของกฎหมายสิทธิบัตรตามมาตรา 65 ทวิ คือ

1. การประดิษฐ์ที่ได้รับการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรนั้นขาดความใหม่ ให้คำอธิบายในส่วนของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่ได้กล่าวในข้างต้นในส่วนของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ขึ้นที่ขาดความใหม่

2. การประดิษฐ์ที่ได้รับการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้ ให้คำอธิบายในส่วนของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่ได้กล่าวในข้างต้นในส่วนของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่ไม่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้

— เป็นการประดิษฐ์ที่ไม่สามารถขอรับอนุสิทธิบัตรได้

ให้ดูมาตรา 9 ที่ได้อธิบายไว้ในส่วนของการประดิษฐ์ที่ไม่สามารถขอรับสิทธิบัตรได้ เนื่องจากมาตรา 65 ทศให้นำบทบัญญัติมาตรา 9 มาใช้บังคับกับอนุสิทธิบัตรโดยอนุโลม

(2) ไม่สมบูรณ์เพราะออกให้แก่บุคคลที่ไม่มีสิทธิรับอนุสิทธิบัตรนั้น ได้แก่ ออกให้แก่ผู้ที่มีชื่อเป็นผู้ประดิษฐ์หรือผู้รับโอนหรือทายาทของผู้ประดิษฐ์ (มาตรา 10 ประกอบมาตรา 65 ทศ) ออกให้แก่ลูกจ้างผู้ประดิษฐ์ในขณะที่ตามกฎหมายจะต้องออกให้แก่นายจ้าง (มาตรา 11 ประกอบมาตรา 65 ทศ) หรือออกให้แก่บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยหรือสัญชาติของประเทศที่ยินยอมให้บุคคลสัญชาติไทยขอรับอนุสิทธิบัตรในประเทศนั้นได้ (มาตรา 14 ประกอบมาตรา 65 ทศ) ดังได้อธิบายไว้ในส่วนของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ข้างต้น

3.1.2.2 ระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 บัญญัติเกี่ยวกับการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตร ปรากฏในมาตรา 54 มาตรา 64 และมาตรา 65 นว ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

กรณีการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ (มาตรา 54) บัญญัติว่า

“สิทธิบัตรใดได้ออกโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 5 มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 14 ให้ถือว่าสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์

ความไม่สมบูรณ์ตามวรรคหนึ่ง บุคคลใดจะกล่าวอ้างขึ้นก็ได้หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรนั้นก็ได้”

กรณีการเพิกถอนสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ (มาตรา 64) บัญญัติว่า

“สิทธิบัตรใดได้ออกโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 56 มาตรา 58 มาตรา 65 ประกอบด้วยมาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 14 ให้ถือว่าสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์

ความไม่สมบูรณ์ตามวรรคหนึ่ง บุคคลใดจะกล่าวอ้างขึ้นก็ได้หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรนั้นก็ได้”

กรณีการเพิกถอนอนุสิทธิบัตร (มาตรา 65นว) บัญญัติว่า

“อนุสิทธิบัตรใดได้ออกโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 65 ทวิ มาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 หรือมาตรา 14 ให้ถือว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์

ความไม่สมบูรณ์ตามวรรคหนึ่ง บุคคลใดจะกล่าวอ้างขึ้นก็ได้หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรนั้นก็ได้”

บทบัญญัติทั้งสามมาตราข้างต้นได้บัญญัติไว้เป็นไปในหลักการเดียวกัน กล่าวคือ อาจแยกความไม่สมบูรณ์ออกได้เป็น 2 ประการ คือ

ประการแรก สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์เพราะการออกสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นเรื่องที่มีการประดิษฐ์ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์การขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตร และในเรื่องที่เป็น การประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรไม่ได้หรือเป็นการประดิษฐ์ที่กฎหมายสิทธิบัตรไม่ให้ความคุ้มครองนั่นเอง

ประการที่สอง สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์เพราะสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรได้ออกไปให้แก่ผู้ที่ไม่ใช่ผู้ที่มีคุณสมบัติอันจะขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร

ในการโต้แย้งประเด็นเรื่องความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรนี้เป็นขั้นตอนภายหลังจากที่ได้มีการออกสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตร หรืออนุสิทธิบัตรไปแล้ว ดังนั้นหากต้องการให้มีการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนไปแล้วนั้นต้องฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์เท่านั้น

บุคคลที่มีสิทธิฟ้องศาลขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ คือ พนักงานอัยการ หรือผู้มีส่วนได้เสีย เช่น คู่แข่งขันทางการค้าของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ผลิตสินค้าที่มีลักษณะอย่างเดียวกับผู้ทรงสิทธิบัตร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยท่านองว่าผู้เสียหายที่จะมีสิทธิฟ้องร้องนั้นจะต้องเป็นผู้เสียหายอย่างแท้จริง โจทก์บรรยายฟ้องแต่เพียงว่า การที่จำเลยได้รับ

สิทธิบัตรโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ทำให้โจทก์ไม่สามารถที่จะผลิต จำหน่ายหรือมีไว้ซึ่งสินค้าที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายกับที่จำเลยได้ยื่นคำขอไว้ ซึ่งเป็นกระทำที่โจทก์กระทำในภายหน้าและยังไม่แน่นอน โดยโจทก์ไม่ได้กล่าวอ้างเลยว่าโจทก์ได้ผลิต หรือจำหน่าย หรือมีไว้ซึ่งสินค้าดังกล่าว ยังถือไม่ได้ว่าโจทก์ได้รับความเสียหายจากการออกสิทธิบัตรดังกล่าว จึงมิใช่บุคคลผู้มีส่วนได้เสีย และมีอำนาจฟ้อง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2670/2532) บุคคลที่เคยยื่นคำคัดค้านการขอรับสิทธิบัตรนั้นแล้วไม่ได้อุทธรณ์คำวินิจฉัยของอธิบดีไม่น่าจะมีสิทธิฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรดังกล่าวได้⁵⁴

ส่วนในเรื่องหลักเกณฑ์ของระยะเวลาในการใช้สิทธิฟ้องให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องจากความไม่สมบูรณ์นั้นตามบทบัญญัติทั้งสามมาตราข้างต้นไม่มีการกำหนดไว้แต่อย่างใด แต่เมื่อคดีขึ้นสู่กระบวนการวินิจฉัยของศาล ศาลจะอ้างว่าไม่มีกฎหมายกำหนดในเรื่องใดไว้และปฏิเสธไม่รับวินิจฉัยในประเด็นนั้นๆ ไม่ได้

เนื่องจากในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบทบัญญัติในมาตรา 4 บัญญัติว่า “กฎหมายนั้น ต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใดๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษร หรือตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้นๆ

เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นว่านั้น ให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าบทกฎหมายเช่นนั้นก็ไม่มีด้วย ให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป”

ดังนั้นเมื่อไม่มีการกำหนดระยะเวลาในการใช้สิทธิฟ้องคดีเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ดังกล่าวบัญญัติไว้โดยตรงจึงต้องพิจารณาต่อไปว่ามีจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นเรื่องนั้นว่าอย่างไรหรือไม่ ซึ่งในกรณีนี้ไม่มีจารีตประเพณีที่กำหนดหรือเป็นหลักปฏิบัติใดที่เกี่ยวกับระยะเวลาในการใช้สิทธิฟ้องคดีเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรแต่อย่างใด ดังนั้นจึงต้องนำบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งมาปรับใช้เพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของกฎหมายสิทธิบัตรต่อไป ดังได้กล่าวอธิบายไว้ในหัวข้อต่อจากนี้

⁵⁴ ยรรยง พวงราช ข เล่มเดิม. หน้า 106.

3.1.2.3 การนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความมาใช้โดยอนุโลมกับระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542

เนื่องจากพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ไม่ได้บัญญัติไว้ว่าให้บุคคลที่มีสิทธิฟ้องศาลขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์นั้นสามารถฟ้องคดีเพิกถอนได้ภายในกำหนดระยะเวลาใดไว้โดยตรง จึงต้องนำบทบัญญัติในเรื่องระยะเวลาและอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อันเป็นบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งมาเทียบเคียงเพื่อปรับใช้บังคับแก่คดีฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์โดยอนุโลม

แต่เนื่องจากในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับกำหนดเวลาไว้ 2 เรื่องด้วยกัน ได้แก่ เรื่องกำหนดระยะเวลา และเรื่องกำหนดอายุความ จึงเกิดปัญหาให้ต้องพิจารณาในการปรับใช้กับระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ว่าจะนำบทบัญญัติเรื่องกำหนดระยะเวลาหรือกำหนดอายุความมาใช้แก่คดี (ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดในเรื่องระยะเวลาทางแพ่งและอายุความทางแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไว้ในหัวข้อ 3.1.1 ข้างต้นแล้ว)

ในการปรับใช้บทบัญญัติว่าด้วยระยะเวลาและอายุความทางแพ่งของศาลไทยกับระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์

ดังปรากฏในคำพิพากษาฎีกาที่ 475/2537 อันเป็นคดีที่มีการยกข้อต่อสู้ในเรื่องการฟ้องคดีของโจทก์ขาดอายุความหรือไม่ขึ้นสู่ศาลฎีกา ซึ่งเป็นคำพิพากษาฎีกาคดีเดียวที่มีปรากฏอยู่ในขณะนี้ ที่ได้มีการยกประเด็นว่าคดีฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ได้ขาดอายุความแล้วนั้นขึ้นต่อสู้

คำพิพากษาฎีกาที่ 475/2537

ระหว่าง บริษัท ซี. เอส. อินเตอร์เนชั่นแนล อิเล็กทรอนิกส์ จำกัด โจทก์
กับ ห้างหุ้นส่วนจำกัด อินเตอร์เซฟ อิเล็กทรอนิกส์ 1986 กับพวก จำเลย

โจทก์ฟ้องและแก้ไขคำฟ้องว่า จำเลยทั้งสี่ได้ร่วมกันผลิตสินค้าเครื่องตัดกระแสไฟฟ้าชื่อ “ไอ - ที - เซฟ” โดยรูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้าของจำเลยทั้งสี่มีรูปแบบผลิตภัณฑ์

ที่เหมือนกันหรือเกือบเหมือนกันกับรูปแบบของผลิตภัณฑ์เครื่องตัดกระแสไฟฟ้าของโจทก์ ขอให้ บังคับจำเลยทั้งสี่ร่วมกันชดใช้ค่าเสียหายจำนวน 5,000,000 บาท แก่โจทก์พร้อมดอกเบี้ยอัตรา ร้อยละ 7.5 ต่อปี จากต้นเงินดังกล่าว นับแต่วันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ และ ให้จำเลยทั้งสี่ร่วมกันลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์ฉบับละ 3 วัน ด้วยค่าใช้จ่ายของจำเลยเอง หรือ โจทก์เป็นผู้ดำเนินการด้วยค่าใช้จ่ายของจำเลย ให้จำเลยทั้งสี่ร่วมกันชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงินวันละ 136,981.63 บาท แก่โจทก์ นับแต่วันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจำเลยทั้งสี่จะหยุดการผลิต โฆษณาและ จำหน่ายหรือกระทำการอื่นใดที่ใช้รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่เลียนแบบเหมือนกันหรือเกือบเหมือนกับ รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่โจทก์จดทะเบียนไว้ต่อกระทรวงพาณิชย์ เลขที่ 389

จำเลยทั้งสี่ให้การและฟ้องแย้งในทำนองเดียวกันว่า ฟ้องโจทก์ขาดอายุความแล้ว จำเลยที่ 1 ไม่ได้กระทำตามฟ้อง จำเลยที่ 3 ผลิตเครื่องตัดกระแสไฟฟ้าซึ่งเป็นแบบต่างๆ ไป โดยสุจริตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 ลักษณะของผลิตภัณฑ์ของจำเลยแตกต่างกับของโจทก์อย่างเห็นได้ชัด ส่วนจำเลยที่ 2 และที่ 4 ไม่ได้เป็นผู้ผลิตเครื่องตัดกระแสไฟฟ้าชื่อ “ไอ - ที - เซฟ” แต่เป็นเพียง ผู้ขายสินค้าดังกล่าวโดยสุจริตมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 ก่อนวันที่โจทก์ขอรับสิทธิบัตรโดยไม่ทราบว่ โจทก์ได้ขอรับสิทธิบัตรเมื่อใด จึงไม่เป็นการละเมิดต่อโจทก์ ผลิตภัณฑ์ที่โจทก์ได้รับสิทธิบัตรได้มี การใช้หรือแพร่หลายอยู่ในราชอาณาจักร และเคยเผยแพร่ภาพสาระสำคัญหรือรายละเอียด ในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตรของโจทก์ จึงไม่ใช่ ผลิตภัณฑ์ใหม่และไม่สามารถจะขอรับสิทธิบัตรได้ สิทธิบัตรที่โจทก์ได้รับจึงไม่สมบูรณ์ ขอให้ ศาลเพิกถอนสิทธิบัตรของโจทก์ การที่โจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสี่ทำให้จำเลยทั้งสี่ต้องเสื่อมเสียชื่อเสียง และขาดความเชื่อถือในวงการค้าจากบุคคลทั่วไป จึงขอให้ศาลบังคับให้โจทก์โฆษณาข้อความ ในหนังสือพิมพ์ ตามข้อความที่ระบุไว้ในคำขอของฟ้องแย้ง โดยค่าใช้จ่ายของโจทก์เอง

โจทก์ให้การแก้ฟ้องแย้งว่า ฟ้องแย้งของจำเลยทั้งสี่เคลือบคลุม เพราะมิได้กล่าว โดยชัดแจ้งว่าโจทก์ทำให้จำเลยทั้งสี่เสื่อมเสียชื่อเสียงขาดความเชื่อถือจากบุคคลทั่วไปอย่างไร และ โจทก์จงใจประมาทเลินเล่อทำต่อจำเลยทั้งสี่โดยผิดกฎหมายอย่างไร จำเลยทั้งสี่ทราบถึงการขอรับ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ของ โจทก์ตั้งแต่วันที่ 23 พฤษภาคม 2528 ซึ่งเป็นวันที่ยื่นคำขอรับ สิทธิบัตร แต่จำเลยทั้งสี่เพิ่งนำคดีมาฟ้องแย้งโจทก์ในวันที่ 9 ธันวาคม 2530 ล่วงเลยเวลา 1 ปี ฟ้องแย้งของจำเลยทั้งสี่จึงขาดอายุความ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่โจทก์ได้รับมาเป็น สิทธิบัตรที่ออกโดยชอบและเป็นสิทธิบัตรที่สมบูรณ์ ขอให้พิพากษายกฟ้องแย้งจำเลยทั้งสี่

ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้ว พิพากษายกฟ้อง โจทก์และให้เพิกถอนสิทธิบัตรเลขที่ 389 ของโจทก์เสีย คำขออื่นนอกจากนี้ให้ยก ค่าฤชาธรรมเนียมให้เป็นพับ

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน ให้โจทก์ใช้ค่าทนายความชั้นอุทธรณ์แทนจำนวน 3,000 บาท

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “ข้อเท็จจริงในเบื้องต้นฟังได้ว่า โจทก์เป็นบริษัทจำกัด จำนวนที่ 1 และจำนวนที่ 2 เป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดมีจำนวนที่ 3 และจำนวนที่ 4 เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการตามลำดับ โจทก์ได้รับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องตัดกระแสไฟฟ้ายี่ห้อ เซฟ - ที - คัท รุ่นสเปเชียล เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2528 และอธิบดีกรมทะเบียนการค้าได้ออกสิทธิบัตรเลขที่ 389 ให้โจทก์ เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2529 มีปัญหาวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์ข้อแรกซึ่งฎีกาว่าในประเด็นว่า สิทธิบัตรของโจทก์สมบูรณ์หรือไม่ ศาลชั้นต้นจะต้องกำหนดให้จำนวนทั้งสี่มีภาระการพิสูจน์และหน้าที่นำสืบก่อน มิใช่ทำให้ตกเป็นภาระและหน้าที่ของโจทก์นั้น เห็นว่าในประเด็นนี้โจทก์ฟ้องว่า จำนวนทั้งสี่กระทำละเมิดต่อสิทธิบัตรของโจทก์ จำนวนทั้งสี่ให้การปฏิเสธต่อผู้ว่าสิทธิบัตรของโจทก์ ไม่สมบูรณ์พร้อมทั้งฟ้องแย้งขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรของโจทก์ จึงเป็นเรื่องที่จำนวนทั้งสี่ยกความไม่สมบูรณ์ในสิทธิบัตรของโจทก์ขึ้นอ้างตามบทบัญญัติมาตรา 64 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ภาระการพิสูจน์ว่าสิทธิบัตรของโจทก์สมบูรณ์หรือไม่ย่อมตกอยู่กับจำนวนทั้งสี่ จำนวนทั้งสี่จึงมีหน้าที่นำสืบก่อนในประเด็นนี้ แต่อย่างไรก็ตาม คดีนี้โจทก์มีหน้าที่นำสืบก่อนหลาย ประเด็น ประกอบกับโจทก์และจำนวนทั้งสี่ต่างนำพยานหลักฐานเข้าสืบมาด้วยกันทั้งสองฝ่ายแล้ว แม้โจทก์จะเป็นฝ่ายนำสืบก่อนตามคำสั่งของศาลชั้นต้น หากจะพิจารณาวินิจฉัยคดีต่อไปก็ไม่ทำให้โจทก์เสียเปรียบ ฉะนั้น ศาลฎีกาจะได้ดำเนินการพิจารณาต่อไปตามรูปคดีที่จำนวนทั้งสี่เป็นฝ่ายนำสืบก่อน โดยไม่ยื้อนสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นทำการพิจารณาใหม่

ปัญหาที่สอง ฟ้องแย้งเคลือบคลุมหรือไม่ เห็นว่าจำนวนทั้งสี่ฟ้องแย้งขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรของโจทก์นั้น จำนวนทั้งสี่ได้กล่าวไว้แล้วว่าผลิตภัณฑ์ที่จะได้รับสิทธิบัตรต้องเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ แต่ผลิตภัณฑ์ที่โจทก์ได้รับสิทธิบัตรมีการใช้หรือใช้กันแพร่หลายในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ของโจทก์ ผลิตภัณฑ์ของโจทก์จึงไม่ใช่ผลิตภัณฑ์ใหม่ ไม่สามารถขอรับสิทธิบัตรได้ สิทธิบัตรของโจทก์จึงไม่สมบูรณ์ คำบรรยายฟ้องแย้งในส่วนนี้เป็นที่เข้าใจอย่างแจ่มชัดแล้วว่า สิทธิบัตรของโจทก์ไม่สมบูรณ์เพราะเหตุใด ฟ้องแย้งของจำนวนทั้งสี่ในข้อนี้จึงไม่เคลือบคลุม ส่วนที่โจทก์ฎีกาว่า ฟ้องแย้งของจำนวนทั้งสี่ที่กล่าวหาว่าโจทก์กระทำละเมิดให้จำนวนทั้งสี่ได้รับความเสียหายเป็นฟ้องที่เคลือบคลumnั้น เห็นว่า ศาลชั้นต้นได้พิพากษายกฟ้องแย้งของจำนวนทั้งสี่ในส่วนนี้ไปแล้ว และจำนวนทั้งสี่ก็ไม่ได้อุทธรณ์ฎีกาในประเด็นนี้ ปัญหาดังกล่าวจึงยุติ ศาลฎีกาจึงไม่ต้องวินิจฉัยฎีกาในส่วนนี้อีก

ปัญหาข้อที่สาม ฟ้องแย้งขาดอายุความหรือไม่ โจทก์ฎีกาว่า จำเลยทั้งสี่ฟ้องแย้งโดยอาศัยมูลเหตุละเมิด จึงมีอายุความเพียง 1 ปีนั้น เห็นว่า จำเลยทั้งสี่ฟ้องแย้งขอให้ศาลเพิกถอนสิทธิบัตรของโจทก์เพราะเป็นสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์เป็นการฟ้องโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 64 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ไม่ใช่เป็นการฟ้องเนื่องจากมูลละเมิด แต่อายุความเกี่ยวกับอำนาจฟ้องดังกล่าวไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ กรณีจึงต้องบังคับตามกฎหมายแห่ง มาตรา 164 (ปัจจุบันคือมาตรา 193/30) ซึ่งกำหนดอายุความไว้ 10 ปี ฟ้องแย้งของจำเลยทั้งสี่จึงไม่ขาดอายุความ

ปัญหาข้อต่อไป สิทธิบัตรของโจทก์สมบูรณ์หรือไม่ ซึ่งโจทก์ฎีกาในปัญหาข้อนี้ว่า พยานหลักฐานที่จำเลยทั้งสี่นำสืบในข้อนี้ฟังไม่ได้ว่า แบบผลิตภัณฑ์เครื่องตัดกระแสไฟฟ้ายี่ห้อ เซฟ-ที-คัท รุ่นสเปเชียล ของโจทก์เป็นแบบผลิตภัณฑ์ที่มีการใช้หรือใช้กันแพร่หลายอยู่แล้ว ในราชอาณาจักรและมีการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งตีพิมพ์ที่ได้เผยแพร่อยู่แล้วในราชอาณาจักรก่อนวันที่โจทก์ขอรับสิทธิบัตร สิทธิบัตรรูปแบบผลิตภัณฑ์ของโจทก์จึงสมบูรณ์นั้น เห็นว่า จำเลยมีนายกำธร สันติพรวิทย์ ผู้ช่วยผู้จัดการบริษัทเซฟเฟอร์ จำกัด มาเป็นพยานเบิกความว่า พยานเคยซื้อเครื่องตัดกระแสไฟฟ้ายี่ห้อเซฟ-ที-คัท รุ่นสเปเชียล มาใช้ที่บ้านตั้งแต่ปี 2526 ทั้งนายทวี ฉัตรธีรภักดิ์ กรรมการผู้จัดการบริษัททวิทัศน์อิเล็กทรอนิกส์ จำกัด พยานโจทก์เองก็เบิกความตอบทนายจำเลยค้านรับว่า บริษัทของพยานซึ่งเป็นตัวแทนจำหน่ายเครื่องตัดกระแสไฟฟ้าของโจทก์ได้จำหน่ายเครื่องตัดกระแสไฟฟ้ายี่ห้อเซฟ-ที-คัท รุ่นสเปเชียล มาเป็นเวลา 12-13 ปีแล้ว ตามคำของนายทวีไม่ได้ระบุว่า เครื่องตัดกระแสไฟฟ้า รุ่นสเปเชียลดังกล่าวแตกต่างกับรุ่นสเปเชียลที่โจทก์นำไปขอรับสิทธิบัตรในภายหลัง จึงน่าเชื่อว่าเครื่องตัดกระแสไฟฟ้าของโจทก์รุ่นสเปเชียลที่ผลิตจำหน่ายมาก่อนนำไปขอรับสิทธิบัตรกับรุ่นสเปเชียลที่นำไปขอรับสิทธิบัตรเป็นรุ่นเดียวกัน และมีรูปแบบผลิตภัณฑ์เช่นเดียวกันด้วย นอกจากนั้นจำเลยทั้งสี่ยังนำสืบได้ว่า โจทก์ได้ลงโฆษณาเผยแพร่ภาพ และระบุรายละเอียดสาระสำคัญของเครื่องตัดกระแสไฟฟ้าของโจทก์ดังกล่าวก่อนวันที่โจทก์ไปขอรับสิทธิบัตร กล่าวคือ ได้ลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับลงวันที่ 18 กรกฎาคม 2526 ตามเอกสารหมายเลข 7 ในหนังสือพิมพ์ นิตยสารคู่แข่ง ฉบับเดือนตุลาคม 2527 ตามเอกสารหมายเลข 8 และในสมุดรายนามผู้ใช้โทรศัพท์ตามเอกสารหมายเลข 9 ศาลฎีกาได้ตรวจภาพถ่ายโฆษณาเครื่องตัดกระแสไฟฟ้ายี่ห้อ เซฟ-ที-คัท ของโจทก์ในเอกสารต่างๆ เปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์เครื่องตัดกระแสไฟฟ้าวรุ่นสเปเชียลซึ่งผลิตตามสิทธิบัตรของโจทก์ตามวัตถุประสงค์พยานหมาย จ. 8 แล้ว ปรากฏว่ามีรูปร่าง ลักษณะของแบบผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกัน ฝ่ายโจทก์เพียงแต่นำสืบลอยๆ ว่า เครื่องตัดกระแสไฟฟ้าของโจทก์ตามวัตถุประสงค์พยานหมาย จ. 8 เป็นสินค้ารุ่นใหม่ ทั้งไม่ได้นำสืบปฏิเสธว่ารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องตัดกระแสไฟฟ้าที่

โจทก์เคยโฆษณาและผลิตออกจำหน่ายมาก่อนแล้วเป็นเวลาหลายปีแตกต่างกับรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องตัดกระแสไฟฟ้าที่โจทก์นำไปขอรับสิทธิบัตรและได้รับสิทธิบัตรมาแล้วอย่างไร พยานหลักฐานของฝ่ายจำเลยจึงมีน้ำหนักดีกว่าพยานหลักฐานฝ่ายโจทก์ ข้อเท็จจริงฟังได้ตามที่จำเลยทั้งสี่นำเสนอว่าแบบผลิตภัณฑ์เครื่องตัดกระแสไฟฟ้าของโจทก์ไม่ใช่เป็นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่จะนำไปยื่นขอรับสิทธิบัตรจากพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ตามมาตรา 56 และมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 สิทธิบัตรของโจทก์ที่กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ รับผิดชอบเรียบร้อยแล้วจึงไม่สมบูรณ์ จำเลยทั้งสี่ซึ่งเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องตัดกระแสไฟฟ้าเช่นเดียวกับโจทก์จึงเป็นผู้มีส่วนได้เสีย และมีอำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรได้ เมื่อคดีฟังได้ว่าสิทธิบัตรของโจทก์ไม่สมบูรณ์ การกระทำของจำเลยทั้งสี่ตามที่โจทก์บรรยายในฟ้องย่อมไม่เป็นการล่วงสิทธิของโจทก์ โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายและห้ามจำเลยทั้งสี่ใช้แบบผลิตภัณฑ์เครื่องตัดกระแสไฟฟ้าตามที่โจทก์ฟ้อง คำพิพากษาฎีกาที่โจทก์อ้างในฎีกาเป็นเรื่องกระทำละเมิดต่อเครื่องหมายการค้าไม่ใช่กระทำละเมิดต่อสิทธิบัตร รูปคดีไม่ตรงกันและเมื่อได้วินิจฉัยเช่นนี้แล้วก็ไม่ต้องวินิจฉัยฎีกาโจทก์ข้ออื่นอีก เพราะไม่ทำให้ผลของคดีเปลี่ยนแปลงไป ศาลอุทธรณ์พิพากษาคดีชอบแล้ว ฎีกาของโจทก์ทั้งหมดฟังไม่ขึ้น

พิพากษายืน

และมีคำพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง อีกคดีหนึ่งที่ยกข้อโต้แย้งในประเด็นว่าคดีฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ได้ขาดอายุความแล้วนั้นขึ้นต่อผู้ คือ

คดีหมายเลขดำที่ 124/2545 คดีหมายเลขแดงที่ 26/2547

ระหว่าง	บริษัทไรซ์เอ็นจิเนียริง ซัพพลาย จำกัด	โจทก์
กับ	บริษัทเกษตรไทยอินเตอร์(22) จำกัด	จำเลยที่ 1
	นายพิทักษ์ เสวตกษิษฐ์	จำเลยที่ 2
	นายธรรมศักดิ์ สากลบรรเจิด	จำเลยที่ 3

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ 1 ได้ยื่นขอรับอนุสิทธิบัตรการประดิษฐ์ชื่อเตาเผาแบบไซโคลน ซึ่งมีรายละเอียดการประดิษฐ์เช่นเดียวกันกับงานวิจัยที่โจทก์ยื่นขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ไว้ก่อนและเป็นการทับซ้อนกับการประดิษฐ์ของโจทก์ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายจากนั้นจำเลยทั้งสามได้ผลิต ทำซ้ำ เลียนแบบการผลิตของโจทก์เป็นผลให้โจทก์ได้รับความเสียหายไม่น้อยกว่าเดือนละ 1 ล้านบาท ขอให้จำเลยทั้งสามร่วมกันยื่นเรื่องเพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 404 นบับลงวันที่ 17 ตุลาคม 2544 ต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญาฯ หากเพิกเฉยขอให้ถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของจำเลยทั้งสามและห้ามจำเลยทั้งสามเข้าเกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์ดังกล่าว

ของโจทก์ กับให้จำเลยทั้งสามร่วมกันใช้ค่าเสียหายเป็นรายเดือนๆ ละ 1 ล้านบาท นับแต่วันฟ้อง จนกว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จ และให้จำเลยทั้งสามร่วมกันใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์

จำเลยทั้งสามให้การว่า การมอบอำนาจให้ฟ้องคดีไม่ชอบ การประดิษฐ์ที่โจทก์อ้างไม่ใช่การประดิษฐ์ขึ้นใหม่และไม่ใช่การประดิษฐ์ที่มีขั้นตอนการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น โจทก์จึงไม่มีสิทธิขอจดทะเบียนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ การจดอนุสิทธิบัตรของจำเลยทั้งสามมิได้ทับซ้อนข้อถือสิทธิของโจทก์ โจทก์ไม่ได้รับความเสียหาย ฟ้องโจทก์เคลือบคลุม และขาดอายุความ ขอให้ยกฟ้อง

ในการชี้สองสถาน ศาลกำหนดประเด็นข้อพิพาท ดังนี้

- 1) โจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่
- 2) ฟ้องโจทก์เคลือบคลุมหรือไม่
- 3) ฟ้องโจทก์ขาดอายุความหรือไม่
- 4) อนุสิทธิบัตรของจำเลยมีความใหม่หรือไม่
- 5) จำเลยทั้งสามต้องใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์หรือไม่ เพียงใด

ในประเด็นที่ว่า ฟ้องโจทก์ขาดอายุความหรือไม่

ศาลได้วินิจฉัยว่า การฟ้องของโจทก์เป็นการฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรของจำเลยที่ 1 และเรียกค่าเสียหาย ซึ่งเป็นวิธีการตามบทบัญญัติเรื่องการเพิกถอนสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 และไม่มีบทบัญญัติถึงเรื่องอายุความไว้โดยเฉพาะ จึงเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/30 อายุความมีกำหนด 10 ปี กรณีมิใช่เป็นการฟ้องในมูลละเมิดตามที่จำเลยอ้างมาในคำให้การ คดีโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ

จากคำพิพากษาฎีกาและคำพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ดังกล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าศาลได้วินิจฉัยว่า กำหนดระยะเวลาในการนำคดีมาฟ้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรที่ออกโดยไม่สมบูรณ์ เป็นกำหนดอายุความ ซึ่งเมื่อกฎหมายสิทธิบัตรไม่ได้บัญญัติไว้ว่าให้ฟ้องภายในอายุความใดไว้โดยเฉพาะ ศาลจึงได้นำมาตรา 4 ประกอบกับมาตรา 193/30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาเทียบเคียงเพื่อปรับใช้บังคับแก่คดี คือให้ผู้มีอำนาจฟ้องคดีสามารถฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ได้ภายในกำหนดอายุความ 10 ปี ตามหลักกฎหมายแห่งทั่วไปนั่นเอง

3.2 หลักกฎหมายต่างประเทศ

ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรตามกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักร กฎหมายของประเทศนิวซีแลนด์ กฎหมายของประเทศออสเตรเลีย และกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ดังต่อไปนี้

3.2.1 กฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักร

3.2.1.1 ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ พ.ศ. 2520 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2546 (Patents Act 1977, as amended in 2004)⁵⁵

การโต้แย้งในประเด็นเรื่องความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่ได้รับจดทะเบียนสิทธิบัตรไปแล้วนั้นนอกจากการโต้แย้งในกระบวนการฟ้องละเมิดสิทธิบัตรแล้ว ยังมีกระบวนการโต้แย้งตามกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ของประเทศสหราชอาณาจักร พุทธศักราช 2520 และกระบวนการโต้แย้งตามสนธิสัญญาสิทธิบัตรยุโรปเนื่องจากประเทศสหราชอาณาจักรได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การด้านทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก (World Intellectual Property Organization หรือ WIPO) ดังนี้

1) การเพิกถอนสิทธิบัตร (Revocation) ตามกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์แห่งประเทศสหราชอาณาจักร⁵⁶

เป็นขั้นตอนการโต้แย้งภายหลังจากที่ได้มีการออกสิทธิบัตรการประดิษฐ์ให้แก่ผู้ขอรับสิทธิบัตรไปแล้วปรากฏภายหลังว่าสิทธิบัตรที่ออกให้ นั้นไม่สมบูรณ์เนื่องจากเข้าเหตุแห่งการเพิกถอนสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามที่ปรากฏในมาตรา 72 (1) ของกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์⁵⁷ ผู้มีสิทธิฟ้องคดีกฎหมายสิทธิบัตรกำหนดให้บุคคลใดก็ได้สามารถยื่น

⁵⁵ Lionel Bently and Brad Sherman. (2009). **Intellectual Property**. p.384.

⁵⁶ Catherine Colston and Kirsty Middleton. (2005). **Modern Intellectual Property Law**. p.201-202.

⁵⁷ Patent Act (UK)1997, Section 72

(1) Subject to the following provisions of this Act, the court or the comptroller may by order revoke a patent for an invention on the application of any person (including the proprietor of the patent) on (but only on) any of the following grounds, that is to say-

- (a) the invention is not a patentable invention;
- (b) that the patent was granted to a person who was not entitled to be granted that patent;
- (c) the specification of the patent does not disclose the invention clearly enough and completely enough for it to be performed by a person skilled in the art;

คำร้องไปที่คณะกรรมการสิทธิบัตรหรือฟ้องต่อศาล เพื่อให้พิจารณาสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่ไม่สมบูรณ์นั้น โดยระยะเวลาในการใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรหรือฟ้องคดีต่อศาล สามารถใช้สิทธิได้ตลอดระยะเวลาของอายุความคุ้มครองสิทธิบัตรนั้น โดยเหตุแห่งการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่ไม่สมบูรณ์ มีดังนี้

(1) เป็นการประดิษฐ์ที่ไม่สามารถขอรับสิทธิบัตรได้ กล่าวคือ ขาดความใหม่หรือไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ สิ่งประดิษฐ์นั้นไม่มีขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น ไม่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้ รวมถึงการประดิษฐ์ที่กฎหมายไม่ให้ความคุ้มครองในฐานะสิทธิบัตร (PA s.72 (1) (a) และ EPC2000 Art.138 (1) (a) Art.52-7)

(2) สิทธิบัตรได้ออกให้แก่บุคคลผู้ที่ไม่มีความสมบูรณ์ในการขอรับสิทธิบัตร (PA s.72 (1) (b) และ EPC2000 Art.138 (1) (e))

(3) ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการประดิษฐ์นั้นอย่างเพียงพอหรือปิดบังข้อมูลเกี่ยวกับการประดิษฐ์ (PA s.72 (1) (c) และ EPC2000 Art.138 (1) (b))

(4) การแก้ไขรายละเอียดในข้อถ้อยสิทธิที่ถูกเปิดเผยในการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในครั้งแรกได้ถูกขยายออกไปในการยื่นคำขอครั้งหลัง ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ได้มีการจดทะเบียนสิทธิบัตรในการยื่นคำขอครั้งหลังจะไม่ตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติในมาตรา 8 (3) มาตรา 12 มาตรา 15 (9) หรือมาตรา 37 (4) อันว่าด้วยเรื่องการแก้ไขคำขอรับสิทธิบัตรที่ได้ยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วต้องมีการแก้ไขใหม่เพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมาย และว่าด้วยเรื่องพิจารณาของพนักงานเจ้าหน้าที่ในคำขอรับสิทธิบัตรที่ได้มีการแก้ไขนั้นว่าพนักงานเจ้าหน้าที่สามารถรับจดทะเบียนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ให้แก่ผู้นั้นได้หรือไม่ (PA s.72 (1) (d) และ EPC2000 Art.138 (1) (c))

(5) ข้อถ้อยสิทธิของสิทธิบัตรนั้นถูกขยายออกไปโดยไม่ได้รับอนุญาต (PA s.72 (1) (e) และ EPC2000 Art.138 (1) (d))

(d) the matter disclosed in the specification of the patent extends beyond that disclosed in the application for the patent, as filed, or, if the patent was granted on a new application filed under section 8 (3), 12 or 37 (4) above or as mentioned in section 15 (9) above, in the earlier application, as filed;

(e) the protection conferred by the patent has been extended by an amendment which should not have been allowed.

2) โต้แย้งไปที่สำนักงานสิทธิบัตรยุโรป⁵⁸

สำหรับสิทธิบัตรยุโรป (สำหรับในหลายประเทศที่ได้รับการจดสิทธิบัตรจากสำนักงานสิทธิบัตรยุโรป) ระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์อันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์จะต่างจากสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่ออกโดยกฎหมายสิทธิบัตรแห่งประเทศไทย อาณาจักร กล่าวคือ หากพบความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ภายหลังจากที่ได้มีการออกสิทธิบัตรการประดิษฐ์ให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรไปแล้ว ผู้มีส่วนได้เสียมีอำนาจในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่ไม่สมบูรณ์ได้โดยฟ้องเพิกถอนที่สำนักงานสิทธิบัตรยุโรป แต่ต้องยื่นฟ้องเพิกถอนภายในระยะเวลา 9 เดือน หลังจากที่มีการรับจดทะเบียนสิทธิบัตรนั้น⁵⁹

โดยเหตุสำหรับยกขึ้นกล่าวอ้างในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์อันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ต่อสำนักงานสิทธิบัตรยุโรป มีอยู่ 3 กรณี⁶⁰ ได้แก่

(1) สิทธิบัตรยุโรปนั้นเป็นการประดิษฐ์ที่ไม่สามารถขอรับสิทธิบัตรได้ตามมาตรา 52 ถึง 57 อาทิเช่น ขาดความใหม่ ไม่สามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้ ขาดขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น การค้นพบ ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ วิธีการทางคณิตศาสตร์ ทฤษฎี ความเห็นความรู้สึกรู้สึกต่อความงามหรือการสร้างสรรค์ แบบแผน กฎ หรือวิธีการสำหรับการแสดงออกซึ่งการกระทำที่เกี่ยวกับจิตใจ การเล่นเกมส์ หรือการประกอบธุรกิจ หรือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ การนำเสนอข้อมูล ขัดกับนโยบายสาธารณะหรือศีลธรรมอันดี ความหลากหลายของพืชหรือสัตว์ กระบวนการอันจำเป็นทางชีววิทยาสำหรับการสร้างผลผลิตของพืชหรือสัตว์ เป็นต้น

(2) สิทธิบัตรยุโรปไม่มีการเปิดเผยเกี่ยวกับการประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรนั้นอย่างชัดเจน และสมบูรณ์เพียงพอที่จะทำให้ผู้ที่มีทักษะความเชี่ยวชาญในดานนั้นสามารถเข้าใจได้

(3) สิทธิบัตรยุโรปนั้นได้มีการขยายรายละเอียดที่ระบุลงในคำขอรับสิทธิบัตรที่ได้ยื่นไปแล้ว

จากที่กล่าวในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการเพิกถอนสิทธิบัตรภายหลังจากการออกสิทธิบัตรการประดิษฐ์ให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ในประเทศสหราชอาณาจักรนั้น

ถ้าเป็นกระบวนการเพิกถอนตามกฎหมายสิทธิบัตรแห่งประเทศไทย อาณาจักร หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าสิทธิบัตรนั้นได้ออกโดยคณะกรรมการสิทธิบัตรแล้ว จะอยู่ภายใต้บังคับ มาตรา 72 (1) อันเป็นการเพิกถอนโดยคณะกรรมการสิทธิบัตรหรือ โดยศาลซึ่งผู้มีส่วน

⁵⁸ Catherine Colston and Kirsty Middleton. Loc.cit.

⁵⁹ EPC2000, Art.99

⁶⁰ EPC2000, Art.100

ได้เสียสามารถใช้สิทธิฟ้องเพิกถอนได้ตลอดระยะเวลาของอายุความคุ้มครองสิทธิบัตรนั้น แต่หากว่าสิทธิบัตรที่ได้ออกโดยสำนักงานสิทธิบัตรยุโรป ที่เรียกว่า สิทธิบัตรยุโรป แล้วนั้นสามารถฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ได้ที่สำนักงานสิทธิบัตรยุโรป แต่มีระยะเวลาจำกัดคือต้องฟ้องเพิกถอนภายในระยะเวลา 9 เดือน หลังจากที่มีการรับจดทะเบียนสิทธิบัตรนั้นๆ เท่านั้น (EPC2000 Art.99)

3.2.1.2 ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดทะเบียนเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ ตามกฎหมายการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดทะเบียน พ.ศ. 2492 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2549 (Registered Designs Act 1949, as amended in 2006)

ตามมาตรา 11 ของกฎหมายการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดทะเบียน พุทธศักราช 2492 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปีพุทธศักราช 2549 ได้กำหนดเหตุเพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ไว้ โดยให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ว่าพบเหตุของการเพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้หรือไม่ ซึ่งเหตุแห่งการเพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดทะเบียน ได้แก่ การออกแบบผลิตภัณฑ์ไม่มีลักษณะตามความหมายของการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่กฎหมายกำหนดขาดความใหม่หรือไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะ เป็นการออกแบบที่ขัดต่อนโยบายของรัฐและศีลธรรมอันดี เป็นต้น

ผู้มีสิทธิร้องขอให้เพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดทะเบียนที่ไม่สมบูรณ์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ (ตามมาตรา 11ZB) ได้แก่ บุคคลใดๆ บุคคลที่สงสัยในการใช้การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่จดทะเบียนแล้ว บุคคลที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ก่อนๆ ที่ได้รับความคุ้มครองโดยการจดทะเบียนตามกฎหมายนี้หรือการจดทะเบียนตามระเบียบของหน่วยงานแบบผลิตภัณฑ์ (The Community Design Regulation) หรือบุคคลที่เกี่ยวกับการร้องขอจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ดังกล่าว หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ผู้ที่ได้รับการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น หรืออาจหมายถึงผู้อื่นคำขอจดทะเบียน

เมื่อมีการร้องขอให้เพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์อันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจพิจารณาว่าเห็นสมควรที่จะมีคำสั่งเพิกถอนทะเบียนหรือไม่ หากเห็นว่า ไม่ควรเพิกถอนทั้งหมดก็อาจเพิกถอนบางส่วนได้ หรืออาจเห็นควรให้ไม่ต้องมีการเพิกถอน โดยอาจมีคำสั่งให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนแทนการมีคำสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนก็ได้

ระยะเวลาในการร้องขอให้เพิกถอนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ สามารถยื่นคำร้องได้ตลอดเวลาภายหลังจากที่การออกแบบผลิตภัณฑ์ได้รับการจดทะเบียนแล้ว⁶¹

เมื่อคู่ความไม่เห็นด้วยกับคำตัดสินของพนักงานเจ้าหน้าที่ ก็สามารถอุทธรณ์คำตัดสินของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อไปได้ภายใต้มาตรา 11-11ZE ของกฎหมายนี้ (มาตรา 11ZF⁶²)

ผลของการยกเลิกหรือเพิกถอนการจดทะเบียน (มาตรา 11ZE⁶³)

1) การยกเลิกของพนักงานเจ้าหน้าที่ ภายใต้ มาตรา 11 ของกฎหมายนี้ มีผลจากวันที่พนักงานเจ้าหน้าที่ตัดสินหรือวันที่นายทะเบียนระบุไว้

2) เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพิกถอนการจดทะเบียนเมื่อไร การจดทะเบียนตามนั้นก็ถือว่าถูกเพิกถอนจากวันที่ได้รับการจดทะเบียนหรือจากวันที่พนักงานเจ้าหน้าที่ระบุไว้เป็นอย่างอื่น

3.2.2 กฎหมายของประเทศนิวซีแลนด์

3.2.2.1 ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ พ.ศ. 2496 (Patent Act 1953)

กระบวนการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ (Revocation)⁶⁴ ตามกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ พุทธศักราช 2496 แบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ

1) การเพิกถอนโดยคณะกรรมการสิทธิบัตร⁶⁵ (Revocation by the Commissioner of Patents)

⁶¹ Design Act (UK) 1949, as amended in 2006 Section 11ZB (6) An application may be made under this section in relation to a design at any time after the design has been registered.

⁶² Design Act (UK) 1949, as amended in 2006 Section 11ZF (Appeals in relation to cancellation or invalidation)

An appeal lies from any decision of the registrar under section 11 to 11ZE of this Act.

⁶³ Design Act (UK) 1949, as amended in 2006 Section 11ZE (Effect of cancellation or invalidation of registration)

(1) A cancellation of registration under section 11 of this Act takes effect from the date of the registrar's decision or from such other date as the registrar may direct.

(2) Where the registrar declares the registration of a design invalid to any extent, the registration shall to that extent be treated as having been invalid from the date of registration or from such other date as the registrar may direct.

⁶⁴ Intellectual Property Office of New Zealand. (n.d.). Patent opposition and revocation. Retrieved January 19, 2010, from <http://www.iponz.govt.nz/cms/patents/legal/patent-opposition-and-revocation>.

ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง ผู้มีส่วนได้เสียที่ไม่ได้โต้แย้งในขั้นตอนการพิจารณา จดทะเบียนสิทธิบัตรสามารถยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรเพื่อสั่งให้เพิกถอนสิทธิบัตรที่ได้ ออกไปแล้วได้

ระยะเวลาในการใช้สิทธิยื่นคำร้อง ต้องกระทำภายใน 12 เดือน นับแต่วันจดทะเบียนสิทธิบัตร ถ้าหากว่ามีการพิจารณาคดีฟ้องละเมิดสิทธิบัตร หรือคดีฟ้องเพิกถอน สิทธิบัตรซึ่งกระทำโดยศาลอยู่ กระบวนการของการเพิกถอนโดยคณะกรรมการสิทธิบัตรจะยังไม่เริ่มดำเนินการ

ซึ่งมีเงื่อนไขแห่งการเพิกถอน เช่น ต้องขอรับสิทธิบัตรโดยผู้ที่เป็นผู้ประดิษฐ์ ที่แท้จริงหรือกรณีที่ผู้ประดิษฐ์ยินยอมให้ทำการขอรับสิทธิบัตรแทนตน ต้องยังไม่เคยมีการตีพิมพ์ เผยแพร่ต่อสาธารณชนในการประดิษฐ์นั้นมาก่อน เป็นผู้ขอรับสิทธิบัตรก่อน ไม่เคยมีการขาย ใช้การประดิษฐ์นั้นมาก่อน มีชั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น หากมีการขอรับสิทธิบัตรในต่างประเทศมาก่อน ต้องยื่นคำขอในประเทศภายใน 12 เดือน นับแต่วันยื่นคำขอครั้งแรก การประดิษฐ์ไม่สามารถ ประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้ เป็นต้น

หากคณะกรรมการสิทธิบัตรมีคำตัดสินและคู่ความไม่เห็นด้วยในคำตัดสิน นั้นก็สามารถอุทธรณ์ไปยังศาลสูงต่อไปได้

2) การเพิกถอนสิทธิบัตรโดยศาลสูง⁶⁶ (Revocation by the High Court)

ผู้มีสิทธิฟ้องคดี ผู้มีส่วนได้เสีย สามารถฟ้องต่อศาลสูงโดยอ้างต่อศาลว่า สิทธิบัตรที่ได้ออกให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรไปแล้วนั้น ไม่สมบูรณ์ต้องด้วยหลักเกณฑ์ของเหตุแห่ง ความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรเพื่อให้ศาลตรวจสอบและหากปรากฏว่าเป็นไปตามที่ผู้ฟ้องคดี กล่าวอ้าง ศาลจะต้องสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรนั้นเสีย

ระยะเวลาในการใช้สิทธิฟ้องคดี สามารถใช้สิทธิฟ้องคดีเพิกถอนสิทธิบัตร อันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ได้ตลอดระยะเวลานับแต่วันจดทะเบียนสิทธิบัตรให้แก่ผู้ทรง สิทธิบัตร กล่าวคือ ผู้มีส่วนได้เสียสามารถใช้สิทธิฟ้องคดีได้ตลอดอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร คือ 20 ปี นับแต่วันที่องค์กรทรัพย์สินทางปัญญาแห่งนิวซีแลนด์ (IPONZ) ได้จดทะเบียนสิทธิบัตร⁶⁷

⁶⁵ Patent Act 1953, Section 42.

⁶⁶ Patent Act 1953, Section 41.

⁶⁷ Intellectual Property Office of New Zealand. (2009). Patent opposition and revocation. Retrieved January 19, 2010, from http://www.iponz.govt.nz/cms/patents/legal/patent-opposition-and-revocation/multipagedocument_all_pages

ปัจจุบันประเทศนิวซีแลนด์ได้มีการร่างกฎหมายสิทธิบัตรฉบับใหม่ขึ้น โดยร่างฉบับนี้อยู่ในขั้นตอนการพิจารณาผ่านความเห็นชอบจากฝ่ายนิติบัญญัติ โดยร่างกฎหมายฉบับใหม่นี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนที่สำคัญเกี่ยวกับกระบวนการเพิกถอนสิทธิบัตร ดังที่จะได้กล่าวรายละเอียดต่อไป ซึ่งร่างกฎหมายฉบับนี้เกิดจากการผสมผสานระหว่างกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศออสเตรเลียและสหราชอาณาจักร ให้มีความทันสมัยและให้เหมาะสมกับประเทศนิวซีแลนด์ โดยคณะผู้ร่างเห็นว่าร่างฉบับใหม่นี้จะช่วยสร้างความสมดุลให้กับนวัตกรรมและเทคโนโลยี อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนและช่วยรักษาปกป้องผลประโยชน์ของภูมิปัญญาหรือวัฒนธรรมของคนพื้นเมืองอีกด้วย⁶⁸

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในส่วน of กระบวนการเพิกถอนสิทธิบัตรในร่างกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ (Patent Bill) มีดังนี้

1) ยกเลิกกระบวนการโต้แย้งก่อนออกสิทธิบัตร (Pre-grant opposition) โดยแทนที่ด้วยกระบวนการตรวจสอบซ้ำ (Re-examination Proceeding) โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียหรือบุคคลที่สามโต้แย้งคัดค้านเพื่อให้มีการตรวจสอบซ้ำโดยอ้างเหตุว่าการประดิษฐ์นั้นขาดความใหม่หรือขาดขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น

ระยะเวลาของการใช้สิทธิโต้แย้ง สามารถกระทำได้ไม่ว่าจะเป็นช่วงเวลาก่อนมีการรับจดทะเบียนสิทธิบัตรและภายหลังจากที่ยอมรับในคำขอรับสิทธิบัตรแต่ก่อนจะมีการออกสิทธิบัตร หรือภายหลังจากที่ออกสิทธิบัตรให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตร

2) ยกเลิกกระบวนการเพิกถอนสิทธิบัตรที่กระทำโดยฝ่ายบริหารในปัจจุบันในส่วนที่เป็นการโต้แย้งในประเด็นที่ไม่เป็นแก่นสารสำคัญ และแก้ไขในส่วนของระยะเวลาในการยื่นคำร้องโต้แย้งต่อคณะกรรมการสิทธิบัตร และผู้มีสิทธิยื่นคำร้องเสียใหม่

ซึ่งแต่เดิมต้องผู้มีส่วนได้เสียที่ไม่ได้โต้แย้งในขั้นตอนก่อนออกสิทธิบัตรการประดิษฐ์ (Pre-grant Opposition) เท่านั้น ที่มีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อให้เพิกถอนสิทธิบัตรภายในระยะเวลา 12 เดือน นับจากวันที่ได้ออกสิทธิบัตรให้ผู้ทรงสิทธิบัตร กลายมาเป็นผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการได้คือผู้มีส่วนได้เสียหรือบุคคลที่สามโดยสามารถโต้แย้งคัดค้านได้ในระยะเวลาตลอดอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรนั้น ภายใต้งบเงื่อนไขความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรนั่นเอง โดยรายละเอียดปรากฏตามมาตรา 105 แห่งร่างกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ หมายเลข 253-1⁶⁹

⁶⁸ Intellectual Property Office of New Zealand. (n.d.). New Zealand Legislation. Retrieved January 19, 2010, from <http://www.legislation.govt.nz/bill/government/2008/0235-1>

⁶⁹ Patent Bill No.253-1

Section 105 Provisions concerning applications for revocation made to Commissioner

(ขั้นตอนการยื่นคำร้องเพิกถอนสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ต่อคณะกรรมการสิทธิบัตร) มีดังนี้

(1) คณะกรรมการสิทธิบัตรอาจจะปฏิเสธหรือยกคำร้องที่อ้างเหตุแห่งการเพิกถอนสิทธิบัตรตามมาตรา 104 (รายละเอียดได้กล่าวมาแล้วข้างต้น) ได้ถ้าคำร้องนั้นไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย

(2) หากสิทธิบัตรนั้นอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล การพิจารณาโดยคณะกรรมการจะเริ่มขึ้นต่อเมื่อการพิจารณาในศาลได้เสร็จสิ้นแล้ว

(3) การยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการภายใต้เหตุแห่งการเพิกถอนสิทธิบัตรตามมาตรา 104 จะต้องบอกกล่าวแจ้งไปยังผู้ทรงสิทธิบัตร และเปิดโอกาสให้ผู้ยื่นคำร้องและผู้ทรงสิทธิบัตรได้แสดงเหตุผลอย่างเหมาะสมต่อคณะกรรมการก่อนการตัดสินใจ เว้นแต่การยื่นคำร้องอาจถูกปฏิเสธได้ตามข้อ (1)

(4) คณะกรรมการอาจจะมีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

ก. มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรโดยไม่มีเงื่อนไข

ข. มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรถ้าไม่แก้ไขตามที่คณะกรรมการมีคำสั่งให้แก้ไขในกำหนดเวลาที่ให้ไว้

(1) The Commissioner may refuse any application to the Commissioner under section 104 that is frivolous or vexatious.

(2) If a relevant proceeding in relation to a patent is pending in any court, an application to the Commissioner under section 104 may be made only with the leave of that court.

(3) If an application is made to the Commissioner under section 104, the Commissioner must—

(a) notify the patentee; and

(b) give to the person who made the application and the patentee a reasonable opportunity to be heard before deciding the case (unless the application has been refused under subsection (1)).

(4) If, on an application made to the Commissioner under section 104, the Commissioner is satisfied that any of the grounds set out in section 106 are established, the Commissioner may by order direct that the patent is either -

(a) revoked unconditionally; or

(b) revoked unless the complete specification is amended to the Commissioner's satisfaction within the time that is specified in the order.

3) กระบวนการเพิกถอนสิทธิบัตรโดยศาลสูง (Revocation of a Patent by the High Court) ยังคงมีอยู่เช่นเดิม เพียงแต่เขียนให้ชัดเจนในคำพิพากษายกฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรสามารถกระทำได้ออกอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร

จะเห็นได้ว่าคณะผู้ร่างกฎหมายสิทธิบัตรฉบับใหม่ได้เห็นความสำคัญของความชัดเจนในการกำหนดระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตร อีกทั้งได้ทำการยกเลิกระยะเวลาเดิมที่กำหนดให้ยื่นคำร้องเพิกถอนต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรภายในกำหนด 12 เดือน นับแต่วันจดทะเบียนสิทธิบัตรเสีย โดยในร่างฉบับใหม่เปลี่ยนเป็นว่าให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถโต้แย้งคัดค้านได้ออกอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรนั้น

3.2.2.2 ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายการออกแบบผลิตภัณฑ์ พ.ศ. 2496 (Design Act 1953)

กระบวนการเพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Cancellation of registration)⁷⁰ ตามกฎหมายการออกแบบผลิตภัณฑ์ พุทธศักราช 2496 นั้นได้ กำหนดให้อำนาจแก่คณะกรรมการการออกแบบผลิตภัณฑ์ในการออกคำสั่งเพิกถอนทางทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ไปที่ผู้ทรงสิทธิในการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้น

ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง ผู้มีส่วนได้เสียสามารถยื่นคำร้องไปที่คณะกรรมการการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้

ระยะเวลาในการยื่นคำร้อง กระทำได้ตลอดเวลานับแต่วันรับจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อให้คณะกรรมการการออกแบบผลิตภัณฑ์ตรวจสอบ หากพบว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์ไม่สมบูรณ์ เช่น ขาดความใหม่ หรือ ได้จดทะเบียนให้แก่ผู้ที่ไม่ได้สิทธิขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ เป็นต้น คณะกรรมการการออกแบบผลิตภัณฑ์มีอำนาจออกคำสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่สมบูรณ์นั้นได้

⁷⁰ Design Act 1953. Section 15 Cancellation of registration

(1) The Commissioner may, upon a request made in the prescribed manner by the registered proprietor, cancel the registration of a design.

(2) At any time after a design has been registered any person interested may apply to the Commissioner for the cancellation of the registration of the design on the ground that the design was not, at the date of the registration thereof, new or original, or on any other ground on which the Commissioner could have refused to register the design; and the Commissioner may make such order on the application as he thinks fit.

(3) An appeal to the Court shall lie from any order of the Commissioner under subsection 2 of this section.

การฟ้องอุทธรณ์ไปยังศาลสูง เมื่อคู่กรณีไม่เห็นด้วยในคำตัดสินของ คณะกรรมการการออกแบบผลิตภัณฑ์ก็สามารถยื่นฟ้องอุทธรณ์ไปยังศาลสูงได้ต่อไป

ในกระบวนการโต้แย้งไปยังศาลสูง ต้องยื่นอุทธรณ์ต่อศาลสูงภายใน 28 วัน นับแต่วันที่คณะกรรมการการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้มีคำสั่ง โดยการพิจารณาคดีในศาลสูง จะตรวจสอบความไม่สมบูรณ์อย่างละเอียดอีกครั้ง เช่นเดียวกับในชั้นการตรวจสอบของ คณะกรรมการการออกแบบผลิตภัณฑ์ หากมีคำตัดสินว่าสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่พิพาท ไม่สมบูรณ์จริงแล้วสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์จะถูกเพิกถอน ส่งผลให้ผู้ทรงสิทธิบัตร การออกแบบผลิตภัณฑ์ต้องสูญเสียสิทธิในการใช้การออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นอย่างสิ้นเชิง⁷¹

3.2.3 กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น

เดิมสำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่น หรือ JPO (Japanese Patent Office) ได้กำหนดให้ระบบ การโต้แย้งความไม่สมบูรณ์สิทธิบัตรแบ่งเป็น 2 ระบบ คือ ระบบการโต้แย้งภายหลังจดทะเบียน (Post-Grant Opposition System) กับ ระบบโต้แย้งทางศาล (Patent Trial in Court) ทั้ง 2 วิธีนี้ เมื่อมีการปรับปรุงกฎหมายสิทธิบัตรครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2549 ได้มีการรวม 2 ระบบนี้ไว้ด้วยกัน เป็นระบบเดียวในสำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่น คือ ระบบตรวจสอบความไม่สมบูรณ์ของสำนักงาน สิทธิบัตรญี่ปุ่น (JPO Trial for Patent Invalidation) ซึ่งระบบใหม่นี้มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าระบบโต้แย้ง ทางศาลในอดีต โดยสำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่น เปิดโอกาสให้บุคคลใดๆ สามารถโต้แย้งความ ไม่สมบูรณ์ได้ตลอดเวลาที่สิทธิบัตรได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมาย เช่นเดียวกับการ ฟ้องละเมิดสิทธิบัตรในศาลแล้วมีการโต้แย้งในประเด็นความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรขึ้นเพื่อ ให้ศาลมีคำพิพากษาตัดสินไปด้วยกัน

การโต้แย้งกันในสำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่น ส่วนใหญ่จะเป็นการยกประเด็นเรื่อง ความสมบูรณ์ของสิทธิบัตรขึ้นอ้าง เช่น ความใหม่ ชั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น สามารถประยุกต์ใช้ ในทางอุตสาหกรรมได้ หรือมีหัวข้อที่ถูกลบทิ้งบ่อยครั้งเพื่อให้มีการตรวจสอบ ก็คือ การโต้แย้ง

⁷¹ Design Act 1953, Section 35 Appeal to High Court.

(1) Every appeal under this Act against a decision of the Commissioner shall be to the High Court.

(2) Notice of every such appeal shall be filed in the Court and served upon the Commissioner within 28 days after the day on which the decision appealed against was given.

(3) In any such appeal the Court shall have and may exercise the same discretionary powers as are conferred upon the Commissioner.

(4) Except with the leave of the High Court or of the Court of Appeal, no appeal shall lie from any decision of the High Court on an appeal against a decision of the Commissioner.

ในประเด็นเรื่องความไม่สมบูรณ์อื่นๆ เช่น มีการใช้หรือขายสิ่งประดิษฐ์นั้นมาก่อน ซึ่งกระบวนการพิจารณาของสำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่น จะเคร่งครัดน้อยกว่ากระบวนการทางศาลและเปิดโอกาสให้ผู้โต้แย้งสามารถยกข้ออ้างขึ้นได้หลายหัวข้อหรือหลายเหตุ อีกทั้งในการแสดงพยานหลักฐานนั้น หากเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องและมีความจำเป็นสำคัญในการพิจารณาเรื่องความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรแล้ว ผู้โต้แย้งจะได้รับอนุญาตให้นำพยานหลักฐานนั้นๆ เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของสำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่นได้ ระยะเวลาที่สำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่น พิจารณาข้อโต้แย้งใช้เวลาประมาณสิบสี่ถึงสิบหกเดือน ซึ่งเป็นการใช้ระยะเวลาดำเนินกระบวนการพิจารณาในประเด็นความไม่สมบูรณ์ที่ลดน้อยลงกว่าใช้ระบบในอดีตเป็นอย่างมาก อีกทั้งหากมีการยกประเด็นความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรขึ้นอุทธรณ์ต่อศาลต่อไป ศาลจะได้รับประโยชน์จากการที่สำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่น ได้ตรวจสอบในประเด็นนี้มาก่อนแล้ว อีกทั้งกระบวนการทางศาลในอดีตเปิดโอกาสให้เฉพาะคู่ความในคดีเท่านั้นที่สามารถยกประเด็นความไม่สมบูรณ์ขึ้นโต้แย้งได้ แต่ในระบบใหม่นี้การพิจารณาของสำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่นเปิดโอกาสให้มีการโต้แย้งได้ในวงกว้างไม่จำเพาะแต่ระหว่างคู่ความในคดีเท่านั้น อีกทั้งยังมีการตรวจสอบโดยผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านนั้นๆ⁷²

3.2.3.1 ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ พ.ศ. 2502 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2549 (Patent Law 1959, as amended in 2006)

การตรวจสอบความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรการประดิษฐ์และตั้งเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ หากพิสูจน์พบว่าได้มีการรับจดทะเบียนสิทธิบัตรการประดิษฐ์โดยไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ความสมบูรณ์ของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ กฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์กำหนดให้ยื่นฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่ไม่สมบูรณ์นั้นต่อสำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่นให้มีอำนาจตัดสิน

ผู้มีสิทธิยื่นฟ้อง⁷³ บุคคลใดๆ ก็ได้สามารถยื่นฟ้องตามขั้นตอนของระบบตรวจสอบความไม่สมบูรณ์ของสำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่นเพื่อให้สิทธิบัตรการประดิษฐ์ถูกเพิกถอนไป

⁷² Peter K. Yu. (2007). *Intellectual Property Information Wealth*. p.244.

⁷³ Patent Law 1959, as amended in 2006, Article 123 (2) Any person may file a request for a trial for patent invalidation; provided, however, that where a request for a trial for patent invalidation is filed on the ground that the patent falls under item (ii) of the preceding paragraph (limited to cases where the patent is obtained in violation of article 38) or item (vi) of the preceding paragraph, only an interested person may file a request for a trial for patent invalidation.

เว้นแต่กรณีที่ฟ้องโดยอาศัยเหตุแห่งการเพิกถอน ดังต่อไปนี้ คือ หนึ่ง กรณีอ้างเหตุการณ์ฝ่าฝืน บทบัญญัติของการขอรับสิทธิบัตรร่วมกันในกรณีที่ทำกรประดิษฐ์ร่วมกัน หรือ สอง กรณีผู้ยื่น คำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ไม่ได้เป็นผู้ประดิษฐ์สิ่งประดิษฐ์นั้นขึ้น หรือไม่เป็นผู้ที่ได้รับโอน สิทธิในสิทธิบัตรการประดิษฐ์นั้น จำกัดเฉพาะผู้มีส่วนได้เสียเท่านั้นที่มีสิทธิยื่นฟ้องเพื่อให้เพิกถอน สิทธิบัตรการประดิษฐ์ได้

ระยะเวลาในการยื่นฟ้อง⁷⁴ สามารถทำได้ตลอดเวลาในอายุการคุ้มครอง สิทธิบัตรการประดิษฐ์นั้น ในกรณีที่ผู้ฟ้องเพิกถอนภายหลังที่สิทธิบัตรการประดิษฐ์สิ้นอายุ การคุ้มครอง⁷⁵ ได้แก่กรณีที่มีการฟ้องละเมิดสิทธิบัตรในเวลาอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรนั้นใกล้จะ สิ้นสุดลง เมื่อศาลรับประทับฟ้องไว้พิจารณาปรากฏว่าสิทธิบัตรได้สิ้นอายุการคุ้มครอง เช่นนี้ผู้ถูก ฟ้องละเมิดนั้นสามารถโต้ตอบโดยการฟ้องผู้ทรงสิทธิบัตรนั้นว่าสิทธิบัตรได้ออกโดยไม่สมบูรณ์ ขอให้ศาลเพิกถอนสิทธิบัตรนั้น ซึ่งหากปรากฏว่าสิทธิบัตรได้ออกโดยไม่สมบูรณ์จริงสิทธิบัตร จะถูกเพิกถอนมีผลทำให้ผู้ถูกฟ้องว่าละเมิดสิทธิบัตรนั้นไม่ได้ละเมิดสิทธิบัตรนั้น

เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าสิทธิบัตรการประดิษฐ์ไม่สมบูรณ์ ผลเท่ากับว่าสิทธิ ในสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่เคยได้รับนั้นเสมือนไม่เคยมีมาก่อนเลย หรือเสมือนไม่เคยมีการ ออกสิทธิบัตรการประดิษฐ์ให้ผู้ทรงสิทธิบัตรมาก่อนเลยตั้งแต่เวลาแรกของการได้รับจดทะเบียน⁷⁶

3.2.3.2 ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ ตามกฎหมายการออกแบบผลิตภัณฑ์ พ.ศ. 2502 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2549 (Design Law 1959, as amended in 2006)

สำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่นมีอำนาจตรวจสอบความไม่สมบูรณ์ของการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ภายหลังจากที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้แก่ ผู้ทรงสิทธิตามระบบที่ได้มีการปรับปรุงใหม่

ผู้มีสิทธิยื่นฟ้อง⁷⁷ บุคคลใดๆ ก็ได้สามารถยื่นฟ้องตามระบบตรวจสอบความ ไม่สมบูรณ์ของสำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่น เพื่อให้การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่สมบูรณ์ถูกเพิกถอนไป

⁷⁴ Patent Law 1959, as amended in 2006, Article 123 (3) A request for a trial for patent invalidation may be filed even after the lapse of the patent right.

⁷⁵ Hiroshi Kobayashi. (n.d.). Japanese Patent Litigation. Retrieved February 17, 2011, from <http://www.westlawinternational.com>

⁷⁶ Design Law 1959, as amended in 2006. Article 125.

⁷⁷ Design Law 1959, as amended in 2006. Article 48 (2) Any person may file a request for a trial for invalidation of design registration; provided, however, that where a request for a trial for invalidation of design

เว้นแต่กรณีที่ฟ้องโดยอาศัยเหตุแห่งการเพิกถอน ดังต่อไปนี้ คือ หนึ่ง กรณีอ้างเหตุการณ์ฝ่าฝืน บทบัญญัติของการขอรับการจดทะเบียนร่วมกันในกรณีที่ทำการประดิษฐ์ร่วมกันซึ่งต้องทำภายใน ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด หรือ สอง กรณีผู้ยื่นคำขอรับการจดทะเบียนไม่ได้เป็นผู้ออกแบบ ผลิตภัณฑ์นั้นขึ้น หรือ ไม่เป็นผู้ที่ได้รับโอนสิทธิในการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้น จำกัดเฉพาะ ผู้มีส่วนได้เสียเท่านั้นที่มีสิทธิยื่นฟ้องเพื่อให้เพิกถอนการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้

ระยะเวลาในการยื่นฟ้องสามารถกระทำได้ตลอดเวลาภายในอายุการคุ้มครอง การออกแบบผลิตภัณฑ์นั้น และในบางกรณีก็สามารถยื่นฟ้องภายหลังการที่การออกแบบผลิตภัณฑ์ ได้สิ้นอายุการคุ้มครองไปแล้วก็ได้⁷⁸ เช่นกรณีที่มีการฟ้องคดีละเมิดการออกแบบผลิตภัณฑ์ในเวลา ที่อายุการคุ้มครองการออกแบบผลิตภัณฑ์ใกล้สิ้นสุดลงแล้วมีการสู้คดีจนล่วงเลยอายุการคุ้มครอง การออกแบบผลิตภัณฑ์ไปแล้ว ซึ่งผู้ถูกฟ้องมีทางเดียวคือฟ้องเพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้น เนื่องจากความไม่สมบูรณ์เพราะหากปรากฏว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นไม่สมบูรณ์จริง ดังที่อ้างแล้วศาลจะมีคำสั่งเพิกถอนการจดทะเบียน

เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์ไม่สมบูรณ์ ผลเท่ากับว่าสิทธิ ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เคยได้รับนั้นเสมือนไม่เคยมีมาก่อนเลย หรือเสมือนไม่เคยมีการ จดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ผู้ทรงสิทธิในการออกแบบผลิตภัณฑ์มาก่อนนับตั้งแต่ เวลาแรกของการได้รับจดทะเบียน

3.2.3.3 ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนอนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย อนุสิทธิบัตร พ.ศ. 2502 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2549 (Utility Model Law 1959, as amended in 2006)

กระบวนการเพิกถอนอนุสิทธิบัตรเนื่องจากอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียน อนุสิทธิบัตรไม่เป็นไปตามเงื่อนไขความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรนั้น กฎหมายอนุสิทธิบัตร ให้อำนาจสำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่นในการตรวจสอบความไม่สมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรตามระบบที่ ได้มีการปรับปรุงใหม่

registration is filed on the ground that the design registration falls under item (i) of the preceding paragraph (limited to cases where the design registration is obtained in violation of Article 38 of the Patent Act as applied mutatis mutandis under Article 15 (1) of this Act) or item (iii) of the preceding paragraph, only an interested person may file a request for a trial for invalidation of design registration.

⁷⁸ Design Law 1959, as amended in 2006. Article 48 (3) A request for a trial for invalidation of design registration may be filed even after the lapse of the design right.

ผู้มีสิทธิยื่นฟ้อง⁷⁹ บุคคลใดๆ ก็ได้ สามารถยื่นฟ้องตามระบบตรวจสอบความไม่สมบูรณ์ของสำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่นเพื่อให้อนุสิทธิบัตรที่ออกไปโดยไม่สมบูรณ์ได้ถูกสั่งเพิกถอนไป เว้นแต่กรณีที่ฟ้องโดยอาศัยเหตุแห่งการเพิกถอน ดังต่อไปนี้ คือ หนึ่ง กรณีอ้างเหตุการณ์ฝ่าฝืนบทบัญญัติของการขอรับสิทธิบัตรร่วมกันในกรณีที่ทำการประดิษฐ์ร่วมกันซึ่งต้องทำภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด หรือ สอง กรณีผู้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรการประดิษฐ์ไม่ได้เป็นผู้ประดิษฐ์สิ่งประดิษฐ์นั้นขึ้น หรือ ไม่เป็นผู้ที่ได้รับโอนสิทธิในอนุสิทธิบัตรการประดิษฐ์นั้น จำกัดเฉพาะผู้มีส่วนได้เสียเท่านั้นที่มีสิทธิยื่นฟ้องเพื่อให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรการประดิษฐ์นั้น

ระยะเวลาในการยื่นฟ้อง⁸⁰ สามารถทำได้ตลอดเวลาในอายุการคุ้มครองของอนุสิทธิบัตร และในบางกรณีสามารถยื่นฟ้องภายหลังการที่อนุสิทธิบัตรได้สิ้นอายุการคุ้มครองไปแล้วก็ได้⁸¹ เช่นกรณีที่มีการฟ้องคดีละเมิดอนุสิทธิบัตรในเวลาที่ยุติการคุ้มครองอนุสิทธิบัตรใกล้สิ้นสุดลงแล้วมีการสู้คดีจนล่วงเลยอายุการคุ้มครองอนุสิทธิบัตรไปแล้ว ซึ่งผู้ถูกฟ้องมีทางเดียวคือฟ้องเพิกถอนอนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์เพราะหากปรากฏว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์จริงดังที่อ้างแล้วศาลจะมีคำสั่งเพิกถอนการจดทะเบียน

เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าอนุสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์ ผลเท่ากับว่าสิทธิในอนุสิทธิบัตรที่เคยได้รับนั้นเสมือนไม่เคยมีมาก่อนเลย หรือเสมือนไม่เคยมีการออกอนุสิทธิบัตรให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมาก่อนนับตั้งแต่เวลาแรกที่รับจดทะเบียน

⁷⁹ Utility Model Law 1959, as amended in 2006. Article 37 (2) Any person may file a request for a trial for invalidation of utility model registration; provided, however, that where a request for a trial for invalidation of utility model registration is filed on the grounds that the utility model registration falls under item (ii) of the preceding paragraph (limited to cases where the utility model registration is obtained in violation of Article 38 of the Patent Act as applied mutatis mutandis pursuant to Article 11 (1)) or item (v) of the preceding paragraph, only an interested person may file a request for a trial for invalidation of utility model registration.

⁸⁰ Utility Model Law 1959, as amended in 2006. Article 38 (3) A request for a trial for invalidation of utility model registration may be filed even after the lapse of the utility model right.

⁸¹ Global IP Group. (n.d.). Japanese Utility Law. Retrieved November 20, 2009, from www.giplaw.com/articles03.html

3.2.4 กฎหมายของประเทศออสเตรเลีย

3.2.4.1 ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ ตามกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ พ.ศ. 2533 (Patent Act 1990)

ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ประเทศออสเตรเลียนั้นสิทธิบัตรการประดิษฐ์อาจถูกเพิกถอนทั้งหมดหรือบางส่วนโดยคำสั่งศาลหรือโดยคณะกรรมการสิทธิบัตร

กรณีถูกเพิกถอนโดยศาลนั้นผู้มีสิทธิกล่าวอ้าง คือบุคคลใดๆ หรือรัฐมนตรี⁸² หรือผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำละเมิดสิทธิบัตรการประดิษฐ์นั้น กล่าวคือกรณีที่มีการฟ้องแย้งซึ่งกระทำโดยผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำละเมิดสิทธิบัตรการประดิษฐ์⁸³ โดยระยะเวลาในการยื่นฟ้องต่อศาลสามารถกระทำได้ตลอดเวลานับแต่สิทธิบัตรการประดิษฐ์ได้รับการจดทะเบียน⁸⁴

กรณีถูกเพิกถอนโดยคณะกรรมการสิทธิบัตรการประดิษฐ์ เนื่องจากกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ให้อำนาจแก่คณะกรรมการสิทธิบัตรในการตรวจสอบความสมบูรณ์ของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ภายหลังจากที่ได้จดทะเบียนไปแล้วและคณะกรรมการสิทธิบัตรจะต้องตรวจสอบหากได้รับการร้องจากผู้ทรงสิทธิบัตรหรือจากการร้องขอของบุคคลใดๆ⁸⁵ ซึ่งสามารถกระทำได้ตลอดระยะเวลา นับแต่วันที่ได้รับจดทะเบียนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ แต่กระบวนการตรวจสอบโดยคณะกรรมการสิทธิบัตรนี้ต้องระงับลงหากสิทธิบัตรการประดิษฐ์นั้นกำลังอยู่ในกระบวนการพิจารณาของศาล ซึ่งหากได้ตรวจสอบแล้วพบว่าไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์การขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์แล้วคณะกรรมการสิทธิบัตรการประดิษฐ์จะต้องสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์นั้น⁸⁶

หลักเกณฑ์เหตุแห่งการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ (ตามมาตรา 138) ได้แก่ ผู้ทรงไม่มีคุณสมบัติในอันจะเป็นผู้ขอรับสิทธิบัตรได้ การประดิษฐ์นั้นไม่อาจขอรับสิทธิบัตรได้

⁸² Patent Act1990, Section 138.

⁸³ Patent Act1990, Section 128.

⁸⁴ Australia Government IP Australia. (n.d.). Streamlining the patent process. Retrieved February 20, 2011, from http://www.ipaustralia.gov.au/pdfs/news/consultation_streamlining_patent_process.pdf

⁸⁵ Design Act2003, Section 97 (2).

⁸⁶ Design Act2003, Section 101F.

ผู้ทรงสิทธิบัตรฝ่าฝืนเงื่อนไขของสิทธิบัตร สิทธิบัตรได้รับการจดทะเบียนโดยการฉ้อฉล หรือโดยผิดกฎหมาย⁸⁷

3.2.4.2 ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ ตามกฎหมายการออกแบบผลิตภัณฑ์ พ.ศ. 2546 (Design Act 2003)

การออกแบบผลิตภัณฑ์อาจจะถูกตรวจสอบภายหลังจากการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้แก่ผู้ทรงสิทธิแล้ว โดยผู้ตรวจสอบ ซึ่งผู้มีสิทธิในอันจะยกขึ้นให้มีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ ก็คือ บุคคลใดๆ หรือโดยที่ผู้ตรวจสอบเห็นเอง โดยผู้ตรวจสอบจะต้องตรวจสอบว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์แห่งการเพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ด้วย⁸⁸ เช่น บุคคลหรือคณะบุคคลที่เคยได้รับการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ในครั้งแรกนั้น เป็นผู้ที่ไม่มีความสัมพันธ์อันควร ได้รับการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ในครั้งแรก หรือขณะที่ขอรับการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ในครั้งแรกนั้น ได้มีบุคคลอื่นนอกเหนือจากผู้ที่ได้รับการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์เดิมนั้นเป็นผู้ที่มีสิทธิอันควรได้รับการจดทะเบียนในเวลา นั้นด้วย เป็นต้น

ผู้ตรวจสอบจะต้องตรวจสอบความสมบูรณ์ของการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นหากได้รับการร้องขอจากบุคคลใดๆ หรือโดยศาลสั่งให้ตรวจสอบ โดยระยะเวลาในการร้องขอให้ตรวจสอบสามารถทำได้ตลอดเวลา นับแต่การออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นได้รับการจดทะเบียน⁸⁹ หรือกรณีที่ผู้ตรวจสอบเห็นได้เองผู้ตรวจสอบสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา นับแต่การออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นได้รับการจดทะเบียนเช่นกัน⁹⁰ แต่ถ้าหากมีกระบวนการตรวจสอบการออกแบบผลิตภัณฑ์อยู่ในศาลแล้ว ผู้ตรวจสอบจะทำการตรวจสอบได้ต่อเมื่อศาลสั่งให้ผู้ตรวจสอบทำการตรวจสอบเท่านั้น

สำหรับการตรวจสอบที่สามารถร้องขอให้ตรวจสอบได้ตลอดเวลา นับแต่การออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นได้รับการจดทะเบียนนั้น จะไม่รวมถึงกรณีที่การจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นได้สิ้นสุดลงแล้วตามมาตรา 48 (1) (ซึ่งก็คือ ถ้าหากได้มีการร้องขอให้

⁸⁷ Cambia staff. (2005). Patent Opposition & Revocation. Retrieved February 20, 2011, from <http://www.patentlens.net>

⁸⁸ Design Act2003, Section 62.

⁸⁹ Design Act2003, Section 63 (1) The Registrar must examine a design that has at any time been a registered design if any person requests, or a court orders, that the Registrar examine the design.

⁹⁰ Design Act2003, Section 63 (2) The Registrar may, on the Registrar's initiative and at any time, examine a design that has at any time been a registered design.

การตรวจสอบความไม่สมบูรณ์ของการออกแบบผลิตภัณฑ์ก่อนแล้วและการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นมีความไม่สมบูรณ์เข้าหลักเกณฑ์เหตุแห่งการเพิกถอนการจดทะเบียนตามที่กฎหมายสิทธิบัตร มาตรา 67 (1) (a) หรือมาตรา 68 (1) (a) กำหนด หรือกรณีที่ได้รับจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ไม่ชำระค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบภายในเวลาที่กำหนด) และไม่รวมถึงกรณีที่มีการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นได้ถูกเพิกถอนไปแล้วเนื่องจากพบความไม่สมบูรณ์ตามเหตุแห่งการเพิกถอนการจดทะเบียนดังที่กฎหมายการออกแบบผลิตภัณฑ์ มาตรา 52 มาตรา 53 และมาตรา 54 กำหนดไว้⁹¹

เนื่องจากกระยะการให้ความคุ้มครองการออกแบบผลิตภัณฑ์ของประเทศออสเตรเลีย⁹² จะกำหนดให้อายุการคุ้มครองทั้งหมด 10 ปี โดยจะกำหนดให้การคุ้มครองสองระยะคือ ระยะแรกมีกำหนดเวลา 5 ปี และหากต้องการจะได้รับความคุ้มครองในอีก 5 ปีหลังต่อมา การออกแบบผลิตภัณฑ์ของผู้ทรงสิทธินั้นจะต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบความสมบูรณ์ว่ามีคุณสมบัติเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของการได้รับการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อีกหรือไม่ หากตรวจสอบแล้วพบว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่จะขอต่ออายุในอีกห้าปีหลังนั้นไม่สมบูรณ์แล้ว การออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นก็จะถูกเพิกถอนการจดทะเบียนไป⁹³

3.2.4.3 ระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรนวัตกรรมเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ พ.ศ. 2533 (Patent Act 1990)

ประเทศออสเตรเลียได้ยกเลิกระบบอนุสิทธิบัตรการประดิษฐ์เมื่อ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 และได้นำระบบสิทธิบัตรนวัตกรรม (Innovation Patent) มาใช้แทน โดยในกระบวนการในการเพิกถอนสิทธิบัตรนวัตกรรมเนื่องจากความไม่สมบูรณ์นี้กำหนดให้ คู่กรณีฝ่ายที่สามอาจจะโต้แย้งในประเด็นเรื่องความสมบูรณ์ของสิทธิบัตรนวัตกรรมได้ภายหลังที่ สิทธิบัตรนวัตกรรมนั้นได้รับการจดทะเบียนให้แก่ผู้ทรงสิทธิไปแล้ว เพราะฉะนั้นระบบของ สิทธิบัตรนวัตกรรมนี้กำหนดไว้สำหรับคู่กรณีฝ่ายที่สามสามารถร้องขอต่อคณะกรรมการสิทธิบัตร เพื่อให้คณะกรรมการสิทธิบัตรตรวจสอบความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรนวัตกรรมนั้น หากพบว่า สิทธิบัตรนวัตกรรมนั้นมีการรับจดทะเบียนให้โดยไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของการขอรับ สิทธิบัตรนวัตกรรมแล้วคณะกรรมการสิทธิบัตรมีอำนาจสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรนวัตกรรมนั้นได้

⁹¹ Design Act, Section 63 (5).

⁹² Patent and Trade Mark Attorneys Australia and New Zealand. (n.d.). Registration. Retrieved February 20, 2011, from http://www.i-p.com.au/html/design_protection.html

⁹³ Allens Arthur Robinson. (n.d.). FAQs: 8. How long does it take the design to be registered? Retrieved February 20, 2011, from <http://www.aar.com.au/patentattorneys/des/faq.htm#no11>

หรืออาจจะฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาตรวจสอบความไม่สมบูรณ์และมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรนวัตกรรมนั้นเสียก็ได้อีกทางหนึ่ง หรืออาจจะมีการร้องขอต่อทั้งคณะกรรมการสิทธิบัตรและต่อศาลทั้งสองทางก็ได้ แต่หากว่าได้มีการดำเนินการพิจารณาตรวจสอบความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรนวัตกรรมอยู่ในชั้นศาลในขณะที่มีการยื่นคำร้องขอเพิกถอนต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรแล้ว คณะกรรมการสิทธิบัตรยังไม่อาจดำเนินการตรวจสอบได้ต้องให้กระบวนการในชั้นศาลเสร็จสิ้นก่อน⁹⁴

ตั้งแต่มีระบบสิทธิบัตรนวัตกรรมขึ้น สิทธิบัตรนวัตกรรมมักจะถูกโต้แย้งไปยังศาลเป็นส่วนใหญ่ โดยประเด็นการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรนวัตกรรมจะถูกยกขึ้นโต้แย้งในศาลเมื่อมีการฟ้องผู้ถูกกล่าวหาในคดีละเมิดสิทธิบัตรนวัตกรรม และผู้ถูกกล่าวหาจะฟ้องแย้งเพื่อให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรนวัตกรรมโดยอ้างว่าสิทธิบัตรนวัตกรรมได้ออกโดยไม่สมบูรณ์ ซึ่งหากพิสูจน์ได้ตามที่ผู้ถูกกล่าวอ้างยกขึ้น ศาลจะสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรนวัตกรรมขึ้นเสีย⁹⁵

โดยระยะเวลาในการร้องขอให้มีการตรวจสอบความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรนวัตกรรมนี้สามารถทำได้ตลอดระยะเวลาภายในอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรนวัตกรรม 8 ปี⁹⁶

⁹⁴ Australia Government IP Australia. (2006). **Review of the Innovation Patent Final report.** p.28.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Australia Government IP Australia. (n.d.). Introduction of the Innovation Patent. Retrieved

3.3 เปรียบเทียบระหว่างระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์หรืออนุสิทธิบัตรในกฎหมายสิทธิบัตรไทย กับระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรในกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น

ตารางที่ 3.1 เปรียบเทียบระหว่างระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์หรืออนุสิทธิบัตรในกฎหมายสิทธิบัตรไทย กับระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรในกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น

ระยะเวลา ฟ้องเพิกถอน ประเทศ	สิทธิบัตรการประดิษฐ์	สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์/การออกแบบผลิตภัณฑ์	อนุสิทธิบัตร/สิทธิบัตรนวัตกรรม
ไทย	กฎหมายสิทธิบัตรไม่ได้กำหนดระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ไว้โดยตรงจึงต้องนำเรื่องระยะเวลาและอายุความทางแพ่งมาปรับใช้ โดยอนุโลมโดยอาศัย มาตรา 4 แห่ง ป.พ.พ.	กฎหมายสิทธิบัตรไม่ได้กำหนดระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ไว้โดยตรงจึงต้องนำเรื่องระยะเวลาและอายุความทางแพ่งมาปรับใช้ โดยอนุโลมโดยอาศัย มาตรา 4 แห่ง ป.พ.พ.	กฎหมายสิทธิบัตรไม่ได้กำหนดระยะเวลาฟ้องเพิกถอนอนุสิทธิบัตรไว้โดยตรงจึงต้องนำเรื่องระยะเวลาและอายุความทางแพ่งมาปรับใช้โดยอนุโลมโดยอาศัย มาตรา 4 แห่ง ป.พ.พ.
สหราชอาณาจักร	สิทธิบัตรที่ได้ออกโดยคณะกรรมการสิทธิบัตรสามารถฟ้องเพิกถอนได้ตลอดระยะเวลาที่สิทธิบัตรการประดิษฐ์ยังอยู่ในอายุการคุ้มครอง ตามมาตรา 72 (1) แห่งกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์	สามารถยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนได้ตลอดเวลา นับแต่ที่ได้รับจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์แล้ว ⁹⁷	ไม่มีการให้ความคุ้มครองอนุสิทธิบัตร

⁹⁷ Design act (UK) 1949, as amended in 2006, Section 11ZB (6).

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ระยะเวลา ฟ้อง เพิกถอน ประเทศ	สิทธิบัตรการประดิษฐ์	สิทธิบัตรการออกแบบ ผลิตภัณฑ์/การออกแบบ ผลิตภัณฑ์	อนุสิทธิบัตร/สิทธิบัตร นวัตกรรม
นิวซีแลนด์	สามารถยื่นคำร้องขอเพิกถอนได้ 2 วิธี คือ 1) การเพิกถอนโดยคณะกรรมการ สิทธิบัตร ระยะเวลาในการใช้สิทธิ ยื่นคำร้องต้องกระทำภายใน 12 เดือน นับแต่วันจดทะเบียน สิทธิบัตร 2) แม้อกฎหมายไม่ได้กำหนด ระยะเวลาไว้ชัดเจนแต่ทางปฏิบัติ สามารถฟ้องเพิกถอนได้ตลอดอายุ การคุ้มครอง ⁹⁸	กำหนดให้อ่านจกแก่ คณะกรรมการการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ในการออกคำสั่ง เพิกถอนหรือยกเลิกการ จดทะเบียนการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ โดยระยะเวลาในการ ยื่นคำร้อง กระทำได้ทุกๆ เวลา นับแต่ที่ได้มีการจดทะเบียนการ ออกแบบผลิตภัณฑ์ ⁹⁹ เป็นต้นไป จนกว่าจะสิ้นอายุการคุ้มครอง	ไม่มีการให้ความ คุ้มครองอนุสิทธิบัตร

⁹⁸ ขณะนี้นิวซีแลนด์ได้มีการร่างกฎหมายสิทธิบัตรใหม่โดยปรับปรุงจากกฎหมายสิทธิบัตรฉบับเดิมให้มีความชัดเจนและทันสมัยมากยิ่งขึ้นโดยมีการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญในส่วนของระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรซึ่งจากเดิมต้องกระทำภายในระยะเวลาจำกัด คือ ภายใน 12 เดือน นับแต่วันจดทะเบียนสิทธิบัตร แต่ในร่างฉบับใหม่ได้ยกเลิกการจำกัดระยะเวลานั้นและให้เปลี่ยนเป็นว่าสามารถฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ได้ตลอดอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรนั้น ส่วนการฟ้องเพิกถอนต่อศาลสูงหลักการของระยะเวลาฟ้องยังเหมือนเดิมเพียงแต่ได้ระบุระยะเวลาอย่างชัดเจนลงในตัวบทกฎหมายฉบับใหม่อย่างชัดเจนไปเลยว่ระยะเวลาขึ้นฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรสามารถกระทำได้ตลอดอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร

⁹⁹ Design Act 1953, Section 15.

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ระยะเวลา ฟ้อง เพิกถอน ประเทศ	สิทธิบัตรการประดิษฐ์	สิทธิบัตรการออกแบบ ผลิตภัณฑ์/การออกแบบ ผลิตภัณฑ์	อนุสิทธิบัตร/สิทธิบัตร นวัตกรรม
ญี่ปุ่น	สามารถฟ้องเพิกถอนต่อศาลได้ตลอดอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรประดิษฐ์และอาจฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรภายหลังที่สิ้นอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรได้ในกรณีที่ผู้ฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ได้ยกข้อต่อสู้โดยการฟ้องแย้งผู้ที่ฟ้องตนละเมิดสิทธิบัตรในช่วงที่อายุการคุ้มครองสิทธิบัตรใกล้สิ้นสุดลงแต่คดียังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาของศาล ¹⁰⁰	สามารถฟ้องเพิกถอนได้ตลอดอายุการคุ้มครองการออกแบบผลิตภัณฑ์และอาจฟ้องเพิกถอนภายหลังที่สิ้นอายุการคุ้มครองการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ ในกรณีที่ผู้ฟ้องเพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่สมบูรณ์ได้ยกข้อต่อสู้โดยการฟ้องแย้งผู้ที่ฟ้องตนละเมิด การออกแบบผลิตภัณฑ์ในช่วงที่อายุการคุ้มครองการออกแบบผลิตภัณฑ์ใกล้สิ้นสุดลงแต่คดียังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาของศาล ¹⁰¹	สามารถกระทำได้ตลอดอายุการคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและอาจฟ้องเพิกถอนภายหลังที่สิ้นอายุการคุ้มครองอนุสิทธิบัตรได้ในกรณีที่ผู้ฟ้องเพิกถอนอนุสิทธิบัตรอันเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ได้ยกข้อต่อสู้โดยการฟ้องแย้งผู้ที่ฟ้องตนละเมิดอนุสิทธิบัตรในช่วงที่อายุการคุ้มครองอนุสิทธิบัตรใกล้สิ้นสุดลงแต่คดียังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาของศาล ¹⁰²
ออสเตรเลีย	สิทธิบัตรการประดิษฐ์อาจถูกเพิกถอนทั้งหมดหรือบางส่วนโดยระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนนั้นสามารถทำได้ทุกเวลา ภายหลังจากที่ได้มีการจดทะเบียนสิทธิบัตรให้แก่ผู้ทรงสิทธิแล้ว	สามารถร้องขอให้เพิกถอนได้ตลอดเวลา นับแต่การออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นได้รับการจดทะเบียน ¹⁰³	สามารถร้องขอให้มีการตรวจสอบความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรนวัตกรรมได้ทุกๆ เวลาตลอดที่สิทธิบัตรนวัตกรรมยังอยู่ในอายุการคุ้มครอง

ที่มา: กรมทรัพย์สินทางปัญญา

¹⁰⁰ Patent Law 1959, as amended in 2006, Article 123.

¹⁰¹ Design Law 1959, as amended in 2006, Article 48 (3).

¹⁰² Utility Model Law 1959, as amended in 2006, Article 38 (3).

¹⁰³ เนื่องจากการให้ความคุ้มครองการออกแบบผลิตภัณฑ์จะกำหนดให้ความคุ้มครองเป็นสองระยะคือระยะแรกมีกำหนดเวลา 5 ปี ซึ่งตลอดกำหนดการให้ความคุ้มครองระยะแรกนี้ผู้มีส่วนได้เสียอาจร้องขอ หรือศาลสามารถสั่งให้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ตลอดเวลา และหากต้องการได้รับความคุ้มครองใน 5 ปี หลังต้องผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อน ซึ่งหากพบว่าไม่สมบูรณ์ก็จะถูกเพิกถอนการจดทะเบียนไป

3.4 เปรียบเทียบระหว่างระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ กับระยะเวลาการขอเพิกถอนเครื่องหมายการค้าอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์

เนื่องจากพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ไม่มีบทบัญญัติในเรื่องระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์หรืออนุสิทธิบัตรไว้โดยตรง จึงต้องนำบทบัญญัติในเรื่องระยะเวลาและอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้บังคับแก่คดีเพื่ออุดช่องว่างของกฎหมาย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการนำบทบัญญัติเรื่องระยะเวลาและอายุความมาใช้บังคับแก่คดีฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ ยังก่อให้เกิดปัญหาในการตีความและความชัดเจนในการนำกฎหมายมาปรับแก้คดี อีกทั้งไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายสิทธิบัตร ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการเปรียบเทียบระหว่างระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรกับระยะเวลาการร้องขอเพิกถอนเครื่องหมายการค้าอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายเครื่องหมายการค้า ซึ่งทั้งสองกฎหมายนี้ต่างก็เป็นกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาด้วยกัน ซึ่งการเปรียบเทียบนี้เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายสิทธิบัตรของไทยต่อไป

3.4.1 ความสำคัญของการเปรียบเทียบระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ กับระยะเวลาการขอเพิกถอนเครื่องหมายการค้าอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์

เนื่องจากเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาเช่นเดียวกับสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร อีกทั้งเครื่องหมายการค้า สิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรยังเป็นสิ่งสำคัญในทางเศรษฐกิจการค้าเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งแม้ว่าจะเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างแต่กฎหมายประเทศต่างๆ ต่างได้ให้ความสำคัญกับการให้ความคุ้มครองโดยการจดทะเบียนสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้าต่างๆ ให้แก่ผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามเงื่อนไขในการขอรับการจดทะเบียน แต่ในส่วนของเครื่องหมายการค้านั้นกฎหมายไม่ได้บังคับเด็ดขาดว่าต้องจดทะเบียนเท่านั้นจึงจะได้รับความคุ้มครอง เพราะเครื่องหมายการค้าแม้จะไม่ได้มีการจดทะเบียนก็ถือว่าเป็นเครื่องหมายการค้าได้แต่ขอบเขตของความคุ้มครองจะไม่กว้างขวางเทียบเท่ากับเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียน

อีกทั้งกฎหมายมีการกำหนดอายุการคุ้มครองไว้เช่นเดียวกัน แต่รายละเอียดจะต่างกัน ไปบ้างเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของความเป็นสิทธิบัตรและความเป็นเครื่องหมายการค้า แต่สิทธิบัตรไม่อาจต่ออายุการคุ้มครองได้หากอายุการคุ้มครองตามที่กฎหมายกำหนดได้ครบแล้ว แต่สำหรับเครื่องหมายการค้านั้นสามารถยื่นคำขอต่ออายุเครื่องหมายการค้าได้อีก

มีหลักเกณฑ์การรับจดทะเบียนเช่นเดียวกัน หากไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ก็ได้มี บทบัญญัติในส่วนของการขอเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ อนุสิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้าได้ในภายหลังหากปรากฏเหตุใดๆ ตามที่กฎหมาย กำหนดให้สามารถร้องขอเพิกถอนได้

ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวเฉพาะเหตุแห่งการร้องขอเพิกถอนการจด ทะเบียน เพราะขาดองค์ประกอบในการรับจดทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น

3.4.2 ระยะเวลาเพิกถอนเครื่องหมายการค้าตามหลักกฎหมายไทย และตามหลักกฎหมาย ต่างประเทศ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องระยะเวลาในการร้องขอเพิกถอนเครื่องหมายการค้า อันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงได้กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับระยะเวลาในการร้องขอ เพิกถอนเครื่องหมายการค้าของไทย และระยะเวลาในการร้องขอเพิกถอนเครื่องหมายการค้าของ ต่างประเทศไว้ โดยมีสาระสำคัญโดยสรุป ดังจะได้อีกต่อไป

3.4.2.1 ระยะเวลาเพิกถอนเครื่องหมายการค้าตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543

พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ เครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ได้บัญญัติเรื่องการเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมาย การค้าไว้ โดยได้แบ่งเป็นประเภทการเพิกถอนโดยผู้มีอำนาจในการเพิกถอน ได้แก่ นายทะเบียน คณะกรรมการเครื่องหมายการค้า หรือโดยศาล ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ขอยกเหตุแห่งการเพิกถอน เครื่องหมายการค้าเฉพาะเหตุที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกับกรเพิกถอนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร ได้เท่านั้น ดังจะกล่าวดังต่อไปนี้¹⁰⁴

กรณีที่ 1 กรณีการเพิกถอนเพราะขัดต่อกฎหมาย (มาตรา 61) เป็นกรณีที่ร้องขอ ต่อคณะกรรมการเครื่องหมายการค้าให้สั่งเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า หากแสดงได้ว่า เครื่องหมายการค้าในขณะที่ยื่นจดทะเบียนมีลักษณะ คือ

หนึ่ง มิได้เป็นเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะบ่งเฉพาะตามมาตรา 7

¹⁰⁴ สุพิศ ปรานิตพลกรัง. (2547). *คดีเครื่องหมายการค้า*. หน้า 96-100.

สอง เป็นเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 8

สาม เป็นเครื่องหมายการค้าที่เหมือนกับเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว สำหรับสินค้าจำพวกเดียวกันหรือต่างจำพวกกันที่มีลักษณะอย่างเดียวกัน หรือสี่ เป็นเครื่องหมายการค้าที่คล้ายกับเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว จนอาจทำให้สาธารณชนสับสน หลงผิด ในความเป็นเจ้าของสินค้าหรือแหล่งกำเนิดของสินค้าสำหรับจำพวกเดียวกันหรือต่างจำพวกกัน ที่มีลักษณะอย่างเดียวกัน

จากบทบัญญัติมาตราดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการเพิกถอนในมาตรานี้เป็นเรื่องของเครื่องหมายการค้าที่ไม่มีลักษณะถูกต้องตามที่กฎหมายต้องการ และข้อเท็จจริงดังกล่าวมาปรากฏภายหลังจากมีการจดทะเบียนไปแล้ว หากเข้ากรณีดังกล่าว ผู้มีส่วนได้เสียที่ดี นายทะเบียนที่ดี อาจร้องขอต่อคณะกรรมการให้เพิกถอนได้

กรณีที่ 2 กรณีบุคคลทั่วไปร้องขอต่อคณะกรรมการให้สั่งเพิกถอนเพราะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือรัฐประศาสนโยบาย (มาตรา 62)

เหตุในการขอให้เพิกถอนกรณีนี้จะเห็นได้ว่า เป็นเหตุที่มีลักษณะกว้าง แต่มีผลกระทบต่อส่วนรวม และเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นกฎหมายจึงบัญญัติให้บุคคลใดก็ได้สามารถที่จะร้องขอต่อคณะกรรมการให้สั่งเพิกถอนการขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้โดยไม่ต้องถึงขนาดที่ว่าบุคคลนั้นจะต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสีย

ระยะเวลาในการยื่นคำร้องขอให้คณะกรรมการเครื่องหมายการค้าเพิกถอนตามกรณีที่หนึ่งและกรณีที่สองนี้ กฎหมายไม่ได้กำหนดจำกัดเวลาร้องขอแต่ได้มีความเห็นของนักกฎหมายบางท่านเห็นว่า สามารถร้องขอได้ตลอดเวลาที่เครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนนั้นยังคงอยู่¹⁰⁵ แต่ยังไม่มีการพิพากษาศาลฎีกาวางบรรทัดฐานไว้ สำหรับกระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินการหลังจากมีการร้องขอต่อคณะกรรมการแล้ว เมื่อคณะกรรมการได้รับคำร้องให้คณะกรรมการมีหนังสือแจ้งให้เจ้าของเครื่องหมายการค้าและผู้ได้รับอนุญาต ถ้ามี ทราบเพื่อยืนยันคำชี้แจงของตน คำชี้แจงดังกล่าวให้ยื่นต่อคณะกรรมการภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากคณะกรรมการ หลังจากนั้นจึงจะพิจารณามีคำสั่งไม่ว่าจะมีคำสั่งเพิกถอนหรือไม่เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าตามเหตุแห่งการเพิกถอนตามมาตรา 61 หรือ มาตรา 62 ให้มีหนังสือแจ้งคำสั่งดังกล่าวพร้อมด้วยเหตุผลให้ผู้ร้องขอให้เพิกถอน เจ้าของเครื่องหมายการค้าและผู้ได้รับอนุญาตมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการนั้นต่อศาลภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งของคณะกรรมการ ถ้าไม่อุทธรณ์ภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่า คำสั่งของคณะกรรมการเป็นที่สุด (ตามมาตรา 65)

¹⁰⁵ วัส ดิงสมิตร. (2550). รวมคำบรรยายภาคหนึ่ง สมัยที่ 60 เล่มที่ 14. หน้า 19-20.

กรณีที่ 3 กรณีเพิกถอนเพราะมิได้ตั้งใจจะใช้เป็นเครื่องหมายการค้า (มาตรา 63) เป็นกรณีที่พิสูจน์ได้ว่าในขณะที่ของจดทะเบียนนั้น เจ้าของเครื่องหมายการค้ามิได้ตั้งใจโดยสุจริตที่จะใช้เครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้ และตามความจริงก็ไม่เคยมีการใช้เครื่องหมายการค้าโดยสุจริตสำหรับสินค้านั้นดังกล่าวเลย หรือในระหว่าง 3 ปี ก่อนที่จะมีคำร้องขอให้เพิกถอนมิได้มีการใช้เครื่องหมายการค้าโดยสุจริตสำหรับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้ ทั้งนี้เว้นแต่เจ้าของเครื่องหมายการค้าจะพิสูจน์ได้ว่า การที่ได้ใช้เครื่องหมายการค้ามีสาเหตุมาจากพฤติการณ์พิเศษในทางการค้าและมีได้มีสาเหตุจากความตั้งใจที่จะไม่ใช้หรือจะทิ้งเครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้

ระยะเวลาในการร้องขอต่อคณะกรรมการเครื่องหมายการค้าเพื่อให้เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเมื่อมีเหตุตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นกรณีนี้ สามารถร้องขอให้เพิกถอนได้ตลอดระยะเวลาที่เครื่องหมายการค้านั้นยังคงอยู่ในอายุการคุ้มครองตามกฎหมายเครื่องหมายการค้า สำหรับกระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินการหลังจากมีการร้องขอต่อคณะกรรมการแล้ว เมื่อคณะกรรมการได้รับคำร้องให้คณะกรรมการมีหนังสือแจ้งให้เจ้าของเครื่องหมายการค้าและผู้ได้รับอนุญาต ถ้ามี ทราบเพื่อยืนยันคำชี้แจงของตน คำชี้แจงดังกล่าวให้ยื่นต่อคณะกรรมการภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากคณะกรรมการ หลังจากนั้นจึงจะพิจารณามีคำสั่งไม่ว่าจะมีคำสั่งเพิกถอนหรือไม่เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าตามเหตุแห่งการเพิกถอนตามมาตรา 61 หรือมาตรา 62 ให้มีหนังสือแจ้งคำสั่งดังกล่าวพร้อมด้วยเหตุผลให้ผู้ร้องขอให้เพิกถอน เจ้าของเครื่องหมายการค้า และผู้ได้รับอนุญาตมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการนั้นต่อศาลภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งของคณะกรรมการ ถ้าไม่อุทธรณ์ภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่า คำสั่งของคณะกรรมการเป็นที่สุด (ตามมาตรา 65)

กรณีที่ 4 กรณีผู้มีส่วนได้เสียหรือนายทะเบียนร้องขอต่อศาลให้สั่งเพิกถอนเพราะเหตุสูญเสียความหมายของการเป็นเครื่องหมายการค้า (มาตรา 66)

หากมีการแสดงได้ว่าในขณะที่ร้องขอนั้นเครื่องหมายการค้าจะกลายเป็นสิ่งที่ใช้กันสามัญในการค้าขายสำหรับสินค้าบางอย่างหรือบางจำพวกจนกระทั่งในวงการค้าหรือในสายตาของสาธารณชนเครื่องหมายการค้าได้สูญเสียความหมายของการเป็นเครื่องหมายการค้าไปแล้ว

ระยะเวลาในการร้องขอต่อศาลเพื่อให้สั่งเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเมื่อมีเหตุตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นกรณีนี้ สามารถร้องขอให้เพิกถอนได้ตลอดระยะเวลาที่เครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนนั้นยังคงอยู่ในอายุการคุ้มครองตามกฎหมายเครื่องหมายการค้า ถ้าปรากฏเหตุว่ามีการสูญเสียความหมายของการเป็นเครื่องหมายการค้าไปแล้ว

กรณีที่ 5 กรณีผู้มีส่วนได้เสียร้องขอต่อศาลให้สั่งเพิกถอนเพราะตนมีสิทธิดีกว่า (มาตรา 67)

ภายในห้าปีนับแต่วันที่นายทะเบียนมีคำสั่งให้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าใด ตามมาตรา 40 ผู้มีส่วนได้เสียอาจร้องขอต่อศาลให้ให้สั่งเพิกถอนเครื่องหมายการค้านั้นได้ หากแสดงได้ว่าตนมีสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ตนอ้างว่าผู้ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่กำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่นายทะเบียนมีคำสั่งให้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้า

ระยะเวลาในการร้องขอต่อศาลเพื่อให้สั่งเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเมื่อมีเหตุตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นกรณีนี้ ได้กำหนดระยะเวลาให้ใช้สิทธิร้องขอเพิกถอนไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น ต้องร้องขอต่อศาลภายใน 5 ปี นับแต่วันที่นายทะเบียนมีคำสั่งให้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเท่านั้น ส่วนในกรณีที่เคยจดทะเบียนไว้แล้วต่อมาขาดอายุทะเบียน แต่ได้ดำเนินการจดทะเบียนใหม่ การขอให้เพิกถอนหลังจากการจดทะเบียนใหม่ก็ต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่นายทะเบียนมีคำสั่งให้จดทะเบียนใหม่¹⁰⁶

ระยะเวลาในการร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในกรณีอ้างว่าตนมีสิทธิดีกว่านี้ ผู้วิจัยเห็นว่าไม่อาจนำมาเปรียบเทียบกับระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ได้เนื่องจากกฎหมายเครื่องหมายการค้าของไทยได้บัญญัติระยะเวลาไว้เป็นการเฉพาะแล้ว แต่ในกฎหมายเครื่องหมายการค้าของต่างประเทศ อาทิ สหราชอาณาจักร ประเทศญี่ปุ่นแล้ว ระยะเวลา 5 ปี ในการร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ากรณีนี้มีผลเฉพาะกรณีที่ผู้ได้รับการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าสุจริตเท่านั้น หากไม่สุจริตแล้วสามารถร้องขอให้เพิกถอนทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่ตนได้ตลอดเวลาที่เครื่องหมายการค้าที่ตนยังอยู่ในอายุการคุ้มครองตามกฎหมายของต่างประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายเครื่องหมายการค้าของไทยแล้วเห็นได้ว่ากฎหมายเครื่องหมายการค้าของไทยยังไม่มีคำพิพากษาฎีกาวางหลักว่าหากไม่สุจริตเพิกถอนได้แม้เกิน 5 ปี ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการนำกฎหมายเครื่องหมายการค้าของต่างประเทศกรณีไม่สุจริตมาเปรียบเทียบกับสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรนั้น อาจไม่ตรงกันมากนัก เพราะกรณีเครื่องหมายการค้าส่วนใหญ่เป็นกรณีที่ตนที่มีเจ้าของเครื่องหมายการค้าได้เอาเครื่องหมายการค้าของคนอื่นมาจดทะเบียน แต่เรื่องของสิทธิบัตรและ

¹⁰⁶ สุพิศ ปรานีตพลกรัง. เล่มเดิม. หน้า 100.

อนุสิทธิบัตรส่วนใหญ่จะเป็นกรณีสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์เพราะไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของการจดทะเบียน อย่างไรก็ตามอาจมีบ้างเป็นส่วนน้อยที่ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรได้ขโมยการประดิษฐ์ของผู้อื่นมาขึ้นของจดทะเบียนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร

3.4.2.2 ระยะเวลาการเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าของประเทศสหราชอาณาจักร¹⁰⁷

เครื่องหมายการค้าเมื่อได้รับการจดทะเบียนแล้วอาจถูกเพิกถอนการจดทะเบียนได้ The Trade Marks Act 1994 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ วิธีการ และเหตุแห่งการเพิกถอนการจดทะเบียนไว้ในมาตรา 46 และมาตรา 47 ดังนี้

มาตรา 46 (1) เครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนแล้วจะถูกเพิกถอนการจดทะเบียนหากเครื่องหมายการค้านั้น

(a) ภายใน 5 ปีนับจากวันที่เสร็จสิ้นการจดทะเบียนไม่มีการใช้ที่แท้จริงใน สหราชอาณาจักร โดยเจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือตัวแทนในจำพวกสินค้าหรือบริการที่ได้จดทะเบียนไว้ และไม่มีเหตุอันควรสำหรับการไม่เช่นนั้น

(b) มีการหยุดใช้เป็นเวลา 5 ปีติดต่อกัน โดยไม่มีเหตุอันควร

(c) การกระทำหรือไม่กระทำของเจ้าของเครื่องหมายการค้าทำให้เครื่องหมายการค้านั้นกลายเป็นสิ่งสามัญในการค้าขายสำหรับสินค้าหรือบริการที่ได้จดทะเบียนไว้

(d) จากการใช้ของเจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือตัวแทนทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดโดยเฉพาะเกี่ยวกับลักษณะ คุณภาพ หรือแหล่งกำเนิดสินค้าหรือบริการที่จดทะเบียนไว้

(2) ตามข้อ (1) การใช้เครื่องหมายการค้าต้องเป็นการใช้ในลักษณะที่ไม่ทำให้ลักษณะบ่งเฉพาะของเครื่องหมายการค้าเปลี่ยนไปจากที่จดทะเบียนไว้ และจะถือว่าเป็นการใช้ในสหราชอาณาจักรได้ ถ้ามีการประทับตราเครื่องหมายการค้าลงบนสินค้าหรือบรรจุภัณฑ์ของสินค้าเพื่อส่งออก

(3) เครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนไว้แล้วจะไม่สามารถเพิกถอนการจดทะเบียนตาม (1) (a) หรือ (b) ได้ ถ้าได้มีการเริ่มใช้หรือนำเครื่องหมายการค้าที่ได้หยุดใช้ไปเป็นเวลา 5 ปี กลับมาใช้อีก และการใช้ดังกล่าวต้องเป็นเวลาก่อนหน้าที่จะมีการร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียน

บทบัญญัติดังกล่าวการเริ่มใช้หรือการใช้เครื่องหมายการค้าอีกครั้งภายใน 3 เดือน หลังจากที่ได้มีการยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเพิกถอนการ

¹⁰⁷ พรพรม อังสุสิงห์. (2545). ปัญหาการเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า. หน้า 76-79.

จดทะเบียนอันเนื่องจากการไม่ใช้ได้ เว้นแต่จะได้มีการเตรียมการเพื่อการเริ่มใช้หรือการใช้
เครื่องหมายการค้านั้นก่อนที่เจ้าของจะทราบว่าได้มีการยื่นขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนแล้ว

(4) บุคคลใดสามารถยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนหรือศาลให้เพิกถอนการ
จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้ เว้นแต่

(a) ถ้าเครื่องหมายการค้านั้นอยู่ระหว่างพิจารณาของศาลจะต้องยื่นคำร้อง
ขอเพิกถอนการจดทะเบียนต่อศาล และ

(b) ถ้าได้ยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนนายทะเบียนสามารถใช้ดุลยพินิจในการ
ส่งคำร้องขอเพิกถอนการจดทะเบียนไปให้ศาลพิจารณาได้

(5) หากเหตุแห่งความไม่สมบูรณ์ของเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนเกิด
ขึ้นกับสินค้าหรือบริการบางส่วน เครื่องหมายการค้านั้นจะตกเป็นโมฆะเฉพาะในส่วน of สินค้า
หรือบริการดังกล่าวเท่านั้น

(6) เมื่อการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าใดตกเป็นโมฆะให้ถือเสมือนว่าไม่มี
การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้นมาก่อน

มาตรา 48

(1) เมื่อเจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือเจ้าของสิทธิที่มีก่อนหน้านี้ทราบว่า
มีเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนในภายหลังและเห็นชอบกับการใช้เครื่องหมายการค้าที่
จดทะเบียนภายหลังในสหราชอาณาจักรเป็นเวลา 5 ปี ติดต่อกัน เจ้าของเครื่องหมายการค้าอาจจะ

(a) ไม่ยื่นคำร้องให้เครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนภายหลังเป็นโมฆะ หรือ

(b) คัดค้านการใช้เครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนภายหลังในการใช้สินค้า
หรือ บริการที่จดทะเบียนไว้

เว้นแต่ การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้นเป็นไปโดยไม่สุจริต

(2) ภายใต้ (1) หากว่าเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนก่อนไม่ใช้สิทธิ
คัดค้าน เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนภายหลังอาจจะไม่คัดค้านการใช้เครื่องหมายการค้า
หรือว่าสิทธิที่จดทะเบียนไว้ก่อนหน้า

คำวินิจฉัยของนายทะเบียนเกี่ยวกับการเพิกถอนการจดทะเบียน หรือการสั่งให้
การจดทะเบียนเป็นโมฆะสามารถอุทธรณ์ต่อศาลได้ โดยนายทะเบียนอาจไปให้การต่อศาลหรือ
ยื่นคำให้การเป็นลายลักษณ์อักษร หรือนำส่งหลักฐานต่อศาลก็ได้

3.4.2.3 ระยะเวลาการเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าตามกฎหมาย เครื่องหมายการค้าของประเทศนิวซีแลนด์

เครื่องหมายการค้าเมื่อได้รับการจดทะเบียนแล้วอาจถูกเพิกถอนการจดทะเบียนได้ Trade Mark Act 2002 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ วิธีการ และเหตุแห่งการเพิกถอนการจดทะเบียนไว้ ดังนี้

กรณีแรก คือ การยกเลิกการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าโดยความสมัครใจของเจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือบริการในส่วนของสินค้าหรือบริการที่มีการจดทะเบียน¹⁰⁸

กรณีที่สอง คือ การยกเลิกหรือเพิกถอนโดยคณะกรรมการเครื่องหมายการค้าหรือศาล แล้วแต่กรณี อาจจะสั่งยกเลิกการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้ หากเครื่องหมายการค้า นั้นไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของการรับจดทะเบียน¹⁰⁹

การยื่นคำขอเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า¹¹⁰

1) ผู้มีส่วนได้เสียอาจยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการเครื่องหมายการค้าหรือศาล เพื่อเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า

2) คณะกรรมการเครื่องหมายการค้าหรือศาลอาจปฏิเสธการขอเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าหากเป็นเครื่องหมายการค้าที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน
เงื่อนไขของการเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า¹¹¹

¹⁰⁸ Trade Mark Act 2002, Article 61 Voluntary cancellation of registration of trade mark

The registration of a trade mark may be cancelled by the owner in relation to all or any of the goods or services in respect of which it is registered.

¹⁰⁹ Trade Mark Act 2002, Article 62 Cancellation or alteration of registration of trade mark for breach of condition. The Commissioner or the court, as the case may be, may, on the application of an aggrieved person or on the Commissioner's own motion, make an order that cancels or alters the registration of a trade mark on the ground of failure to comply with a condition entered on the register in relation to the trade mark.

¹¹⁰ Trade Mark Act 2002, Article 65 Application for revocation of registration of trade mark

(1) An aggrieved person may apply to the Commissioner or the court for the revocation of the registration of a trade mark.

(2) The Commissioner or the court may refuse any application for the revocation of the registration of a trade mark that is vexatious.

¹¹² Trade Mark Act 2002, Article 66 Grounds for revoking registration of trade mark

(1) The registration of a trade mark may be revoked on any of the following grounds:

1) การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าอาจถูกเพิกถอนตามเงื่อนไขดังนี้

(1) เกินกว่าหนึ่งเดือนก่อนวันที่ยื่นคำขอเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้น หากเครื่องหมายการค้านั้นไม่มีการใช้อย่างแท้จริงในประเทศนิวซีแลนด์โดยเจ้าของเครื่องหมายการค้าในสินค้าหรือบริการที่ได้รับการจดทะเบียนไว้เป็นเวลาต่อเนื่องกันสามเดือนหรือมากกว่านั้น

(a) that, up to the date 1 month before the date of the application for the revocation of the registration of the trade mark, a continuous period of 3 years or more elapsed following the actual date of registration during which the trade mark was not put to genuine use in the course of trade in New Zealand, by any owner for the time being, in relation to the goods or services in respect of which it is registered:

(b) except as provided in subsection (3), that the use of the trade mark has been suspended for an uninterrupted period of 3 years:

(c) that, in consequence of acts or inactivity of the owner, the trade mark has become a common name in general public use for a product or service in respect of which it is registered:

(d) that—

(i) the article or substance was formerly manufactured under a patent or the service was formerly a patented process; and

(ii) a period of 2 years or more has elapsed since the expiry of the patent; and

(iii) the word is or the words are the only practicable name or description of the article, substance, or service:

(e) that, in consequence of the trade mark's use by the owner or with the owner's consent in relation to the goods or services in respect of which the trade mark is registered, the trade mark is likely to deceive or confuse the public, for instance as to the nature, quality, or geographical origin of those goods or services.

(2) However, despite subsection (1), a trade mark may not be revoked for its non-use if its non-use is due to special circumstances that are outside the control of the owner of the trade mark.

(3) The registration of a trade mark must not be revoked on the grounds in subsection (1) (a) or (b) if that use is commenced or resumed after the expiry of the 3-year period and before the application for revocation is made.

(4) Any commencement or resumption of use referred to in subsection (3) after the expiry of the 3-year period but within the period of 1 month before the making of the application for revocation must be disregarded unless preparation for the commencement or resumption began before the owner became aware that the application may be made.

(2) ยกเว้นกรณี (3) มีการระงับหรือหยุดใช้เครื่องหมายการค้าชั่วคราวภายในระยะเวลา 3 ปี

(3) หากภายหลังโดยการกระทำหรือความเพิกเฉยของเจ้าของเครื่องหมายการค้าจนทำให้เครื่องหมายการค้านั้นกลายเป็นสิ่งสามัญในการค้าขายสำหรับสินค้าหรือบริการดังนี้

ก. สินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตภายใต้สิทธิบัตรเดิมหรือบริการที่เป็นขั้นตอนก่อนการจดสิทธิบัตร และ

ข. ภายใน 2 ปี หรือมากกว่านั้น ได้ผ่านพ้นไปจนกระทั่งสิ้นสุดอายุสิทธิบัตร และ

ค. คำสามัญที่เป็นคำชื่อย่อหรือคำอธิบายตัวสินค้าหรือบริการ

(4) ผลของการใช้เครื่องหมายการค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือโดยความยินยอมของเจ้าของเครื่องหมายการค้าในสินค้าหรือบริการที่ได้รับการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้นทำให้เกิดความสับสนต่อสาธารณชนในคุณภาพหรือแหล่งกำเนิดของสินค้าหรือบริการนั้น

2) อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจาก (1) เครื่องหมายการค้าอาจไม่ถูกเพิกถอนหากการใช้งานไม่ได้เกิดจากกรณีพิเศษที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของเจ้าของเครื่องหมายการค้า

3) เครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนไว้แล้วจะไม่สามารถเพิกถอนการจดทะเบียนตาม 1) (1) หรือ (2) ได้ ถ้าได้มีการเริ่มใช้หรือนำเครื่องหมายการค้าที่ได้หยุดใช้ไปเป็นเวลา 5 ปี กลับมาใช้อีก และการใช้ดังกล่าวต้องเป็นเวลาก่อนหน้าที่จะมีการร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียน

4) การกลับมาใช้เครื่องหมายการค้าอีกครั้งตาม (3) เมื่อล่วงเลยระยะเวลา 3 ปี แต่ไม่เกิน 1 เดือนก่อนยื่นคำขอเพิกถอนนั้น ไม่ถูกคานึงถึง เว้นแต่จะได้มีการเตรียมการเพื่อการเริ่มใช้หรือการใช้เครื่องหมายการค้านั้นก่อนที่เจ้าของจะทราบว่าได้มีการยื่นคำขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนแล้ว

การเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า¹¹²

1) กรณีเหตุที่ถูกเพิกถอนมีอยู่เพียงบางส่วนสำหรับสินค้าหรือบริการในส่วนที่เกี่ยวกับสินค้าหรือบริการในส่วนที่เกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนการเพิกถอนก็จะกระทำเพียงบางส่วนสำหรับสินค้าหรือบริการนั้น

2) กรณีที่คณะกรรมการเครื่องหมายการค้าหรือศาลเป็นที่พอใจว่าเหตุแห่งการเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ายังคงมีอยู่ในวันก่อนหน้าวันดังกล่าว (วันยื่นคำขอเพิกถอน)

3.4.2.4 ระยะเวลาการเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าของประเทศไทย¹¹³

ประเทศไทยมีกฎหมายเครื่องหมายการค้าฉบับแรกในปี 2442 และมีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2505 โดยกฎหมายเครื่องหมายการค้า Law No. 65 1991 ซึ่งให้ความคุ้มครองเพิ่มเติมแก่เครื่องหมายบริการ ปี พ.ศ. 2540 และล่าสุดได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎหมายเครื่องหมายการค้า Law No.220 เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2542

เครื่องหมายการค้าเมื่อได้รับการจดทะเบียนแล้วอาจถูกยกเลิกหรือเพิกถอนการจดทะเบียนได้ โดยผู้มีส่วนได้เสียหรือบุคคลใดแล้วแต่กรณียื่นคำร้องขอเพิกถอนการจดทะเบียนต่อสำนักงานสิทธิบัตร ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเหตุแห่งการเพิกถอนการจดทะเบียนซึ่ง Law No. 127 กำหนดไว้ว่า

ผู้ที่ได้รับความเสียหายอาจร้องขอต่อสำนักงานสิทธิบัตรให้มีการไต่สวนเพื่อยกเลิกการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าและถ้าเครื่องหมายการค้านั้นจดทะเบียนเพื่อใช้กับสินค้าหรือบริการตั้งแต่ 2 จำพวกขึ้นไป ต้องร้องขอเป็นการเฉพาะแต่ละจำพวกไป ตามเหตุแห่งการเพิกถอนการจดทะเบียน ดังต่อไปนี้

¹¹² Trade Mark Act 2002, Article 68 Revocation of registration of trade mark

(1) If grounds for revocation exist in respect of only some of the goods or services in respect of which the trade mark is registered, revocation relates only to those goods or services.

(2) If the registration of a trade mark is revoked to any extent, the rights of the owner, to that extent, cease on—

(a) the date of the application for revocation of the registration of the trade mark; or

(b) if the Commissioner or the court is satisfied that the grounds for revocation of the registration of the trade mark existed at an earlier date, that date.

¹¹³ พรพรหม อังสุสิงห์. เล่มเดิม. หน้า 87-90.

1) กรณีที่การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น ไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะ มีลักษณะต้องห้ามมิให้รับจดทะเบียน กรณีที่ไม่อาจตกลงกันได้เมื่อมีการยื่นคำขอที่เหมือนหรือคล้ายกัน เป็นต้น

2) กรณีที่การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้นเป็นการขัดต่อบทบัญญัติของอนุสัญญา

3) กรณีที่การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าถูกยื่นขอจดทะเบียนโดยผู้ขอจดทะเบียนที่ไม่ใช่เจ้าของที่แท้จริง

4) กรณีภายหลังการจดทะเบียนเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าได้กลายมาเป็นบุคคลซึ่งไม่สามารถใช้สิทธิภายใต้มาตรา 25 แห่งกฎหมายสิทธิบัตรที่นำมาบังคับใช้ตามมาตรา 77 โดยอนุโลม หรือการจดทะเบียนนั้นไม่อาจเป็นไปตามอนุสัญญาได้อีกต่อไป

5) กรณีภายหลังการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้นมีลักษณะต้องห้ามมิให้รับจดทะเบียน

การยกเลิกการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าตาม 1) 2) 3) 4) และ 5) มีผลให้เครื่องหมายการค้านั้นตกเป็นโมฆะนับแต่วันที่จดทะเบียน

บุคคลใดอาจร้องขอต่อสำนักงานสิทธิบัตรให้ได้ส่วนเพื่อเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้ตามเหตุแห่งการเพิกถอนการจดทะเบียน ดังนี้

1) กรณีเจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าไม่มีการใช้เครื่องหมายการค้าในญี่ปุ่นเป็นเวลา 3 ปีติดต่อกัน โดยไม่มีเหตุอันควร

เว้นแต่ เจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าสามารถพิสูจน์ได้ว่ามีการใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้าหรือบริการที่จดทะเบียนไว้ในประเทศญี่ปุ่นในระยะเวลา 3 ปีก่อนถูกยื่นขอให้เพิกถอนการจดทะเบียน

การนำเครื่องหมายการค้ากลับมาใช้ใหม่อีกครั้งภายใน 3 เดือน ก่อนถูกร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนไม่ถือว่าเป็นการใช้ตาม Law No. 127 เว้นแต่ การนำกลับมาใช้นั้นมิได้เป็นไปโดยรู้ถึงการร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียน

2) กรณีเจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิใช้เครื่องหมายการค้าอันหนึ่งอันใดที่จดทะเบียนไว้ให้คล้ายกันกับเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นบนสินค้าที่คล้ายกันเพื่อลวงผู้บริโภคให้สับสนหลงผิดในคุณภาพหรือแหล่งกำเนิดของสินค้า

ภายใน 5 ปีนับจากวันที่มีการเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าตามเหตุแห่งการเพิกถอนข้างต้น เจ้าของเครื่องหมายการค้าคนก่อนไม่อาจได้รับการจดทะเบียน

เครื่องหมายการค้าที่เหมือนหรือคล้ายกันกับเครื่องหมายการค้าที่ถูกเพิกถอนการจดทะเบียนได้ สำหรับสินค้าหรือบริการที่มีลักษณะอย่างเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน

3) เครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าที่เหมือนกับเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นซึ่งมีสิทธิในเครื่องหมายการค้านั้นในประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญากรุงปารีส หรือประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลกหรือเป็นภาคีสมาชิกสนธิสัญญากฎหมายเครื่องหมายการค้า หรือเป็นเครื่องหมายการค้าที่คล้ายกับเครื่องหมายการค้าเช่นว่านั้น และเป็นสินค้าในจำพวกที่เหมือนหรือคล้ายกัน ถ้าหากการขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าดังกล่าวปราศจากเหตุอันควรและปราศจากการมอบอำนาจจากเจ้าของเครื่องหมายการค้าข้างต้น หรือตัวแทน หรือผู้แทนในระหว่างปีก่อนยื่นคำขอภายใน 5 ปี นับแต่วันที่จดทะเบียน เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่เป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญากรุงปารีสหรือประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลก หรือเป็นภาคีสมาชิกสนธิสัญญากฎหมายเครื่องหมายการค้า อาจร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนได้

3.4.3 เปรียบเทียบระหว่างระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ กับระยะเวลาการขอเพิกถอนเครื่องหมายการค้าอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์

เนื่องจากทั้งสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้าต่างก็เป็นทรัพย์สินทางปัญญาเช่นเดียวกันและต่างก็มีความสำคัญในด้านเศรษฐกิจ การค้าเป็นอย่างยิ่ง จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อกำหนดขอบเขตการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ทรงสิทธิและกำหนดมาตรการในการป้องกันผลกระทบต่อสังคมไว้ในหลักการใหญ่เช่นเดียวกัน แต่เนื่องจากเครื่องหมายการค้านั้นกฎหมายเครื่องหมายการค้าไม่ได้บังคับเด็ดขาดว่าต้องจดทะเบียนเท่านั้นจึงจะได้รับความคุ้มครอง แต่การได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายระหว่างเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียนกับเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนนั้นขอบเขตการให้ความคุ้มครองจะต่างกัน ซึ่งในประเด็นนี้จะต่างกับการได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายสิทธิบัตรนั้นรัฐจะต้องออกสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ทรงสิทธิแล้วเท่านั้นผู้ทรงสิทธิจึงจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร

เมื่อพิจารณาในส่วนของระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ไม่ได้บัญญัติไว้โดยตรง จึงต้องนำบทกฎหมายทั่วไป ซึ่งก็คือบทบัญญัติในเรื่องระยะเวลาและอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาบังคับโดยอนุโลมกับระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ ซึ่งจากการปรับบทกฎหมายของศาลไทยศาลได้วินิจฉัยว่า กำหนดระยะเวลาในการนำคดีมาฟ้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์

เป็นกำหนดอายุความ ซึ่งเมื่อพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ไม่ได้บัญญัติไว้ว่าให้ฟ้องภายในอายุความใดไว้โดยตรง จึงต้องใช้อายุความทั่วไปตามมาตรา 193/30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาเทียบเคียงเพื่อปรับใช้แก่คดี กล่าวคือ ผู้มีอำนาจฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรต้องฟ้องภายในกำหนดอายุความ 10 ปี ด้วยความเคารพในเหตุผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลฎีกา ผู้วิจัยเห็นว่าการนำบทบัญญัติของอายุความทั่วไป 10 ปี ตามมาตรา 193/30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับแก้คดีไม่มีความเหมาะสมกับความเป็นเอกเทศของกฎหมายสิทธิบัตรเพราะอาจนำไปสู่ผลกระทบที่ตามมาได้ ซึ่งจะกล่าวต่อไปในบทที่ 4

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาในส่วนของระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรของกฎหมายต่างประเทศ อันได้แก่ กฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักร กฎหมายของประเทศนิวซีแลนด์ กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ต่างก็สามารถฟ้องให้เพิกถอนสิทธิบัตรได้ตลอดอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรนั้นและกฎหมายออสเตรเลียสามารถฟ้องได้ตลอดเวลาภายหลังที่ได้รับจดทะเบียนแล้ว

ส่วนของระยะเวลาฟ้องเพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์อันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์นั้นในกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักร กฎหมายออสเตรเลียและกฎหมายของประเทศนิวซีแลนด์กำหนดระยะเวลาในการร้องขอเพิกถอนได้ตลอดเวลาภายหลังที่ได้รับจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นแล้วเป็นต้นไปจนกว่าจะสิ้นอายุการคุ้มครองการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดทะเบียนนั้น ส่วนกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นกำหนดระยะเวลาในการร้องขอให้เพิกถอนได้ตลอดอายุการคุ้มครองการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้น

ส่วนระยะเวลาฟ้องเพิกถอนอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์นั้นสหราชอาณาจักร และประเทศนิวซีแลนด์ไม่มีการให้ความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรแต่อย่างใด ส่วนในประเทศญี่ปุ่นได้บัญญัติกฎหมายอนุสิทธิบัตรไว้โดยได้กำหนดระยะเวลาฟ้องเพิกถอนอนุสิทธิบัตรได้ตลอดอายุการคุ้มครองอนุสิทธิบัตรนั้นและกฎหมายออสเตรเลียสามารถฟ้องเพิกถอนได้ตลอดเวลาหลังจากที่ได้รับจดทะเบียนสิทธิบัตรนวัตกรรมแล้ว

ซึ่งจะเห็นได้ว่าในกฎหมายต่างประเทศได้กำหนดระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตร การประดิษฐ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ไว้โดยเฉพาะ ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งหากกฎหมายสิทธิบัตรฉบับที่ใช้บังคับในปัจจุบันของไทยจะมีการแก้ไขโดยมีการเพิ่มเติมในส่วนของระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ให้มีความชัดเจนและเป็นแนวทางเดียวกันกับต่างประเทศดังที่ได้นำเสนอมาในข้างต้น

เมื่อพิจารณาตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าของไทยซึ่งเป็นกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเช่นเดียวกับกฎหมายสิทธิบัตร ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าในกฎหมายเครื่องหมายการค้าได้มีความชัดเจนในส่วนขอระยะเวลาฟ้องเพิกถอนเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนในเหตุต่างๆ อันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงขอเสนอในส่วนขอระยะเวลาฟ้องเพิกถอนเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนนี้เพื่อเทียบเคียงกันและนำเสนอแนวทางในการแก้ไขกฎหมายสิทธิบัตรในส่วนขอระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรต่อไป ดังต่อไปนี้

เหตุแห่งการเพิกถอนเครื่องหมายการค้าตามกฎหมายเครื่องหมายการค้ามีด้วยกันหลายเหตุ ดังนี้

เหตุที่หนึ่ง คือ มาตรา 61 เพิกถอนเพราะเป็นเครื่องหมายการค้าที่ขาดองค์ประกอบในการจดทะเบียน และข้อเท็จจริงดังกล่าวมาปรากฏภายหลังจากที่มีการจดทะเบียนไปแล้ว

เหตุที่สอง คือ มาตรา 62 เป็นกรณีตั้งเพิกถอนเพราะเป็นเครื่องหมายการค้าที่ขัดต่อกฎหมาย

ระยะเวลาในการยื่นคำร้องขอให้คณะกรรมการเครื่องหมายการค้าเพิกถอนตามเหตุที่หนึ่งและเหตุที่สองนี้ กฎหมายไม่ได้กำหนดจำกัดเวลาร้องขอแต่ได้มีความเห็นของนักกฎหมายบางท่านเห็นว่า สามารถร้องขอได้ตลอดเวลาที่เครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนนั้นยังคงอยู่¹¹⁴ แต่ยังไม่มีการพิพากษาศาลฎีกาวางบรรทัดฐานไว้

เหตุที่สาม คือ มาตรา 63 เป็นกรณีเพิกถอนเพราะเจ้าของเครื่องหมายการค้าไม่ได้ใช้เครื่องหมายการค้า นั้น ซึ่งการไม่ได้ใช้มี 2 กรณี คือ กรณีแรกคือก่อนจดทะเบียน เจ้าของเครื่องหมายการค้ามิได้ตั้งใจจะใช้และความจริงก็ไม่เคยมีการใช้เครื่องหมายการค้า นั้นโดยสุจริตสำหรับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้เลย¹¹⁵ ซึ่งระยะเวลาในการร้องขอต่อคณะกรรมการเครื่องหมายการค้าทำได้ตลอดระยะเวลาการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าหากผู้ร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนสามารถพิสูจน์ให้เห็นได้ กับกรณีหลังจดทะเบียน เจ้าของเครื่องหมายการค้ามิได้มีการใช้เครื่องหมายการค้า นั้นสำหรับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้ในระหว่าง 3 ปีก่อนมีคำร้องขอให้เพิกถอน¹¹⁶ สามารถร้องขอได้ภายหลังครบ 3 ปีนับแต่ได้จดทะเบียนจนถึงสิ้นสุดอายุการคุ้มครองเครื่องหมายการค้า นั้นๆ

¹¹⁴ วัศ ดิงสมิตร. เล่มเดิม. หน้า 19- 20.

¹¹⁵ แหล่งเดิม

¹¹⁶ แหล่งเดิม.

เหตุที่สี่ มาตรา 66 กรณีเครื่องหมายการค้ากลายเป็นสิ่งที่ใช้กันสามัญในการค้าขาย เครื่องหมายการค้าใดแม้จะได้จดทะเบียนไว้แล้ว ซึ่งหมายความว่าเครื่องหมายการค้านั้นจะต้องมีลักษณะบ่งเฉพาะอยู่ด้วย ต่อมาภายหลังเครื่องหมายการค้านั้นได้ขาดลักษณะบ่งเฉพาะไป เนื่องจากในวงการค้าหรือในสายตาของสาธารณชนเครื่องหมายการค้านั้นได้สูญเสียความหมายของการเป็นเครื่องหมายการค้าไปแล้ว¹¹⁷ ซึ่งเป็นกรณีที่รับจดทะเบียนโดยครบองค์ประกอบในการจดทะเบียนแต่ภายหลังเครื่องหมายการค้านั้นกลับสูญเสียองค์ประกอบในการจดทะเบียนในภายหลัง ระยะเวลาในการร้องขอต่อศาลให้เพิกถอนกระทำได้อัตโนมัติการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าหากมีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้น

เหตุที่ห้า มาตรา 67 กรณีอ้างว่าตนมีสิทธิดีกว่า โดยศาลได้วางบรรทัดฐานมานานแล้วว่าผู้ใช้เครื่องหมายการค้าพิพาทมาโดยชอบก่อนย่อมมีสิทธิดีกว่า¹¹⁸ และเจ้าของเครื่องหมายการค้าไม่เพียงแต่จะมีสิทธิดีกว่าในเครื่องหมายการค้าที่เหมือนกันเท่านั้น ยังมีสิทธิดีกว่าในเครื่องหมายการค้าที่คล้ายกันด้วย¹¹⁹ ซึ่งกรณีเป็นการเพิกถอนเนื่องจากขาดองค์ประกอบในการจดทะเบียนในเงื่อนไขที่ว่าต้องไม่เป็นเครื่องหมายการค้าที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่บุคคลอื่นได้จดทะเบียนไว้แล้ว โดยระยะเวลาในการร้องขอต่อศาลกฎหมายเครื่องหมายการค้าได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้วคือให้ร้องขอเพิกถอนภายในห้าปีนับแต่วันที่นายทะเบียนมีคำสั่งให้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้า¹²⁰

¹¹⁷ แหล่งเดิม.

¹¹⁸ แหล่งเดิม.

¹¹⁹ แหล่งเดิม.

¹²⁰ ซึ่งในประเด็นของกรอบระยะเวลาในการร้องขอเพิกถอนด้วยเหตุนี้ นางสาวพรพรหม อังศุสิงห์ ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีพุทธศักราช 2545 เรื่องปัญหาการเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า โดยอ้างว่าได้มีผู้วิจารณ์ว่ามีทั้งผลดีและผลเสีย กล่าวคือ มีผลดี คือ เมื่อระยะเวลานี้ได้ถูกนำมาใช้กับผู้จดทะเบียนหรือเจ้าของเครื่องหมายการค้าซึ่งสุจริตคดีประติษฐานเครื่องหมายการค้าขึ้นมาเองโดยมิได้นำหรือลอกเลียนเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นมาจดทะเบียน จึงเป็นกำหนดเวลาที่เหมาะสมและเป็นธรรมต่อเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่สุจริตมิให้ถูกฟ้องดำเนินคดีหรือถูกเพิกถอนการจดทะเบียนหากพ้นกำหนด 5 ปี นับแต่วันที่นายทะเบียนมีคำสั่งให้จดทะเบียน เพราะการประกอบธุรกิจการค้านั้นโดยปกติระยะเวลา 5 ปี ธุรกิจการค้ามักจะเจริญมั่นคงมีการลงทุนและผลตอบแทนที่สูงแล้ว อีกทั้งเครื่องหมายการค้าที่มีการใช้ตลอดระยะเวลา 5 ปี ก็น่าจะเป็นที่รู้จักหรือเป็นที่จดจำแก่สาธารณชนหรือผู้บริโภคแล้ว หากถูกดำเนินคดีหรือถูกเพิกถอนการจดทะเบียน ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่ธุรกิจการค้าของผู้จดทะเบียนหรือเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่สุจริต ส่วนผลเสียของการกำหนดระยะเวลา 5 ปี คือหากมีผู้ไม่สุจริตนำเอาเครื่องหมายการค้าของเจ้าของที่แท้จริงมาจดทะเบียนและเจ้าของเครื่องหมายการค้าทราบในภายหลังแต่เป็น

เมื่อพิจารณาถึงหลักในการปรับใช้กฎหมายแล้วเมื่อกฎหมายใดกำหนดเรื่องนั้นๆ ไว้เป็นการเฉพาะแล้วจะต้องนำบทบัญญัติเฉพาะนั้นมาปรับใช้เท่านั้น ดังนั้นเมื่อเป็นเช่นนี้กำหนดระยะเวลาร้องขอเพิกถอนเครื่องหมายการค้าโดยเหตุอ้างว่าตนมีสิทธิคิดว่าก็ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายเครื่องหมายการค้ากำหนดไว้ ซึ่งระยะเวลาการร้องเพิกถอนเครื่องหมายการค้าโดยอ้างเหตุว่าตนมีสิทธิคิดว่าตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าของไทยนี้เมื่อนำมาเทียบเคียงกับระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรแล้วไม่อาจนำมาเทียบเคียงกันได้

หากนำกฎหมายเครื่องหมายการค้าของต่างประเทศมาพิจารณาเปรียบเทียบประกอบแล้วจะเห็นได้ว่า ในกฎหมายของต่างประเทศนั้นได้กำหนดให้ระยะเวลา 5 ปี ในการร้องขอเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ากรณีที่มีผู้ร้องขอมีสิทธิคิดว่านี่จะไม่มีผลใช้บังคับในกรณีที่มีการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในถูกยื่นขอจดทะเบียนโดยผู้ขอจดทะเบียนที่ไม่ใช่เจ้าของที่แท้จริงกล่าวคือผู้ที่ได้รับการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้นไม่สุจริตนั่นเอง ซึ่งกรณีนี้ผู้ร้องขอเพิกถอนสามารถร้องขอเพิกถอนได้ตลอดเวลาที่เครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนนั้นยังอยู่ในอายุการคุ้มครอง

ระยะเวลาในการร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในกรณีอ้างว่าตนมีสิทธิคิดว่านี้ ผู้วิจัยเห็นว่าไม่อาจนำมาเปรียบเทียบกับระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ได้เนื่องจากกฎหมายเครื่องหมายการค้าของไทยได้บัญญัติระยะเวลาไว้เป็นการเฉพาะแล้ว แต่ในกฎหมายเครื่องหมายการค้าของต่างประเทศ อาทิ สหราชอาณาจักร ประเทศญี่ปุ่นแล้ว ระยะเวลา 5 ปี ในการร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ากรณีนี้มีผลเฉพาะกรณีที่ผู้ได้รับการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าสุจริตเท่านั้น หากไม่สุจริตแล้วสามารถร้องขอให้เพิกถอนทะเบียนเครื่องหมายการค้าในได้ตลอดเวลาที่เครื่องหมายการค้าในยังอยู่ในอายุการคุ้มครองตามกฎหมายของต่างประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายเครื่องหมายการค้าของไทยแล้วเห็นได้ว่ากฎหมายเครื่องหมายการค้าของไทยยังไม่มีคำพิพากษาฎีกาวางหลักว่าหากไม่สุจริตเพิกถอนได้แม้เกิน 5 ปี ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการนำกฎหมาย

ระยะเวลาเกินกว่า 5 ปี นับแต่วันที่น่าจดทะเบียนมีคำสั่งรับจดทะเบียน ซึ่งอาจเป็นเพราะเครื่องหมายการค้าในเป็นเครื่องหมายการค้าของต่างประเทศ หรือเป็นเครื่องหมายการค้าของคนไทยแต่มิได้จดทะเบียนไว้ เช่นนี้ สิทธิในการฟ้องเรียกคืนซึ่งเครื่องหมายการค้าจากผู้ไม่สุจริตของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่แท้จริงอาจต้องเสียไป เพราะกำหนดระยะเวลา 5 ปี ดังกล่าว และระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดขึ้นอาจเป็นช่องทางส่งเสริมให้ผู้ไม่สุจริตสามารถเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นได้โดยการครอบครองเครื่องหมายการค้าในด้วยการจดทะเบียนเป็นเวลา 5 ปี ซึ่งเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะคุ้มครองเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่แท้จริง

เครื่องหมายการค้าของต่างประเทศกรณีไม่สุจริตมาเปรียบเทียบกับสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรนั้น อาจไม่ตรงกันมากนัก เพราะกรณีเครื่องหมายการค้าส่วนใหญ่เป็นกรณีที่คนที่มีใจเจ้าของเครื่องหมายการค้าได้อาเครื่องหมายการค้าของคนอื่นมาจดทะเบียน แต่เรื่องของสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรส่วนใหญ่จะเป็นกรณีสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์เพราะไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของการจดทะเบียน อย่างไรก็ตามอาจมีบ้างเป็นส่วนน้อยที่ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรได้ขโมยการประดิษฐ์ของผู้อื่นมาขึ้นขอจดทะเบียนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร

บทที่ 4

ปัญหาและผลกระทบจากความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติในส่วนระยะเวลาฟ้อง ฟ้องถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือ อนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรไทย

จากการที่ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาฟ้องฟ้องถอนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์บัญญัติไว้โดยตรง จึงทำให้เกิดปัญหาและผลกระทบดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาความเหมาะสมในการใช้หลักกฎหมายทั่วไปทางแพ่งเรื่องระยะเวลาและอายุความมาปรับกับระยะเวลาฟ้องฟ้องถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์

เนื่องจากบทบัญญัติเรื่องการฟ้องถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตร ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ไม่มีการบัญญัติถึงเรื่องระยะเวลาหรือเรื่องอายุความในการใช้สิทธิฟ้องคดีฟ้องถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ไว้โดยตรง ซึ่งหลักของกฎหมายมีอยู่ว่า หากไม่มีบทกฎหมายพิเศษในเรื่องนั้นๆ ก็ให้นำบทกฎหมายทั่วไปมาปรับใช้ คือบทกฎหมายทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลา ได้มีบทบัญญัติเรื่องระยะเวลาทางแพ่งและบทบัญญัติเรื่องอายุความทางแพ่งที่สามารถนำมาปรับกับกฎหมายสิทธิบัตรได้เนื่องจากกฎหมายสิทธิบัตรเป็นกฎหมายเอกชนชนิดหนึ่ง แต่การจะกำหนดให้แน่ชัดลงไปว่าจะต้องปรับใช้บทบัญญัติมาตราใดเรื่องใดนั้น (ในระหว่างเรื่องระยะเวลากับเรื่องอายุความ) ต้องอาศัยหลักการตีความกฎหมายควบคู่กันไปด้วยเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายสิทธิบัตรซึ่งมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ค่านึงประกอบด้วย

ด้วยเหตุที่กล่าวข้างต้น จึงต้องพิจารณาถึงการปรับบทกฎหมายทั่วไปเรื่องระยะเวลากับอายุความตามกฎหมายแพ่งว่าหากนำไปใช้บังคับโดยอนุโลมกับระยะเวลาหรืออายุความในการฟ้องฟ้องถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจาก

ความไม่สมบูรณ์แล้วจะมีความสอดคล้อง เหมาะสมกับความหมายและวัตถุประสงค์ของเรื่อง ระยะเวลาและอายุความหรือไม่

จากที่ได้กล่าวถึงแนวการปรับบทกฎหมายของศาลไทยในปัจจุบัน ซึ่งปรากฏใน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 475/2537 และคำพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง ประเทศกลาง คดีหมายเลขแดงที่ 26/2547 ในบทที่สาม จะเห็นได้ว่า ศาลได้วินิจฉัยว่า กำหนด ระยะเวลาในการนำคดีมาฟ้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรที่ออกโดยไม่สมบูรณ์ เป็นกำหนดอายุความ ซึ่งเมื่อกฎหมายสิทธิบัตร ไม่ได้บัญญัติไว้ว่าให้ฟ้องภายในอายุความใดไว้โดยตรง ศาลจึงได้นำหลักทั่วไปในมาตรา 4 ประกอบกับมาตรา 193/30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาเทียบเคียงเพื่อปรับใช้บังคับ แก่คดี คือให้ผู้มีอำนาจฟ้องคดีสามารถฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรที่ออกโดยไม่สมบูรณ์ได้ภายในกำหนดอายุความ 10 ปี

ด้วยความเคารพในเหตุผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลฎีกา ผู้วิจัยได้มีความเห็นที่แตกต่าง จากคำพิพากษาของศาลฎีกาและคำพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ โดยผู้วิจัยเห็นว่า เป็นกำหนดระยะเวลาเท่านั้น ไม่ใช่กำหนดอายุความ กล่าวคือ

เมื่อพิจารณาจากความหมายและลักษณะของอายุความทางแพ่งซึ่งเป็นหลักทั่วไปแล้ว ไม่มีความสอดคล้องพอที่จะปรับบทบัญญัติเรื่องอายุความมาใช้โดยอนุโลมกับระยะเวลาของการใช้ สิทธิฟ้องคดีเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตร อันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตร โดยมีเหตุผลสนับสนุน ดังนี้

ประการแรก เนื่องจาก “อายุความ” คือ ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ทรงสิทธิ เรียกร้องหรือเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการบังคับตามสิทธิเรียกร้องที่ตนมีอยู่ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด หากล่วงเลยเวลาดังกล่าวผู้นั้นจะสิ้นสิทธิในอันจะบังคับให้เป็นไปตามสิทธิเรียกร้องนั้น ซึ่งกล่าว อีกอย่างว่า สิทธิเรียกร้องขาดอายุความ หรือหนี้ขาดอายุความ

จากความหมายของอายุความ จะมีความเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้สิทธิเรียกร้องหรือ การใช้สิทธิทางศาล ซึ่งคำว่า สิทธิเรียกร้อง หรือหนี้ หรือบุคคลสิทธิหรือสิทธิเหนือบุคคล มีความหมายอย่างเดียวกัน ซึ่งอธิบายได้ว่า เป็นนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่าย ซึ่งฝ่ายหนึ่งต้อง กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้อีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่ต้องกระทำการนั้นเรียกว่า ลูกหนี้ ส่วนฝ่ายที่ ได้รับผลของการกระทำนั้นเรียกว่า เจ้าหนี้ ส่วนการกระทำนั้นแยกออกเป็นสามชนิด คือ การกระทำ กระทำการละเว้นการกระทำ และกระทำการ โอนทรัพย์สิน¹²¹ แต่ในกรณีนี้ลูกหนี้ไม่กระทำ

¹²¹ จี๊ด เศรษฐบุตร. (2524). หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้. หน้า 15.

ตามหน้าที่ในสิทธิเรียกร้องที่เจ้าหน้าที่มีอยู่นั้น การบังคับชำระหนี้จำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลเท่านั้น ซึ่งหมายความว่าต้องมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาทางแพ่งโดยฟ้องคดีต่อศาลเท่านั้น

จากความหมายของอายุความเมื่อนำมาปรับใช้กับระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตร การประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ ตามกฎหมายสิทธิบัตรแล้ว เห็นได้ว่าไม่มีความสอดคล้องกัน เนื่องจากระยะเวลาฟ้องเพิกถอน สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์นั้น ไม่ได้เป็นเรื่องที่ผู้มีอำนาจฟ้องคดีตามกฎหมายสิทธิบัตรต้องบังคับใช้สิทธิเรียกร้อง อันเป็นหนี้เหนือบุคคลที่มีอยู่แต่อย่างใด หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า การยกคดีขึ้นฟ้องต่อศาลเพื่อให้ สิ้นเพิกถอนความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือ อนุสิทธิบัตรที่ได้จดทะเบียนแก่ผู้ทรงสิทธิไปแล้วนั้น ไม่ใช่สิทธิเรียกร้องตามความหมายของ กฎหมายหนี้ตามที่กล่าวในข้างต้นจึงไม่เป็นเรื่องที่ต้องฟ้องคดีภายในกำหนดอายุความ

ประการที่สอง สิ่งที่สนับสนุนว่าไม่ใช่อายุความ คือ จากเหตุผลของกฎหมาย ที่กำหนดให้มิบบทบัญญัติในเรื่องอายุความ ก็เพื่อเป็นการลงโทษเจ้าหน้าที่ปล่อยปละละเลยไม่ใช่สิทธิ เรียกร้องของตนเสียที่จนกระทั่งล่วงเลยเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งสิทธิเรียกร้องนี้เป็นสิทธิของ เจ้าหน้าที่ที่จะใช้หรือไม่ใช้ก็ได้ซึ่งหากไม่ใช้ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดเจ้าหน้าที่นั้นจะเสียสิทธิเอง ไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิของบุคคลอื่นแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ในทางกฎหมายแพ่งมีหลักว่า เอกชนต้องรักษาสิทธิหรือปกป้องสิทธิของตนเอง รัฐเป็นแค่เครื่องมือที่ช่วยบังคับให้เอกชนได้ สมดังสิทธิโดยไม่ไปบังคับกันเองเท่านั้น แต่เมื่อมาพิจารณาถึงเรื่องการใช้สิทธิฟ้องเพิกถอน สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความ ไม่สมบูรณ์ ตามกฎหมายสิทธิบัตร ถึงแม้ว่ากฎหมายสิทธิบัตรจะเป็นกฎหมายเอกชนก็ตามแต่ก็มี ลักษณะพิเศษต่างจากกฎหมายเอกชนทั่วไปเนื่องจากการบัญญัติกฎหมายสิทธิบัตรนั้นได้ผสมผสาน ในเรื่องของมาตรการป้องกันผลกระทบต่อสังคมอันเนื่องมาจากสิทธิเด็ดขาดของผู้ทรงสิทธิบัตร ด้วยเนื่องจากสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรเป็นเอกสารหรือหลักฐานที่รัฐโดยเจ้าพนักงานของรัฐได้รับ จดทะเบียนให้แก่ผู้ขอรับสิทธิบัตรหรือผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรที่กระทำครบเงื่อนไขที่กฎหมาย สิทธิบัตรได้กำหนดไว้เท่านั้น สิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรนั้นต้องออกโดยรัฐเท่านั้นจึงจะมี ความสมบูรณ์ชอบด้วยกฎหมายอันมีผลให้เกิดสิทธิแต่เพียงผู้เดียวแก่ผู้ที่ได้รับการจดทะเบียน สิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร ด้วยเหตุนี้คำสั่งของเจ้าพนักงานของรัฐที่ให้ออกสิทธิบัตรหรือ อนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ใดนั้นก็ถือ การออกคำสั่งทางปกครองอย่างหนึ่งนั่นเอง ซึ่งไม่ใช่เป็นเรื่องของ กฎหมายเอกชนโดยแท้ในอันที่จะใช้หลักการของกฎหมายแพ่งมาปรับใช้ได้โดยไม่ต้องมีการ พิจารณากันอย่างรอบคอบว่าจะเกิดผลเสียหายอย่างไรบ้าง ดังนั้นเมื่อเป็นกรณีที่รัฐออกคำสั่งทาง

ปกครองที่ไม่ชอบ คำสั่งนั้นจึงเป็นคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือเป็นคำสั่งทางปกครองที่ไม่สมบูรณ์ ตามหลักการที่สำคัญของกฎหมายปกครองที่ว่า บรรดาการกระทำทั้งหลายของฝ่ายปกครอง ต้องชอบด้วยกฎหมายหรือคำสั่งว่านิติกรรมทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายถือเป็นนิติกรรมที่ไม่สมบูรณ์ย่อมต้องถูกเพิกถอนได้ในภายหลัง

ดังนั้นสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรเป็นหนังสือที่รัฐออกให้แก่ผู้ทรงสิทธิ จึงไม่ใช่เป็นเรื่องของบุคคลสิทธิหรือหนี้บุคคลอันจะทำให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะต้องบังคับสิทธิของตนทางศาลภายในกำหนดอายุความ

ผู้วิจัยเห็นว่าจะนำบทบัญญัติในส่วนของการเพิกถอนนิติกรรมทางแพ่งมาใช้บังคับกับการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ไม่ได้ เนื่องจากการออกสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ทรงสิทธิไม่ใช่การใดๆ ที่กระทำเพื่อผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล แต่เป็นการที่รัฐซึ่งเป็นฝ่ายที่มีอำนาจเหนือบุคคลใช้อำนาจของตนตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้ในการพิจารณาออกสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรให้ และถึงแม้ว่าการออกสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรจะเป็นการออกคำสั่งทางปกครองก็ตามแต่การจะนำบทบัญญัติในส่วนของการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองมาใช้บังคับ ผู้วิจัยก็เห็นว่าไม่เหมาะสมเช่นกันเนื่องจากกฎหมายสิทธิบัตรเป็นกฎหมายเฉพาะอีกทั้งยังมีความเกี่ยวโยงระหว่างส่วนได้ส่วนเสียของทั้งตัวผู้ทรงสิทธิบัตรและผู้ทรงอนุสิทธิบัตรกับผลประโยชน์และผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมเป็นอย่างมาก

ผู้วิจัยเห็นว่าเนื่องจากการกำหนดกฎหมายสิทธิบัตรเป็นการเฉพาะอยู่แล้ว ดังนั้นจึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในส่วนของระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ในกฎหมายสิทธิบัตรให้มีความชัดเจน

ประการที่สาม หากตีความว่าเป็นกำหนดอายุความแล้ว หากมีการยกเหตุว่าฟ้องขาดอายุความขึ้นสู่ ศาลต้องพิพากษายกฟ้องหากปรากฏว่าฟ้องได้ขาดอายุความไปแล้ว ถ้าปรับใช้กับการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอายุการคุ้มครอง 20 ปี นับตั้งแต่วันยื่นคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ หากมีการฟ้องคดีเมื่อล่วงเลยระยะเวลา 10 ปี ตามมาตรา 193/30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่หากสิทธิบัตรการประดิษฐ์นั้นยังไม่สิ้นสุดอายุการคุ้มครอง ผลก็คือ แม้ว่าสิทธิบัตรการประดิษฐ์นั้นจะออกมาโดยไม่สมบูรณ์ ก็จะไม่มีความสามารถยกความไม่สมบูรณ์นั้นขึ้นกล่าวอ้างได้อีกต่อไป เพราะหากผู้ทรงสิทธิบัตรการประดิษฐ์ยกเรื่องฟ้องขาดอายุความขึ้นสู่ ศาลต้องยกฟ้องเท่านั้น ดังนั้นหากตีความว่ากำหนดเวลาฟ้อง

เพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์เป็นเรื่องอายุความก็เท่ากับเป็นการตีความที่ส่งผลให้สิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่ไม่สมบูรณ์มีผลสมบูรณ์ไปโดยปริยาย

ประการที่สี่ ในการพิจารณาว่ากำหนดเวลาใดเป็นระยะเวลาหรืออายุความ ต้องอาศัยแนวคำพิพากษาฎีกาเป็นหลักหรือเทียบเคียง เนื่องจากบางกรณีกฎหมายไม่ได้บัญญัติชัดว่ากำหนดเวลานั้นเป็นระยะเวลาหรืออายุความ อีกทั้งในหลักทางวิชาการก็ยังไม่มีความอธิบายอย่างแจ่มชัดในการแบ่งแยกให้เด็ดขาดไปว่ากำหนดเวลาใดคือระยะเวลาและกำหนดเวลาใดคืออายุความ

จากแนวคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยว่าปกติกำหนดระยะเวลาตามกฎหมายอย่างไรก็ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ แม้ไม่ได้ระบุว่าเป็นอายุความ ก็ย่อมเป็นอายุความ แต่ถ้าเป็นเรื่องที่ไม่ใช่การใช้สิทธิเรียกร้อง หากแต่เป็นเพียงกำหนดระยะเวลาใช้สิทธิฟ้องร้องคดี หรือเป็นกำหนดระยะเวลาดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแล้วจะไม่ใช่กำหนดอายุความ แต่เป็นกำหนดระยะเวลา

เมื่อพิจารณาระยะเวลาในการนำคดีมาฟ้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรที่ออกโดยไม่สมบูรณ์แล้ว เป็นการฟ้องเพื่อเพิกถอนคำสั่งทางปกครองอย่างหนึ่งที่รัฐออกให้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งผลทางกฎหมายของคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนี้ย่อมทำให้สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรที่ออกให้เช่นนั้น ไม่มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายอันอาจถูกเพิกถอนในภายหลังได้อยู่แล้ว จึงไม่ใช่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้สิทธิเรียกร้องอะไรต่อกัน หรือเป็นกำหนดระยะเวลาสิ้นสิทธิแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้จึงควรเป็นกำหนดระยะเวลาไม่ใช่อายุความ

4.2 ปัญหาของการกำหนดจุดสิ้นสุดของระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์

เนื่องจากสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรนั้น ตามกฎหมายสิทธิบัตรได้กำหนดอายุการคุ้มครองไว้ ซึ่งหากต้องนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/30 ซึ่งกำหนดอายุความ 10 ปี มาใช้บังคับแล้ว จะมีผลกระทบหากว่าอายุความ 10 ปี ได้สิ้นสุดลงแล้วแต่อายุการคุ้มครองของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรยังไม่สิ้นสุดลง หรือในกรณีของอนุสิทธิบัตรที่มีอายุการคุ้มครอง 6 ปี หากนำอายุความแพ่ง 10 ปี มาใช้บังคับจะเห็นได้ว่าอาจเกิดกรณีที่อายุความ 10 ปี ยังไม่ครบกำหนดแต่อายุการคุ้มครองอนุสิทธิบัตรได้สิ้นสุดลงแล้ว ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่า จุดสิ้นสุดของระยะเวลาที่ผู้มีส่วนได้เสียสามารถยื่นฟ้องคดีเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ ควรได้รับการพิจารณาว่ามีความเหมาะสม

หรือไม่ต่อไปเพราะหากเกิดความไม่ชัดเจนของกฎหมายเช่นนี้จะส่งผลกระทบต่อความได้เปรียบเสียเปรียบแก่คู่ความในคดีเป็นอย่างมาก

4.3 ผลกระทบจากความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติในส่วนระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์

4.3.1 ผลกระทบจากการที่ศาลปรับบทกฎหมายว่าด้วยอายุความกับการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์

ผลกระทบจากการที่ศาลนำบทบัญญัติเรื่องอายุความมาปรับกับการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ คือ หากมีการฟ้องคดีเมื่อล่วงเลยระยะเวลา 10 ปี ตามมาตรา 193/30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่หากสิทธิบัตรการประดิษฐ์นั้นยังไม่ครบกำหนดอายุที่กฎหมายสิทธิบัตรให้ความคุ้มครองแก่ผู้ทรงสิทธิบัตรในอันที่จะมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวแล้ว ผลก็คือ แม้ว่าสิทธิบัตรการประดิษฐ์นั้นจะออกมาโดยไม่ชอบด้วยหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดซึ่งกฎหมายถือว่าเป็นสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่ไม่สมบูรณ์ก็ตาม ก็จะไม่มีผู้ใดที่สามารถยกความไม่สมบูรณ์นั้นขึ้นกล่าวอ้างได้อีกต่อไป เพราะหากผู้ทรงสิทธิบัตรการประดิษฐ์ยกเรื่องฟ้องขาดอายุความขึ้นสู่ศาลต้องยกฟ้องโดยไม่ต้องวินิจฉัยในประเด็นใดอีก ดังนั้นหากตีความว่ากำหนดเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์อันเนื่องจากความไม่สมบูรณ์เป็นเรื่องอายุความก็เท่ากับเป็นการตีความที่ส่งผลให้สิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่ไม่สมบูรณ์มีผลสมบูรณ์ไปโดยปริยายเมื่อล่วงเลยระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ใช้สิทธิเรียกร้องนั้นๆ อีกทั้งทำให้บทบัญญัติของกฎหมายสิทธิบัตรในเรื่องการเพิกถอนสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ และขัดกับเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร แต่หากว่าคู่ความอีกฝ่ายไม่ยกประเด็นว่าฟ้องขาดอายุความขึ้นต่อสู้แล้วศาลจะไม่มีอำนาจยกเรื่องฟ้องขาดอายุความขึ้นเองได้ เนื่องจากหน้าที่ขาดอายุความนั้นเจ้าหนี้ยังคงมีสิทธิที่จะนำคดีของตนขึ้นฟ้องร้องต่อศาลได้ เพียงแต่อาจถูกศาลยกฟ้องหากลูกหนี้ยกเหตุขาดอายุความขึ้นสู้ หากเป็นเช่นนี้จะเห็นได้ว่าการที่บุคคลใดจะยกความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรขึ้นฟ้องศาลเพื่อให้เพิกถอนสิทธิบัตรนั้นจะมีเรื่องของผลดีกับผลร้ายเข้ามาเกี่ยวข้อง กล่าวคือ หากผู้ทรงสิทธิบัตรการประดิษฐ์ไม่ยกเรื่องฟ้องขาดอายุความขึ้นสู้ก็จะเป็นผลดีต่อผู้กล่าวอ้าง เพราะสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ แต่หากผู้ทรงสิทธิบัตรการประดิษฐ์ยกเรื่องฟ้องขาดอายุความขึ้นสู้ หากปรากฏว่าฟ้องขาดอายุความตามที่กล่าวอ้างแล้ว ศาลต้องยกฟ้องนั้นเสียโดยไม่ต้องพิจารณาในประเด็นอื่นอีกต่อไปอันเป็นผลร้ายต่อผู้กล่าวอ้าง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การเพิกถอนสิทธิบัตรจะกระทำได้หรือไม่ น่าจะต้องพิจารณาประเด็นของการออกสิทธิบัตรนั้นว่า ได้กระทำโดยถูกต้องตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ เป็นสำคัญ ซึ่งหากสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรได้ออกโดยไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ก็ควรจะให้ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิยกขึ้นกล่าวอ้างเพื่อให้มีการเพิกถอนความไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นได้ทั้งสิ้น

ยกตัวอย่างเช่น กรณีการฟ้องคดีละเมิดสิทธิบัตรการประดิษฐ์เปรียบเทียบกันสองคดี โดยทั้งสองคดีนี้มี เหตุแวดล้อมกรณีทุกอย่างเหมือนกันทั้งหมดแต่ต่างกันเพียงเรื่องเดียวคือมีการนำคดีขึ้นฟ้องภายใน 10 ปี กับนำคดีขึ้นฟ้องภายหลัง 10 ปี ซึ่งแม้ว่าทั้งสองคดีนั้นสิทธิบัตรจะยังอยู่ในอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรการประดิษฐ์อยู่ก็ตาม (ซึ่งกฎหมายสิทธิบัตรกำหนดให้สิทธิบัตรการประดิษฐ์ มีอายุการคุ้มครอง 20 ปี นับแต่วันยื่นคำขอรับสิทธิบัตร) ก็จะได้รับผลทางกฎหมายต่างกันหากวินิจฉัยว่ากำหนดเวลาในการฟ้องคดีเป็นกำหนดอายุความ และต้องใช้กำหนดอายุความ 10 ปี เนื่องจากเป็นกรณีที่ไม่มียกเว้นอายุความเป็นการเฉพาะ ผลทางกฎหมายจะเป็นดังนี้หากมีการยกประเด็นฟ้องขาดอายุความขึ้นสู้

คดีที่ฟ้องภายใน 10 ปี คดียังไม่ขาดอายุความ ศาลสามารถวินิจฉัยในประเด็นอื่นๆต่อไปได้

คดีที่ฟ้องภายหลัง 10 ปี คดีขาดอายุความแล้ว ศาลต้องยกฟ้องโดยไม่ต้องวินิจฉัยประเด็นอื่นอีกต่อไป

จะเห็นได้ว่า แม้ว่าทั้งสองคดีสิทธิบัตรจะยังอยู่ในอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรก็ตาม แต่หากมีการละเมิดสิทธิบัตรการประดิษฐ์เกิดขึ้นภายหลังระยะเวลา 10 ปี ผู้ทรงสิทธิบัตรอาจจะไม่ได้ความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรได้ เพราะหากมีการฟ้องละเมิดสิทธิบัตรแต่จำเลยยกอายุความขึ้นสู้ คดีก็จะขาดอายุความต้องห้ามมิให้ฟ้องร้อง เห็นได้ว่าขัดกับหลักการให้ความคุ้มครองผู้ทรงสิทธิบัตรกฎหมายสิทธิบัตรอย่างมาก

หรือ หากเกิดการฟ้องเพิกถอนอนุสิทธิบัตรซึ่งมีอายุการคุ้มครอง 6 ปี (กรณีไม่มีการขอต่ออายุการคุ้มครอง) หากฟ้องคดีเมื่ออายุการคุ้มครองอนุสิทธิบัตรได้สิ้นสุดลงแล้ว แต่หากยังอยู่ในอายุความ 10 ปี ตามที่กำหนดในมาตรา 193/30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เช่นนี้แล้ว เห็นได้ว่าเป็นเวลาที่ล่วงเลยระยะเวลาสมควรที่จะนำคดีมาฟ้องขอให้มีการเพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้นแล้ว เนื่องจากไม่ว่าอย่างไรก็ตามจะไม่มีข้อโต้แย้งสิทธิเกิดขึ้นได้อีกเนื่องจากอนุสิทธิบัตรนั้นได้สิ้นสุดอายุการคุ้มครองไปแล้ว หรือหากมีการรับฟ้องและดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาไม่ว่าศาลจะเห็นสมควรให้มีการเพิกถอนหรือไม่เห็นสมควรให้มีการเพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้น ก็ไม่เกิด

ประโยชน์ใดๆ ในอันที่ศาลจะมีคำสั่งให้ตามคำขอท้ายฟ้องเพราะอนุสิทธิบัตรนั้นสิ้นอายุการคุ้มครองไปแล้ว

ด้วยเหตุผลดังได้กล่าวมานี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การที่กฎหมายสิทธิบัตรไม่ได้กำหนดในเรื่องระยะเวลาในการเพิกถอนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ไว้อย่างชัดเจนแล้วจะทำให้เกิดการตีความและปรับใช้กฎหมายอย่างไม่เป็นธรรมและไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องแก่กรณีได้ จะส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียหรือบุคคลใดๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการออกสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรให้โดยไม่ชอบนั้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาเรื่องระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตร การประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตร เพื่อจะได้นำผลการศึกษาวิจัยมาเป็นแนวทางในการจัดทำข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายสิทธิบัตรให้เหมาะสมและหลักคล้องกับความมีลักษณะพิเศษของกฎหมายสิทธิบัตร และเพื่อความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันต่อไป

4.3.2 ผลกระทบอันเนื่องมาจากหลักสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ทรงสิทธิบัตร

สิทธิแต่เพียงผู้เดียวหรือสิทธิเด็ดขาดของผู้ทรงสิทธิบัตร เป็นสิทธิเกิดขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายจึงมีผลบังคับกับบุคคลทั่วไป ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองผลประโยชน์ที่ผู้ทรงสิทธิบัตรควรจะได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการผลิตสินค้าออกจำหน่าย กฎหมายสิทธิบัตรทั่วไปจะเน้นถึงสิทธิในการหวงห้ามหรือกีดกันไม่ให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับสิทธิบัตร¹²² ซึ่งเป็นการที่รัฐได้ต่างตอบแทนผู้ทรงสิทธิบัตรจากการที่ผู้ทรงสิทธิบัตรได้ยอมเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญอันเกี่ยวกับการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ แต่ในขณะเดียวกันรัฐก็ได้กำหนดมาตรการป้องกันผลที่จะกระทบต่อสังคมส่วนรวมไว้เพื่อใช้บังคับหรือจำกัดสิทธิผู้ทรงสิทธิแต่เพียงผู้เดียวหรือผู้ทรงสิทธิเด็ดขาดนั้นควบคู่กันไปด้วย เนื่องจากสิทธิเด็ดขาดของผู้ทรงสิทธิบัตรอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมดังกล่าว กฎหมายสิทธิบัตรส่วนใหญ่ในโลกมักจะกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสังคมไว้ทั้งสิ้น

การเพิกถอนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ก็เป็นหนึ่งในมาตรการทั้งหลายที่กำหนดขึ้นเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสังคม ดังนั้นจึงมีความจำเป็นมากที่ต้องกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ รวมถึงระยะเวลาในการเพิกถอนให้ชัดเจนไม่คลุมเครือ มีความเหมาะสม เป็นธรรม และใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ

¹²² ชรรยง พวงราช ข เล่มเดิม. หน้า 83.

การเพิกถอนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์เป็นขั้นตอนในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายหรือความสมบูรณ์ของสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรภายหลังจากที่ได้มีการออกสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรไปแล้ว แต่เมื่อมาพิจารณาบทบัญญัติการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนี้ ยังขาดความชัดเจนในส่วนของการกำหนดระยะเวลาว่าผู้มีอำนาจฟ้องเพิกถอนนั้นต้องนำคดีขึ้นสู่ศาล โดยสิ้นสุดภายในกำหนดเวลาใด จึงทำให้ต้องมีการตีความปรับบทกฎหมายอื่นเพื่อนำไปใช้บังคับ โดยอนุโลม อีกทั้งแนวทางในการปรับบทกฎหมายของศาลก็ยังไม่มีบรรทัดฐานที่จะถือตามได้ เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่ายังมีข้อโต้แย้งในการปรับบทกฎหมายของศาลอยู่ดังเหตุผลที่ได้กล่าวไปในข้อ 4.1 ข้างต้น

เมื่อสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรที่ได้ออกให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์ ผู้ทรงสิทธิบัตรนั้นก็ยังมีสิทธิเด็ดขาดในการหวงห้ามหรือกีดกันไม่ให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรนั้นอยู่จนกว่าจะมีคำสั่งของศาลสั่งให้เพิกถอนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรนั้นเท่านั้น ดังนั้นเมื่อมาตรการในการถ่วงดุลกฎหมายมีความบกพร่องแล้ว มาตรการในการเพิกถอนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรที่กำหนดขึ้นเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสังคมก็ใช้ได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพสมดังเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมาย

4.3.3 ผลกระทบต่อการบังคับใช้กฎหมายสิทธิบัตร

เนื่องจากกฎหมายสิทธิบัตรของไทยไม่มีบทบัญญัติในเรื่องระยะเวลาในการใช้สิทธิฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์กำหนดไว้ โดยหลักการของลำดับการใช้กฎหมายและการใช้กฎหมายแล้ว หากไม่มีบทกฎหมายพิเศษในเรื่องนั้นๆ กำหนดไว้ (เนื่องจากในมาตรา 4 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดให้ใช้กฎหมายที่บัญญัติขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรก่อน) ให้นำบทกฎหมายทั่วไปมาปรับใช้ ซึ่งก็คือบทกฎหมายทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาที่จะมีบทบัญญัติเรื่องระยะเวลาทางแพ่ง และบทบัญญัติเรื่องอายุความทางแพ่งที่สามารถนำมาปรับกับกฎหมายสิทธิบัตรได้เนื่องจากกฎหมายสิทธิบัตรก็เป็นกฎหมายเอกชนชนิดหนึ่งเช่นกัน แต่การจะกำหนดให้แน่ชัดลงไปว่าจะต้องใช้บทบัญญัติมาตราใดเรื่องใดในระหว่างเรื่องระยะเวลา กับเรื่องอายุความนั้นต้องอาศัยหลักการตีความกฎหมายควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและตรงตามเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายสิทธิบัตรซึ่งมีลักษณะเฉพาะต่างหากจากกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อีกทั้งเพื่อให้ตรงตามอุดมคติซึ่งเป็น

จิตวิญญาณของกฎหมาย 3 ประการ คือ ความยุติธรรม ความสงบเรียบร้อยของสังคม และ
 ความมีประโยชน์สัมประสงค์

เมื่อนำหลักการของลำดับการใช้กฎหมายและการใช้กฎหมายมาปรับกับทางปฏิบัติ
 จริงๆ แล้ว เนื่องจากมีเหตุปัจจัยต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องมากมายทำให้อาจเกิดความไม่เป็นธรรม
 ในบางด้านได้หากไม่มีการวิเคราะห์ให้ถ่องแท้หรือหากไม่มีความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์
 ในด้านนั้นๆ อย่างแท้จริงแล้วก็จะไม่ทราบว่าผลกระทบจากการปรับใช้หลักกฎหมายที่ไม่เหมาะสม
 นั้นสำคัญแค่ไหน ดังนั้นเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงหรือป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดจากการปรับ
 บทกฎหมายที่ไม่เหมาะสมกับความมีลักษณะพิเศษของกฎหมายสิทธิบัตรแล้วควรจะมีการแก้ไข
 กฎหมายสิทธิบัตรโดยเพิ่มเติมในเรื่องระยะเวลาในการฟ้องคดีเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์
 สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์หรือนุสิทธิบัตรอื่นเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ให้มีความชัดเจน
 จะได้ไม่มีปัญหาในการบังคับใช้อีกต่อไป

จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศพบว่ากฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ของ
 ประเทศสหราชอาณาจักร และประเทศออสเตรเลียต่างได้มีการกำหนดระยะเวลาในการฟ้อง
 เพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ให้สามารถกระทำได้อย่างตลอดระยะเวลาของ
 อายุความคุ้มครองสิทธิบัตรการประดิษฐ์นั้น ส่วนประเทศญี่ปุ่นระยะเวลาการฟ้องเพิกถอน
 สิทธิบัตรการประดิษฐ์อันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ ให้สามารถฟ้องเพิกถอนต่อศาลได้ตลอด
 อายุการคุ้มครองสิทธิบัตรประดิษฐ์ และในกรณีที่ผู้ฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ได้ยกข้อ
 ต่อสู้โดยการฟ้องแย้งผู้ที่ฟ้องตนละเมิดสิทธิบัตรในช่วงที่อายุการคุ้มครองสิทธิบัตรใกล้สิ้นสุดลง
 แต่คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลก็อาจฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรภายหลังที่สิ้นสุดอายุการคุ้มครอง
 สิทธิบัตรได้ และประเทศนิวซีแลนด์แม้ว่ากฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ฉบับปัจจุบันจะ
 กำหนดให้สามารถยื่นฟ้องเพิกถอนได้ 2 วิธีการด้วยกัน คือ วิธีการแรก การเพิกถอนโดย
 คณะกรรมการสิทธิบัตร ซึ่งต้องกระทำภายใน 12 เดือน นับแต่วันจดทะเบียนสิทธิบัตร และวิธีการ
 ที่สอง การเพิกถอนโดยศาลสูง ระยะเวลาในการใช้สิทธิฟ้องคดีนั้นแม้ว่าในตัวบทกฎหมายจะไม่ได้
 บัญญัติอย่างชัดเจนว่าให้ฟ้องได้ตลอดอายุการให้ความคุ้มครอง แต่ทางคำรากลกฎหมายสิทธิบัตรก็ได้
 อธิบายอย่างชัดเจนว่าต้องใช้สิทธิฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ได้ทุก ๆ เวลาหลังจากที่
 สิทธิบัตรได้ถูกออกไปให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรนั้น กล่าวคือ ผู้มีส่วนได้เสียสามารถใช้สิทธิฟ้องคดีได้
 ตลอดอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร คือ 20 ปี นับแต่วันที่ออกบัตรทรัพย์สินทางปัญญาแห่งนิวซีแลนด์
 (IPONZ) ได้จดทะเบียนสิทธิบัตร

ขณะนี้ประเทศนิวซีแลนด์ได้มีการร่างกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ฉบับใหม่โดยปรับปรุงจากกฎหมายฉบับเดิมให้มีความชัดเจนและทันสมัยมากยิ่งขึ้น โดยมีการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญในส่วนของระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรซึ่งจากเดิมต้องกระทำภายในระยะเวลาจำกัด คือ ภายใน 12 เดือน นับแต่วันจดทะเบียนสิทธิบัตร แต่ในร่างฉบับใหม่ได้ยกเลิกการจำกัดระยะเวลานั้นและให้เปลี่ยนเป็นว่าสามารถฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ได้ตลอดอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรนั้น ส่วนการฟ้องเพิกถอนต่อศาลสูงหลักการของระยะเวลาฟ้องยังเหมือนเดิมเพียงแต่ได้ระบุระยะเวลาอย่างชัดเจนลงในตัวบทกฎหมายฉบับใหม่อย่างชัดเจนไปเลยว่าระยะเวลายื่นฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรสามารถกระทำได้ตลอดอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร

จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศพบว่ากฎหมายการออกแบบผลิตภัณฑ์ของประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศญี่ปุ่นและประเทศออสเตรเลียต่างได้มีการกำหนดระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ให้สามารถกระทำได้ตลอดเวลานับแต่การออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นได้รับการจดทะเบียน

ในส่วนของกฎหมายอนุสิทธิบัตรของประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดให้สามารถฟ้องเพิกถอนอนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ได้ตลอดอายุการคุ้มครองอนุสิทธิบัตร และในกรณีที่ผู้ฟ้องเพิกถอนอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ได้ยกข้อต่อสู้โดยการฟ้องแย้งผู้ที่ฟ้องตนละเมิดอนุสิทธิบัตรในช่วงที่อายุการคุ้มครองอนุสิทธิบัตรใกล้สิ้นสุดลงแต่คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลก็อาจฟ้องเพิกถอนอนุสิทธิบัตรภายหลังที่สิ้นอายุการคุ้มครองได้ ส่วนกฎหมายสิทธิบัตรนวัตกรรมของประเทศออสเตรเลียได้กำหนดให้สามารถฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรนวัตกรรมที่ไม่สมบูรณ์ได้ตลอดเวลานับแต่ที่ได้รับจดทะเบียนสิทธิบัตรนวัตกรรม

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการระบุระยะเวลาในการฟ้องคดีเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ไว้ในกฎหมายสิทธิบัตรของไทยให้มีความชัดเจนดังเช่นในต่างประเทศเพื่อความชัดเจนไม่ต้องอาศัยบทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่งเรื่องระยะเวลาและอายุความมาบังคับใช้โดยอนุโลม

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

แนวความคิดที่มีผลต่อระบบสิทธิบัตรมี 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติ และ ทฤษฎีนโยบายทางเศรษฐกิจ แม้ทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติจะมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้มีกฎหมายสิทธิบัตรเกิดขึ้น แต่เมื่อมีการตรากฎหมายสิทธิบัตรใช้บังคับแล้ว เนื้อหาสาระมักค่อนข้างไปทางแนวความคิดทฤษฎีนโยบายทางเศรษฐกิจ แทบทั้งสิ้น ซึ่งแนวความคิดนี้มุ่งเน้นไปทางผลประโยชน์ของสังคมเป็นหลักสำคัญ โดยผู้ประดิษฐ์จะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายสิทธิบัตรก็ต่อเมื่อการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ของตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม เปรียบเสมือนหลักต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ผู้ประดิษฐ์คิดค้นผลงานจะได้รับความคุ้มครองโดยได้รับสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการควบคุม การใช้ และแสวงหาประโยชน์ทางการพาณิชย์จากการใช้ผลงานการประดิษฐ์ของผู้ประดิษฐ์ผลงานนั้นๆ ในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ แลกเปลี่ยนกับการที่ผู้ประดิษฐ์ต้องเปิดเผยความรู้จากการประดิษฐ์คิดค้นของตนทำให้สังคมโดยรวมได้มีโอกาสเข้าถึง ได้รับความรู้จากการประดิษฐ์นั้น หรือทำให้บุคคลอื่นสามารถศึกษาต่อออกจากความรู้เดิมที่เปิดเผยนั้น ทำให้มีการประดิษฐ์คิดค้นในขั้นสูงขึ้นไป

สิทธิแต่เพียงผู้เดียวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อรัฐได้มีการจดทะเบียนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ประดิษฐ์ แม้ว่าการจดทะเบียนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ประดิษฐ์นั้นจะเป็นระบบการสร้างการคุ้มครองผู้ทรงเพื่อมิให้ผู้ใดมาละเมิดสิทธิได้ก็ตาม แต่รัฐก็ยังสังเกตเห็นว่าหากเกิดกรณีที่สิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรที่รัฐได้ออกไปแล้วนั้นไม่สมบูรณ์มาแต่ต้น (อาทิเช่น ขาดความใหม่ ไม่มีขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น เป็นต้น) แต่เนื่องจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบไม่พบความไม่สมบูรณ์นั้นจึงรับจดทะเบียนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์หรืออนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรไป กฎหมายสิทธิบัตรสังเกตเห็นความสำคัญในส่วนนี้ซึ่งเป็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ จึงได้บัญญัติในส่วนของการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรไว้

ผลดีของการบัญญัติบทกฎหมายในส่วนของการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ ก็คือ หากมีข้อเท็จจริงปรากฏว่าการประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ หรือแบบผลิตภัณฑ์ที่ขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ความสมบูรณ์ของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ (มาตรา 5 มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 14) สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ (มาตรา 56 มาตรา 58 มาตรา 65 ประกอบด้วยมาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 14) หรืออนุสิทธิบัตร (มาตรา 65 ทวิ มาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 หรือมาตรา 14) และได้ล่วงเลยระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียหรือบุคคลใด ผู้ที่เห็นว่าการยื่นคำขอนั้นไม่ถูกต้อง หรือเห็นว่าตนมีสิทธิขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรดีกว่าผู้ยื่นคำขอ หรือเห็นว่าการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นไม่มีลักษณะตามที่กฎหมายกำหนด หรือเป็นสิ่งที่กฎหมายห้ามมิให้ขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรมีสิทธิยื่นคำคัดค้านต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ไปแล้ว (มาตรา 31 และมาตรา 34) ถ้าหากไม่มีการกำหนดมาตรการการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์แล้วจะเกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ประดิษฐ์รายอื่นและบุคคลอื่นๆ ได้ เนื่องจากไม่มีทางใดที่สามารถยกความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรขึ้นกล่าวอ้างได้ ซึ่งกล่าวได้ว่า บทบัญญัติในส่วนนี้เป็นระบบการตรวจสอบความสมบูรณ์ภายหลังที่ได้มีการออกสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรไปแล้ว

จากการศึกษาบทบัญญัติในส่วนของการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ซึ่งปรากฏในมาตรา 54 กรณีการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ มาตรา 64 กรณีการเพิกถอนสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และมาตรา 65 นว กรณีการเพิกถอนอนุสิทธิบัตร ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ได้บัญญัติไว้สองส่วน ได้แก่ ส่วนแรกคือกฎหมายกำหนดให้บุคคลใดบ้างที่มีอำนาจฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ และส่วนที่สองคือเหตุหรือหลักเกณฑ์เหตุแห่งการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์เท่านั้น โดยไม่มีบทบัญญัติมาตราใดในกฎหมายสิทธิบัตรเลยที่กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องของระยะเวลาในการนำคดีขึ้นสู่ศาลว่าให้สิ้นสุดระยะเวลาในการเพิกถอน ณ เวลาใด

เมื่อกฎหมายสิทธิบัตรไม่ได้กำหนดระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ไว้โดยตรง จึงต้องนำบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง ซึ่งก็คือบทบัญญัติเรื่องระยะเวลาและอายุความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้โดยอนุโลม กับระยะเวลาและ/หรืออายุความในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ต่อไป โดยอาศัยอำนาจจากบทบัญญัติมาตรา 4 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

แต่เนื่องจากในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับ กำหนดเวลาไว้ 2 ประเภท คือ เรื่องกำหนดระยะเวลา และเรื่องกำหนดอายุความ ดังนั้นจึงต้อง ตีความว่าควรปรับในส่วนของการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ว่าจะนำหลักเรื่องระยะเวลาหรือหลักในเรื่อง อายุความมาใช้บังคับ

เหตุผลที่จำเป็นต้องแยกแยะว่าจะนำเรื่องระยะเวลาหรืออายุความมาใช้บังคับ เพื่อความเหมาะสมสอดคล้องกับความมีลักษณะเฉพาะของกฎหมายสิทธิบัตร เนื่องจากผลของการ ปรับใช้จะแตกต่างกันเพราะหากปรับว่าเป็นเรื่องอายุความก็อาจเกิดคำถามว่า ระยะเวลาฟ้องเพิก ถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความ ไม่สมบูรณ์นี้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถยื่นฟ้องเพิกถอนได้จนถึงระยะเวลา เพราะหากไม่มีชัดเจน ในการกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดในการให้ผู้มีส่วนได้เสียที่จะฟ้องเพิกถอนแล้วจะเกิดการโต้แย้งกัน ระหว่างคู่ความและส่งผลกระทบต่อความได้เปรียบเสียเปรียบของคู่ความในคดีเป็นอย่างมาก

เมื่อผู้วิจัยได้ค้นหาคำพิพากษาที่ได้ตัดสินในประเด็นที่จำเลยได้ฟ้องแย้ง โจทก์เพื่อขอให้ ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรของโจทก์โดยอ้างว่าสิทธิบัตรของโจทก์นั้นไม่สมบูรณ์เข้าหลักเกณฑ์เหตุ แห่งการเพิกถอนสิทธิบัตร และ โจทก์ได้ให้การต่อสู้ฟ้องแย้งของจำเลยว่าฟ้องแย้งของจำเลย ขาดอายุความไปแล้วไม่อาจยกเหตุแห่งความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรเพื่อให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอน สิทธิบัตรของโจทก์ได้อีก

ซึ่งปรากฏในคำพิพากษาฎีกาที่ 475/2537 โดยศาลได้วินิจฉัยว่า จำเลยทั้งสี่ฟ้องแย้ง ขอให้ศาลเพิกถอนสิทธิบัตรของโจทก์เพราะเป็นสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์เป็นการฟ้องโดยอาศัยอำนาจ ตามมาตรา 64 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ไม่ใช่เป็นการฟ้องเนื่องจากมูล ละเมิด แต่อายุความเกี่ยวกับอำนาจฟ้องดังกล่าวไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ กรณีจึงต้อง บังคับตามกฎหมายแพ่ง มาตรา 164 (ปัจจุบันคือมาตรา 193/30) ซึ่งกำหนดอายุความไว้ 10 ปี ฟ้องแย้งของจำเลยทั้งสี่จึงไม่ขาดอายุความ

และคดีหมายเลขดำที่ 124/2545 คดีหมายเลขแดงที่ 26/2547 ในประเด็นที่ว่า ฟ้องโจทก์ ขาดอายุความหรือไม่ ศาลได้วินิจฉัยว่า การฟ้องของโจทก์เป็นการฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร ของจำเลยที่ 1 และเรียกค่าเสียหาย ซึ่งเป็นวิธีการตามบทบัญญัติเรื่องการเพิกถอนสิทธิบัตร ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 และไม่มีบทบัญญัติถึงเรื่องอายุความไว้โดยเฉพาะ เป็นไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/30 อายุความมีกำหนด 10 ปี คดีโจทก์จึงไม่ขาด อายุความ

จะเห็นได้ว่า ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง และศาลฎีกาได้ วินิจฉัยว่า การฟ้องขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือ อนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ เป็นเรื่องของอายุความ ต้องฟ้องภายในกำหนดอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากไม่มีการบัญญัติเรื่อง อายุความไว้โดยเฉพาะ

ด้วยความเคารพในเหตุผลคำตัดสินของศาล ผู้วิจัยเห็นว่า การกำหนดว่าการฟ้อง เพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจาก ความไม่สมบูรณ์ เป็นเรื่องของอายุความ ซึ่งต้องฟ้องภายในกำหนดอายุความ 10 ปี นั้น อาจก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบตามมา ดังต่อไปนี้

1) การตีความว่าระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตร การออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์เป็นเรื่องของอายุความนั้น มีความสอดคล้องกับความหมายและวัตถุประสงค์ของเรื่องอายุความหรือไม่ เพราะอายุความ เป็นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ทรงสิทธิเรียกร้องหรือเจ้าหนี้บังคับใช้สิทธิทางศาลภายใน เวลาที่กำหนดหากล่วงเลยเวลาถือว่าเจ้าหนี้ปล่อยปละละเลยไม่ใช้สิทธิเอง เจ้าหนี้จึงหมดสิทธิฟ้อง ให้ศาลบังคับให้ตามสิทธิเรียกร้องที่ตนมีอีกต่อไป แต่การฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ไม่ได้เป็น เรื่องของสิทธิเรียกร้องหรือหนี้เหนือบุคคล เพราะการได้มาซึ่งสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรนั้น จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อรัฐ โดยนายทะเบียนรับจดทะเบียนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรให้เท่านั้น หรือ กล่าวได้ว่า สิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรเป็นเอกสารสิทธิที่รัฐออกให้เท่านั้น อีกทั้งเมื่อพิจารณาจาก วัตถุประสงค์ของการบัญญัติเรื่องอายุความมีขึ้นเพื่อเป็นการลงโทษเจ้าหนี้ที่ไม่ใช้สิทธิเรียกร้องของ ตนจนล่วงเลยเวลาที่กฎหมายกำหนด ทำให้สิ้นสิทธิในการเรียกร้องตามมูลหนี้ที่อีกต่อไป แต่หนี้ นั้นก็ยังไม่ระงับจึงอาจแปลงหนี้ใหม่กันได้แม้ว่าหนี้เดิมจะขาดอายุความไปแล้วก็ตาม แต่ถ้าหาก มีการกล่าวอ้างความไม่สมบูรณ์ขึ้น และศาลได้มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตร การออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรนั้นแล้ว ผลทางกฎหมายคือสิทธิบัตรการประดิษฐ์

สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรนั้นจะไม่มีผลบังคับอีกต่อไปนับแต่เวลาที่ศาลได้มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์นั้น แต่ผลของคำสั่งเพิกถอนจะไม่มีผลกระทบต่อสิทธิต่างๆ ที่ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรเคยได้รับไว้แล้วก่อนมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรนั้น จะเห็นได้ว่าต่างกับเรื่องนี้ขาดอายุความที่แม้ว่านี้จะขาดอายุความแล้วก็ตามแต่หนี้ยันยังไม่ระงับคั้งนั้นจึงสามารถมีการแปลงหนี้ยันใหม่กันได้เพื่อให้ลูกหนี้ยันรับผิดชอบในหนี้ยันนั้นต่อไปตามสัญญาแปลงหนี้ยันใหม่

2) เนื่องจากสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรนั้นตามกฎหมายสิทธิบัตรได้กำหนดอายุการคุ้มครองไว้ ซึ่งหากต้องนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/30 ซึ่งกำหนดอายุความ 10 ปี มาใช้บังคับแล้ว จะมีผลกระทบหากว่า อายุความ 10 ปี ได้สิ้นสุดลงแล้ว แต่อายุการคุ้มครองของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ยังไม่สิ้นสุดอายุการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่า จุดสิ้นสุดของระยะเวลาที่ผู้มีส่วนได้เสียสามารถยื่นฟ้องคดีเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์อันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ ควรได้รับการพิจารณาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ต่อไปเพราะหากเกิดความไม่ชัดเจนของกฎหมายเช่นนี้จะส่งผลกระทบต่อความได้เปรียบเสียเปรียบแก่คู่ความในคดีเป็นอย่างมาก

3) หากเป็นเรื่องอายุความที่ศาลได้ตัดสินในคดีข้างต้นจะทำให้เกิดผลกระทบ คือ หากมีการฟ้องคดีเมื่อล่วงเลยระยะเวลา 10 ปีตามมาตรา 193/30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่หากสิทธิบัตรนั้นยังไม่สิ้นสุดอายุการคุ้มครอง เช่นกรณีของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่มีอายุการคุ้มครอง 20 ปี ผลก็คือ แม้ว่าเป็นสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ ก็จะไม่มีผู้ใดที่สามารถยกความไม่สมบูรณ์นั้นขึ้นกล่าวอ้างได้อีกต่อไป เพราะคดีได้ขาดอายุความไปแล้วศาลสามารถวินิจฉัยประเด็นเรื่องอายุความที่จำเลยยกขึ้นต่อสู้แล้วยกฟ้องโจทก์ได้ทันทีโดยไม่ต้องวินิจฉัยในประเด็นใดอีก

ดังนั้นหากตีความว่ากำหนดเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์เป็นเรื่องอายุความก็เท่ากับเป็นการตีความที่ส่งผลให้สิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์มีผลสมบูรณ์ไปโดยปริยายเมื่อล่วงเลยระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ใช้สิทธิเรียกร้องนั้นๆ อีกทั้งทำให้บทบัญญัติของกฎหมายสิทธิบัตรในเรื่องการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ ซึ่งขัดกับเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองในสิทธิบัตรอย่างสิ้นเชิง

หากว่าข้อเท็จจริงเช่นเดียวกับตัวอย่างข้างต้น แต่เปลี่ยนเป็นว่าคู่ความอีกฝ่ายไม่ยกประเด็นว่าฟ้องขาดอายุความขึ้นต่อสู้แล้ว ศาลจะไม่มีอำนาจยกประเด็นเรื่องอายุความขึ้นเองได้ เพราะในเรื่องอายุความในคดีแพ่งไม่เป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรม

อันดีของประชาชน หากเป็นเช่นนี้จะเห็นได้ว่าการที่บุคคลใดจะยกความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรขึ้นฟ้องศาลเพื่อให้เพิกถอนสิทธิบัตรนั้นจะมีเรื่องของผลดีกับความพลร้ายเข้ามาเกี่ยวข้อง กล่าวคือ หากผู้ทรงสิทธิบัตรไม่ยกเรื่องฟ้องขาดอายุความขึ้นสู้ก็จะเป็นผลดีต่อผู้กล่าวอ้าง เพราะสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ แต่หากผู้ทรงสิทธิบัตรยกเรื่องฟ้องขาดอายุความขึ้นสู้ หากปรากฏว่าฟ้องขาดอายุความตามที่กล่าวอ้างแล้ว ศาลต้องยกฟ้องนั้นเสียโดยไม่ต้องพิจารณาในประเด็นอื่นอีกต่อไปอันเป็นผลร้ายต่อผู้กล่าวอ้าง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเหตุการณ์เช่นนี้ไม่ควรเกิดขึ้นในการบังคับใช้กฎหมาย

จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศพบว่ากฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ของประเทศสหราชอาณาจักร และประเทศออสเตรเลียต่างได้มีการกำหนดระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ให้สามารถกระทำได้ตลอดระยะเวลาของอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรการประดิษฐ์นั้น ส่วนประเทศญี่ปุ่นระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์อันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ ให้สามารถฟ้องเพิกถอนต่อศาลได้ตลอดอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรการประดิษฐ์ และในกรณีที่ผู้ฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ได้ยกข้อต่อสู้โดยการฟ้องแย้งผู้ที่ฟ้องคนละเมิดสิทธิบัตรในช่วงที่อายุการคุ้มครองสิทธิบัตรใกล้สิ้นสุดลงแต่คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลก็อาจฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรภายหลังที่สิ้นสุดอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรได้ และประเทศนิวซีแลนด์แม้ว่ากฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ฉบับปัจจุบันจะกำหนดให้สามารถยื่นฟ้องเพิกถอนได้ 2 วิธีการด้วยกัน คือ วิธีการแรก การเพิกถอนโดยคณะกรรมการสิทธิบัตร ซึ่งต้องกระทำภายใน 12 เดือน นับแต่วันจดทะเบียนสิทธิบัตร และวิธีการที่สอง การเพิกถอนโดยศาลสูง แม้ว่าในตัวเองกฎหมายจะไม่ได้บัญญัติอย่างชัดเจนว่าให้ฟ้องได้ตลอดอายุการให้ความคุ้มครอง แต่ทางคำราฎหมายสิทธิบัตรก็ได้อธิบายอย่างชัดเจนว่าต้องใช้สิทธิฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ได้ทุก ๆ เวลานั้นนับแต่รับจดทะเบียนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรแล้ว

ขณะนี้ประเทศนิวซีแลนด์ได้มีการร่างกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ฉบับใหม่โดยปรับปรุงจากกฎหมายฉบับเดิมให้มีความชัดเจนและทันสมัยมากยิ่งขึ้น โดยได้นำกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักรและกฎหมายของประเทศออสเตรเลียมาเป็นแม่แบบในการร่างกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ฉบับใหม่นี้ โดยมีการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญในส่วนหนึ่งของระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรซึ่งจากเดิมต้องกระทำภายในระยะเวลาจำกัด คือ ภายใน 12 เดือน นับแต่วันจดทะเบียนสิทธิบัตร แต่ในร่างฉบับใหม่ได้ยกเลิกการจำกัดระยะเวลานั้นและให้เปลี่ยนเป็นว่าสามารถฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ได้ตลอดอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรนั้น ส่วนการฟ้องเพิกถอนต่อศาลสูงหลักการของระยะเวลาฟ้องยังเหมือนเดิม

เพียงแต่ได้ระบุระยะเวลาอย่างชัดเจนในตัวบทกฎหมายฉบับใหม่อย่างชัดเจนไปเลยว่าระยะเวลาขึ้นฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรสามารถกระทำได้ตลอดอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร

จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศพบว่ากฎหมายการออกแบบผลิตภัณฑ์ของประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศญี่ปุ่นและประเทศออสเตรเลียต่างได้มีการกำหนดระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนการออกแบบผลิตภัณฑ์เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ให้สามารถกระทำได้ตลอดเวลานับแต่การออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นได้รับการจดทะเบียน

ในส่วนของกฎหมายอนุสิทธิบัตรของประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดให้สามารถฟ้องเพิกถอนอนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ได้ตลอดอายุการคุ้มครองอนุสิทธิบัตร และในกรณีที่ผู้ฟ้องเพิกถอนอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ได้ยื่นข้อต่อสู้โดยการฟ้องแย้งผู้ที่ฟ้องตนละเมิดอนุสิทธิบัตรในช่วงที่อายุการคุ้มครองอนุสิทธิบัตรใกล้สิ้นสุดลงแต่คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลก็อาจฟ้องเพิกถอนอนุสิทธิบัตรภายหลังที่สิ้นอายุการคุ้มครองได้ ส่วนกฎหมายสิทธิบัตรนวัตกรรมของประเทศออสเตรเลียได้กำหนดให้สามารถฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรนวัตกรรมที่ไม่สมบูรณ์ได้ตลอดเวลานับแต่ที่ได้รับจดทะเบียนสิทธิบัตรนวัตกรรม

จะเห็นได้ว่ากฎหมายของต่างประเทศทั้งสี่ประเทศที่ได้ศึกษานั้น ได้กำหนดระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ไว้อย่างชัดเจน จึงไม่มีปัญหาข้อถกเถียงในประเด็นระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องจากความไม่สมบูรณ์อย่างกฎหมายสิทธิบัตรของไทย

5.2 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ในส่วนของระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์

เนื่องจากระยะเวลาในการฟ้องคดีเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรไทยไม่ได้บัญญัติไว้โดยตรง จึงต้องตีความเพื่อปรับบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งเพื่อให้บังคับใช้ได้ ในทางปฏิบัติ แต่หากไม่มีการระบุในเรื่องนี้ให้มีความชัดเจนในกฎหมายสิทธิบัตรแล้วการใช้การตีความปรับบทกฎหมายอาจเกิดความไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายสิทธิบัตรอย่างแท้จริงได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในส่วนของ

ระยะเวลาในการฟ้องคดีเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือ อนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ให้มีความชัดเจนเพื่อประโยชน์ในการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศ อันได้แก่ ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น (รายละเอียด ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่สามและบทที่สี่) มาเป็นแบบอย่างในการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในกฎหมายสิทธิบัตรของไทย

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องระยะเวลาในการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ หรือ การออกแบบผลิตภัณฑ์หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ของทั้งสี่ประเทศนี้จะเห็นได้ว่า ผู้มีอำนาจในการฟ้องหรือยื่นคำร้องขอเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ เมื่อพบเหตุแห่งความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตร การประดิษฐ์ หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรที่ได้ออกให้แล้วนั้น ผู้นั้นสามารถ ยื่นคำร้องขอเพิกถอนต่อคณะกรรมการสิทธิบัตร หรือต่อสำนักงานสิทธิบัตร หรือฟ้องเพิกถอนต่อ ศาลหรือศาลสูง (แล้วแต่กรณีว่าแต่ประเทศให้ยื่นคำร้องหรือฟ้องคดีได้ต่อหน่วยงานใด) ได้ตลอด ระยะเวลาที่สิทธิบัตรการประดิษฐ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรนั้นยังได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอยู่

ระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ และ อนุสิทธิบัตรของประเทศญี่ปุ่นได้บัญญัติเพิ่มเติมขึ้นมาอีกว่าในกรณีที่มีเหตุจำเป็นที่ผู้มีอำนาจฟ้อง เพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรต้องใช้สิทธิในการ ฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตร โดยกล่าวอ้างว่า สิทธิบัตรการประดิษฐ์ หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์ได้ แม้ว่าจะ เป็นการกล่าวอ้างขึ้นในภายหลังจากที่สิทธิบัตรการประดิษฐ์ หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือ อนุสิทธิบัตรนั้นได้สิ้นอายุการคุ้มครองตามกฎหมายแล้วก็ตาม

ผู้วิจัยเห็นว่า ทางเลือกที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา คือ ควรแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของ ระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ใน มาตรา 54 มาตรา 64 และมาตรา 65 นว แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ให้มีความชัดเจนโดยการระบุไว้ในมาตราดังกล่าว เพิ่มว่า “ให้ฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตร อันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ได้ตลอดระยะเวลาที่สิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรนั้นยังคงได้รับความคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติสิทธิบัตรนี้”

จากข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยได้นำเสนอข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่าข้อเสนอแนะที่ให้แก้ไข โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติในกฎหมายสิทธิบัตรในส่วนของระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตร การประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ เป็นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับการแก้ปัญหาของการไม่มีกำหนดระยะเวลาฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตร การประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ เพราะจะเหมาะสมและเป็นธรรมมากที่สุด เนื่องจากตัดปัญหาในการตีความปรับบทกฎหมายต่างๆ มาใช้บังคับ โดยอนุโลมกับระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตร การออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ไปได้อย่างสิ้นเชิง และผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่ากฎหมายสิทธิบัตรไทยควรกำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงาน อัยการสามารถยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรเพื่อให้มีการเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ได้อีกทางหนึ่ง ด้วยนอกเหนือจากที่กำหนดให้ศาลเท่านั้นที่มีอำนาจเพิกถอนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรเนื่องจาก ความไม่สมบูรณ์เท่านั้น เพราะเป็นการลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาล อีกทั้งคณะกรรมการสิทธิบัตร เป็นสำนักงาน โดยตรงและมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรเป็นอย่างดี ดังนั้น คณะกรรมการสิทธิบัตรจึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งอีกองค์กรหนึ่งที่จะสามารถตรวจสอบ ความสมบูรณ์ของสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กนกศักดิ์ เวชยานนท์. (2508). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยอายุความ. กรุงเทพฯ: คูสิตสัมพันธ์.
- กำชัย จงจักรพันธ์. (2551). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จักรกฤษณ์ ควรรณ. (2544). แนวความคิดและบทวิเคราะห์ กฎหมายสิทธิบัตร (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- จี๊ด เศรษฐบุตร. (2524). หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและหนี้. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2548). กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- _____. (2549). ย่อหลักกฎหมายนิติกรรม. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ประกอบ หุตะสิงห์. (2518). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา. กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ.
- ปิ่นโน สุขทรศนี. (2514). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- यररย พวงราช. (2533). สิทธิบัตร กฎหมายและวิธีปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: บพิศการพิมพ์.
- _____. (2543). คำอธิบายกฎหมายสิทธิบัตร (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จรัญ ภักดีธนากุล และ วัชรียา โตสงวน. (2532). กฎหมายสิทธิบัตร กรมทรัพย์สินทางปัญญา. กรุงเทพฯ: ตุลาการ.
- วัส ดิงสมิตร. (2550). รวมคำบรรยายภาคหนึ่ง สมัยที่ 60. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- _____. (2545). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา (พิมพ์ครั้งที่ 7 ฉบับปรับปรุงแก้ไข). กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ.
- ศนันท์กรณ์ (จำปี) โสคติพันธ์. (2549). คำอธิบายหลักกฎหมายนิติกรรม สัญญา (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สุพร อิศรเสนา. (2479). **อายุความ**. กรุงเทพฯ: ประยูรวงศ์.

สุพิศ ปราณีตพลกรัง. (2547). **คดีเครื่องหมายการค้า**. กรุงเทพฯ: อพตยา มิเลินเนียม

สมยศ เชื้อไทย. (2549). **หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

วิทยานิพนธ์

พรพรหม อังศุสิงห์. (2545). **ปัญหาการฟ้องถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า**. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บทความ

จักรกฤษณ์ ควรวจน์. (2535, กันยายน-ธันวาคม). “ข้อคิดว่าด้วยกฎหมายสิทธิบัตรกับการพัฒนา.”
สุโขทัยธรรมาธิราช, 5, 3. หน้า 69.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (ม.ป.ป.). **สนธิสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตร**. สืบค้นเมื่อ

19 สิงหาคม 2552, จาก www.ipthailand.go.th

ลาวัญย์ ถนัดศิลป์กุล. (2552, มีนาคม). **ปัญหากฎหมายสิทธิบัตรกับผลกระทบต่อสิทธิความเป็นมนุษย์
และการพัฒนา**. สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม 2552, จาก

www.measwatch.org/autopage/file/FriMarch2009-15-51-52-5_IP_Law_Human_develop.pdf

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

- Australian Government IP Australia. (2006). **Review of the Innovation Patent Final report.**
Australia.
- Catherine Colston and Kirsty Middleton. (2005). **Modern Intellectual Property Law** (2nd ed).
London, United Kingdom: Cavendish.
- Peter K. Yu. (2007). **Intellectual Property Information Wealth** (Vol.2). United States of
America: Praeger.
- Lionel Bently and Brad Sherman. (2009). **Intellectual Property** (3rd ed). Oxford University
press.

ELECTRONIC SOURCES

- Allens Arthur Robinson. (n.d.). FAQs: 8. How long does it take the design to be registered?
Retrieved February 20, 2011, from
<http://www.aar.com.au/patentattorneys/des/faq.htm#no11>
- Australia Government IP Australia. (2009, August). Streamlining the Patent Process. Retrieved
February 20, 2011, from
http://www.ipaustralia.gov.au/pdfs/news/consultation_streamlining_patent_process.pdf
- _____. Introduction of the Innovation Patent. Retrieved February 20, 2011, from
http://www.ipaustralia.gov.au/patents/what_innovation_review.shtml.
- Cambia staff. (2005, November). Patent Opposition & Revocation. Retrieved February 20, 2011,
from **<http://www.patentlens.net>**
- Global IP Group. (n.d.). Japanese Utility Law. Retrieved November 20, 2009, from
www.giplaw.com/articles03.html
- Hiroshi Kobayashi. (n.d.). Japanese Patent Litigation. Retrieved February 17, 2011, from
<http://www.westlawinternational.com>

Intellectual Property Office of New Zealand. (2009). Patent Opposition and Revocation.

Retrieved January 19, 2010, from

<http://www.iponz.govt.nz/cms/patents/legal/patent-opposition-and-revocation>

_____. (2009). Patent Opposition and Revocation. Retrieved January 19, 2010, from

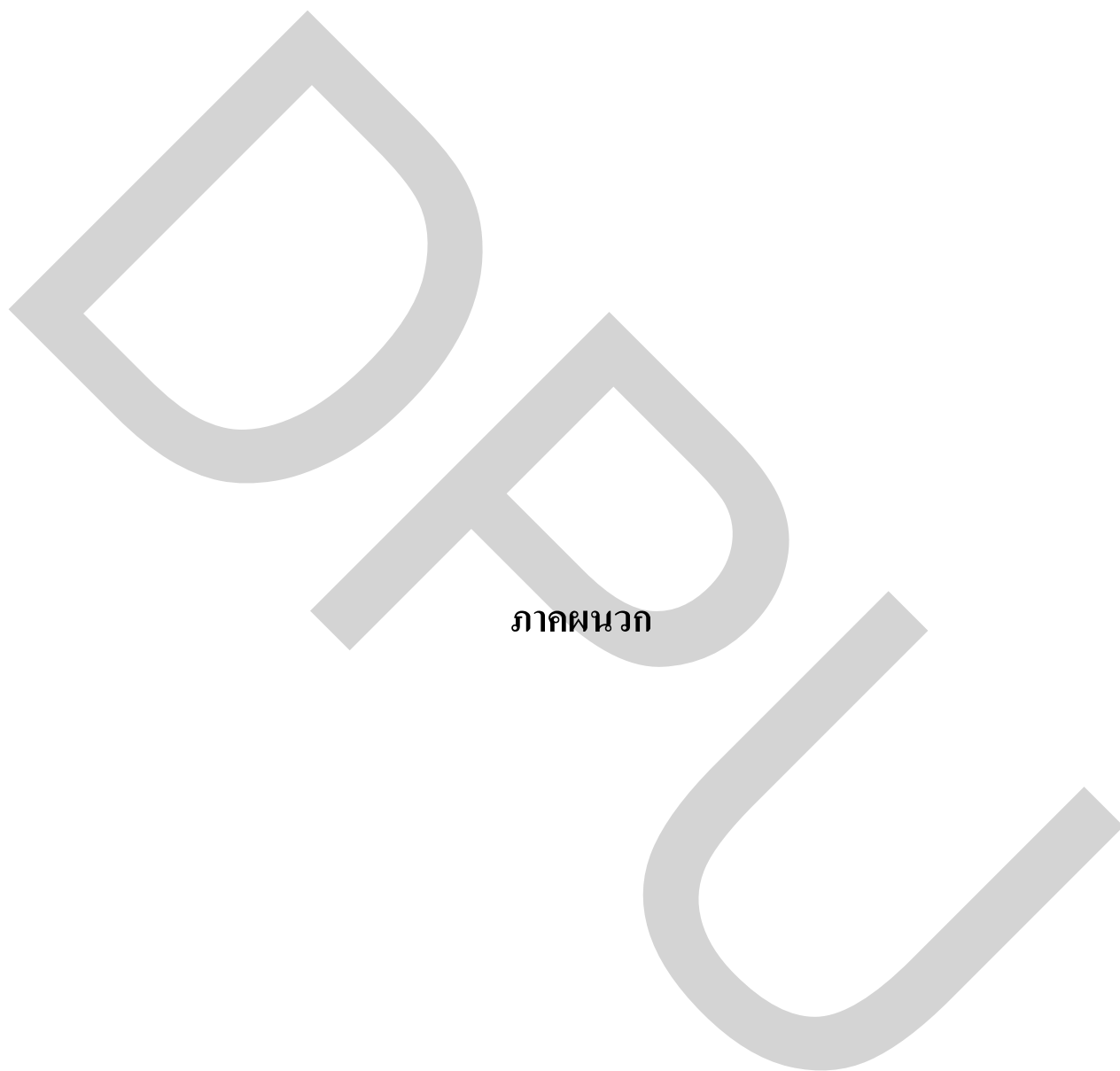
http://www.iponz.govt.nz/cms/patents/legal/patent-opposition-and-revocation/multipagedocument_all_pages

_____. (n.d.). New Zealand Legislation. Retrieved January 19, 2010, from

<http://www.legislation.govt.nz/bill/government/2008/0235-1>

Patent and Trade Mark Attorneys Australia and New Zealand. (n.d.). Registration. Retrieved

February 20, 2011, from **http://www.i-p.com.au/html/design_protection.html**

ภาคผนวก

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง
รายงานสรุปสถิติคดีที่มาสู่ศาล (ความแพ่ง)
ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ถึง วันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554

ชนิด/ เรื่องที่ฟ้อง (ข้อหา)	คดีค้างมา	คดีรับ ใหม่	รวม	ทุนทรัพย์คดี รับใหม่	คดี เสร็จไป	คดีค้าง
ขอเพิกถอนสิทธิบัตร	-	53	53	136,961,245	48	5
ขอเพิกถอนอนุสิทธิบัตร	-	25	25	5,363,200	19	6
ละเมิดสิทธิบัตร	-	59	59	3,837,687,580	48	11
ละเมิดอนุสิทธิบัตร	-	22	22	560,937,779	16	6

ที่มา : ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

นางสาววิชุดา บุรพาศิริวัฒน์

วัน เดือน ปี เกิด

24 ตุลาคม 2525

ที่อยู่

1131/192 อาคารเทอดคำริ ถนนเทอดคำริ เขตดุสิต
แขวงดุสิต กรุงเทพมหานคร

วุฒิการศึกษา

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปีการศึกษา 2548

เนติบัณฑิต สมัยที่ 59

สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ปีการศึกษา 2550